

Mugü tümaca' yiema bu'ãtagü rü
yiema ngewaca i yaetanü'üẽ rü
ngetüetanüe rü paetchaüügüe

Organizadoras

Ana Suelly Arruda Câmara Cabral

Rozana Reigota Naves

ECA
ESTATUTO DA CRIANÇA E DO ADOLESCENTE

PERGAMINHO
EDITORIAL

Mugü tūmaca' yiema bu'ãtagü
rü yiema ngewaca i yaetanü'ũ ã
rü ngetüetanüe rü paetchaũgüe

*Projeto Tradução e interpretação dos princípios e normas do
Estatuto da Criança e do Adolescente em três línguas indígenas brasileiras
(para a compreensão por parte das comunidades falantes dessas línguas)*

GOVERNO FEDERAL

Presidente da República
Luiz Inácio Lula da Silva

Ministra dos Direitos Humanos e da Cidadania
Macaé Maria Evaristo dos Santos

Secretária Executiva
Janine Mello dos Santos

Secretária Nacional dos Direitos da Criança e do Adolescente
Maria do Pilar Lacerda Almeida e Silva

Supervisora Técnica
Clayse Moreira e Silva

Diretor Nacional
Ivan Henrique de Mattos e Silva

Coordenador de Projeto
José Douglas dos Santos Silva

**ORGANIZAÇÃO DOS ESTADOS IBERO-AMERICANOS
PARA A EDUCAÇÃO A CIÊNCIA E A CULTURA (OEI)**

Diretor e Chefe de Representação da OEI no Brasil

Rodrigo Rossi

Coordenadora de Desenvolvimento de Cooperação Técnica

Telma Teixeira da Silva

Gerente de Projetos

Jane Diehl

Analista de Projetos

Cristiane Silva

Universidade de Brasília

Reitora

Rozana Reigota Naves

Vice-Reitor

Márcio Muniz de Farias

Decana de Pesquisa e Inovação

Renata Aquino

Diretora do Instituto de Letras

Gladys Quevedo Camargo

**LABORATÓRIO DE LÍNGUAS E LITERATURAS
INDÍGENAS (LALLI)**

Coordenadora

Ana Suelly Arruda Câmara Cabral

FUNDAÇÃO DE EMPREENDIMENTOS CIENTÍFICOS E
TECNOLÓGICOS

Diretor Presidente

Augusto Cesar de Mendonça Brasil

Analista de Acompanhamento de Projeto

Anna Carolina Faria Pinto

Coordenadora de Gestão de Projetos

Suellen Santos Diniz de Carvalho

Gerente de Projetos

Luiza Lavocat Galvão de Almeida Coelho

EQUIPE DO PROJETO

Ana Suelly Arruda Câmara Cabral	<i>Coordenadora/Pesquisadora</i>
Rozana Reigota Naves	<i>Vice-Coordenadora/Pesquisadora</i>
Aldemicio Suzana Bastos	<i>Tradutor</i>
Bernabé Bitencourt Serra	<i>Tradutor</i>
Damião Carvalho Neto	<i>Tradutor</i>
Hilda Pinto Felix	<i>Tradutora</i>
Josinei Basto Gabino	<i>Tradutor</i>
Mislene Martins Mendes	<i>Tradutora</i>
Myrian Pereira Vasques	<i>Tradutora</i>
Nazareno Sampaio	<i>Tradutor</i>
Nibison Marcelino Salvador	<i>Tradutor</i>
Paulinho Manoelzinho Nunes	<i>Tradutor</i>
Thiago Blanch Pires	<i>Gestor/Pesquisador</i>
Ormezinda Maria Ribeiro	<i>Gestora substituta</i>
Denise Silva	<i>Educadora</i>
Fred da Costa Felipe	<i>Educador/Tradutor</i>
Yuri da Costa Felipe	<i>Antropólogo/Tradutor</i>
Mariana de Fátima Melo Viana	<i>Bolsista/Revisora</i>
Rafaela Daiane Moreira Silva	<i>Bolsista/Revisora</i>
Allyne Julyane Clementino Ferreira	<i>Bolsista/Revisora</i>
Ariel Pheula do Couto e Silva	<i>Linguista</i>
Suzeile Andrade de Souza	<i>Linguista</i>
Jorge Domingues Lopes	<i>Linguista/Editor</i>

Mugü tûmaca' yiema bu'ãtagü rü yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũgüe

Edição especial

LALLI/IL/UnB

Dados Internacionais de Catalogação na Publicação (CIP)
(Câmara Brasileira do Livro, SP, Brasil)

Mugü tûmaca' yîema bu'âtagü rû yîema ngewaca i
yaetanü'ûê rû ngetûetanûe rû paetchaûgüe [livro
eletrônico] / organização Ana Suelly Arruda
Câmara Cabral, Rozana Reigota Naves. --
-- Brasília, DF : Pergaminho, 2025.
PDF

ISBN 978-65-982686-7-1

1. Crianças e adolescentes - Direitos - Brasil
2. Crianças e adolescentes - Leis e legislação -
Brasil 3. Estatuto da Criança e do Adolescente
(ECA) I. Cabral, Ana Suelly Arruda Câmara.
II. Naves, Rozana Reigota.

25-280065

CDU-347.157.1(81)(094)

Índices para catálogo sistemático:

1. Brasil : Estatuto da Criança e do Adolescente
347.157.1(81)(094)

Eliane de Freitas Leite - Bibliotecária - CRB 8/8415

Mensagem da Ministra

A tradução do *Estatuto da Criança e do Adolescente* para a língua Tikuna é uma expressão viva do compromisso do Estado brasileiro com a construção de uma sociedade verdadeiramente democrática, participativa e plural. Ao tornar acessível esse instrumento jurídico fundamental às crianças, adolescentes e comunidades de um dos povos indígenas mais numerosos do Brasil, reafirmamos que a promoção dos direitos humanos só se realiza plenamente quando reconhece e valoriza a diversidade de formas de existir, de cuidar e de sonhar.

Celebrar os 35 anos do ECA é também reafirmar o nosso dever de garantir que todas as infâncias brasileiras, indígenas, negras, ribeirinhas, quilombolas, periféricas, com deficiência, urbanas e rurais, possam acessar seus direitos com equidade, dignidade e respeito às suas identidades culturais e territoriais. O ECA em língua Tikuna é mais que uma tradução: é um ato de justiça, de reparação e de inclusão, que fortalece o bem viver dos povos originários e a centralidade da infância na construção do presente e do futuro. A diversidade das infâncias nos interpela a repensar os próprios fundamentos dos direitos humanos como um projeto intercultural, enraizado nas realidades dos territórios e alimentado pelo diálogo entre diferentes saberes. Reconhecer que há muitas formas legítimas de viver a infância é essencial para a consolidação de uma democracia que se faz pela escuta, pelo reconhecimento e pela partilha de poder. Que esta publicação seja símbolo dessa escuta ativa e de um pacto renovado por uma sociedade em que os direitos das crianças e adolescentes estejam no centro do nosso projeto civilizatório.

Macaé Maria Evaristo dos Santos

Ministra dos Direitos Humanos e da Cidadania

Prefácio

Ao celebrarmos os 35 anos do Estatuto da Criança e do Adolescente (ECA), esta publicação em língua Tikuna representa mais que uma tradução normativa: é um gesto concreto de respeito e valorização da diversidade cultural, linguística e identitária que compõe o Brasil. Levar o ECA às crianças, adolescentes e comunidades Tikuna em sua própria língua é um passo fundamental para assegurar o direito à informação e à participação, com base na interculturalidade como fundamento dos direitos humanos e na centralidade do bem viver indígena como valor ético, político e civilizatório. O ECA, desde sua promulgação em 1990, inaugurou um novo paradigma na relação do Estado com a infância e a adolescência, reconhecendo-as como sujeitos de direitos e protagonistas de sua história. A edição aqui apresentada reafirma esse compromisso sob uma perspectiva que integra a cultura, a memória e os saberes ancestrais dos povos originários.

Este projeto de tradução e disseminação do ECA em língua Tikuna está alinhado a resoluções fundamentais do Conselho Nacional dos Direitos da Criança e do Adolescente (CONANDA). A Resolução nº 91, de 2003, estabelece diretrizes para a aplicação do ECA às comunidades respeitando suas especificidades históricas, culturais, sociais e territoriais. Já a Resolução nº 181, de 2016, define parâmetros para o atendimento de crianças e adolescentes oriundos de povos e comunidades tradicionais, propondo políticas que considerem as práticas culturais e os contextos próprios de proteção. As Resoluções nº 253 e nº 254, ambas de 2024, reforçam a centralidade da escuta qualificada, do consentimento livre, prévio e informado, e da articulação entre os sistemas de cuidado estatais e os saberes tradicionais, reconhecendo que as práticas de proteção oriundas dos povos originários devem ser respeitadas e fortalecidas, e não apagadas ou substituídas.

A publicação do ECA em língua Tikuna expressa o compromisso do Sistema de Garantia de Direitos com a pluralidade de infâncias, com o enfrentamento ao racismo institucional, ao etnocídio linguístico e à exclusão epistêmica impostas por processos históricos de invisibilização e negação de direitos. É também um gesto de devolutiva e reciprocidade às comunidades que, com protagonismo, colaboraram ativamente na tradução, adaptação e validação cultural do Estatuto. Em vez de impor modelos prontos e universais, esta iniciativa reconhece que proteger a infância é também proteger os modos de vida, os saberes, os rituais, as cosmologias, as línguas e os territórios, reconhecendo o direito de existir sem ser assimilado, apagado ou silenciado.

Que este material sirva como instrumento de formação, pertencimento e fortalecimento da identidade cultural para crianças e adolescentes Tikuna, e que possa inspirar outras experiências de tradução política e cultural de direitos. Afinal, traduzir o ECA é também traduzir um país novo onde nenhuma criança precise esquecer sua língua para acessar seus direitos, e onde todas possam sonhar em voz alta, na língua dos seus ancestrais.

Maria do Pilar Lacerda de Almeida e Silva
Secretária Nacional dos Direitos da Criança e do Adolescente
Presidente do CONANDA

Marina de Pol Poniwas
Vice-presidente do CONANDA

Apresentação

O *Estatuto da Criança e do Adolescente* e o *Estatuto da Juventude* traduzidos para a língua Tikuna atestam avanço significativo na implementação de políticas públicas voltadas para a melhoria da qualidade de vida presente e futura das crianças, adolescentes e jovens Tikuna, cuja integridade física, psicológica e cultural tem sido afetada, ao longo de décadas, pela exposição a diferentes forças externas coercitivas e impiedosas que lhes submetem a diferentes tipos de abusos e explorações.

Agora em língua Tikuna, os conteúdos dos respectivos estatutos estarão acessíveis às famílias Tikuna via associações, encontros comunitários, escolas, igrejas, e outros contextos sociais, pois estão em sua própria língua, atenuando dificuldades de entendimento do que, até então, lhes chegava por meio de outra língua, mapeada em concepções diferentes da realidade do povo Tikuna e permeada de termos e expressões jurídicas interpretáveis apenas por público especializado ou com conhecimento proficiente da língua portuguesa.

O processo de tradução foi assim desafiador, também por vários outros motivos, dentre os quais: a inexistência de metodologias para tradução do português para línguas indígenas e, especificamente para o Tikuna; a ausência de fontes lexicográficas bilíngues Português-Tikuna e Tikuna-Português para consulta, com o agravante de que os dois estatutos são exemplos de literatura permeada de expressões e termos técnicos jurídicos; as variedades dialetais por meio das quais a língua Tikuna, falada, na atualidade, majoritariamente no Brasil, mas ultrapassando as fronteiras do Brasil com o Peru e com a Colômbia, naturalmente se atualiza, incluindo variedades influenciadas por culturas distintas, o que, conseqüentemente, dificulta a normatização da sua escrita.

A nossa experiência com tradução envolvendo línguas indígenas já nos alertava para as dificuldades que enfrentaríamos na tradução de dois textos impregnados de verbos, nomes e expressões técnicas da área do direito, mas também por expressões próprias da língua culta dificilmente traduzíveis para línguas como a Tikuna. Sabíamos desde o início que a tradução dos dois estatutos requereria o uso de metalinguagem, com traduções não um-a-um, ou seja, palavra na língua indígena com significado equivalente ao da língua fonte da tradução, mas definições explicativas das correspondências semânticas.

A metodologia direcionada à tradução dos dois estatutos foi construída considerando esses pontos, assim como a participação efetiva dos tradutores e de representantes das comunidades Tikuna, por meio da aplicação de um questionário referenciado nos artigos do *Estatuto da Criança e do Adolescente* e do *Estatuto da Juventude*. A ideia era viabilizar a familiaridade dos tradutores com os conteúdos dos dois estatutos, e a divulgação do trabalho em comunidades representativas de diferentes contextos Tikuna no Alto Solimões. A aplicação de questionário elaborado a partir das temáticas abordadas nos artigos dos dois estatutos obteve respostas significativas dos entrevistados, contribuindo para um panorama de vários aspectos do mundo simbólico da criança e do adolescente Tikuna. Também serviu para identificar a ausência, em comunidades Tikuna, de políticas públicas que os estatutos consideram como essenciais, como, por exemplo: Conselhos Tutelares, unidades de atendimento ao pré-natal, dentre outros.

As entrevistas foram realizadas individualmente ou por dois tradutores associados a 11 (onze) Tikunas entrevistados: 05 mulheres e 06 homens, representando as três faixas etárias escolhidas para a pesquisa: 03 entrevistados(as) da faixa 20-40 anos; 04 entrevistados(as) da faixa 41-60 anos; e 04 entrevistados(as) da faixa 60-80, com representatividade de ambos os gêneros.

Em seguida constatou-se o esperado: que a língua Tikuna não possui tradução para a maioria dos termos e expressões conti-

das nos dois estatutos. Constatado esse fato, optou-se pela criação de um instrumento que viabilizasse uma metodologia de tradução colaborativa, operada por pequenos grupos em suas respectivas aldeias. A solução encontrada foi a elaboração de um glossário bilíngue, Tikuna-Português e Português- Tikuna que, ao mesmo tempo, contivesse a tradução conjunta de termos e expressões contextualizadas de forma a facilitar a tradução dos estatutos, e servisse de material lexicográfico para uso nas escolas indígenas e nos cursos de magistério e interculturais, seja como apoio à leitura e compreensão de estatutos, seja como fonte lexicográfica em geral.

A elaboração do questionário e do glossário ocorreram em oficinas realizadas com a participação de sábios de quatro comunidades Tikuna, o que muito contribuiu para o avanço da sistematização dos conteúdos dos dois estatutos em língua Tikuna.

O trabalho realizado nas oficinas foi divulgado junto a professores e alunos Tikuna do curso Intercultural Indígena da Universidade Estadual do Amazonas, Câmpus de Tabatinga, assim como em comunidades Tikuna próximas a Benjamin Constant, e em uma escola municipal da sede desse município. As oficinas iniciais foram todas registradas em vídeo por equipe do canal de televisão universitária, a UnBTV.

A tradução e revisão final dos dois estatutos em língua Tikuna foi protagonizada por quatro dos 13 tradutores tikunas, durante seis sessões de tradução realizadas aos fins de semana, duas das quais contaram com a assessoria de sábios Tikuna. Os quatro Tikunas tradutores, além de realizarem traduções coletivas, trabalharam também individualmente nas traduções, mas essas últimas foram, em seguida, submetidas a discussões em grupo, de forma a manterem coerência e coesão textual em níveis estruturais e semântico- pragmáticos.

A iniciativa conjunta da Organização dos Estados Ibero-Americanos e da Secretaria da Criança e do Adolescente do Ministério dos Direitos Humanos e da Cidadania de promoção da tradução desses dois estatutos reafirma o compromisso das duas instituições

na formulação e implementação de políticas públicas de garantia dos direitos e proteção de crianças e adolescentes, no caso em pauta, de crianças e adolescentes de um povo indígena carente de assistência à saúde, educação, assistência social e segurança, que os impede de se desenvolver com dignidade e de exercer seus plenos direitos de cidadania.

A Universidade de Brasília, por meio de seu Laboratório de Línguas e Literaturas Indígenas (LALLI), sente-se privilegiada por coordenar um projeto de tão grande magnitude que, além de proporcionar o acesso ao conhecimento dos direitos de crianças e adolescentes indígenas e, por consequência, de mecanismos de defesa desses indivíduos, contribui para evidenciar a importância da língua Tikuna em registros que beneficiam seus próprios falantes. A Universidade de Brasília sente-se duplamente privilegiada, pois a tradução do *Estatuto da Criança e do Adolescente* e do *Estatuto da Juventude* para a língua Tikuna também se consolida como primeiro trabalho de alta relevância política que dá visibilidade e promove uma língua indígena brasileira, ampliando sua literatura escrita, na Década Internacional das Línguas Indígenas (DILI) – 2022-2032 –, instituída na Assembleia Geral das Nações Unidas (Resolução A/RES/74/135, 2019) e liderada pela Organização das Nações Unidas para a Educação, a Ciência e a Cultura.

Rozana Reigota Naves

Reitora da Universidade de Brasília

Ana Suelly Arruda Câmara Cabral

Coordenadora do Laboratório de Línguas e Literaturas Indígenas da Universidade de Brasília

NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I NATCHIGA

I – NGEMA NAWA NAÜGÜ'Ũ I MUGÜ I TACÜMAÄCÜ I I'Ũ	23
II – NGEMA NAGU INAUEGU'Ũ RÜ NAGU NA ÜMATÜ'Ũ I MUGÜ	25
CAPÍTULO I – RÜ NGEMA MAÜTCHIGAWA	25
CAPÍTULO II – RÜ NGEMA TAMA TCHU'UÜ rü NGEMA TÜÜ	
NANGETCHAÜGÜ RÜ NGEMA MEGÜ'Ũ tūmaca>gü i i'ÜTCHIGAWA	29
CAPÍTULO III – NGEMA TÜGÜMA'ã mËA wÜ'IWA TAMÄËÜWA	32
Seção I – Gu'ũguma i De'aũ	32
Seção II – Ngema Tūmatanü'ũ natanügu ta Iraũtchigawa	37
Seção III – Ngema togü i Tūmatanü'ũ tũü Yaëgüũtchigawa	37
Subseção I – Gu'ũguma i De'aũ	37
Subseção II – Tūmama'ã icua'ũtchigawa	39
Subseção III – Ngema Tūmama'ã icūcua'ũtchigawa	41
Subseção IV – Cugüũ tü'ũ cū yaeũtchigawa	42
CAPÍTULO IV – RÜ TŪMACA NI'İ NGEMA NGU, NACŪMAGÜ RÜ IÄWE'EGÜ	55
CAPÍTULO V – RÜ TŪMACA NI'İ NGEMA NA YE'ERAÄCÜ TŪGÜ CUA'WA TANGAGÜÜ rü tūmaca ni'İ NGEMA TŪGÜNA TA DAUGÜÜNAWA NGEMA PURACÜGÜ	58
NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I III – NA CUGÜNA CÜDAUÜTCHIGAWA	61
CAPÍTULO I – GU'ÜGUMA I DE'AÜ	61
CAPÍTULO II – NA MËA CUGÜNA CÜDAÜTCHIGAWA	63
Seção I – Ngema tacü nüü i u'ũwa, Nacūmawa, Ämücügüwa, Cugütaegüwa rü Iäwaegüũtchigawa	63
Seção II – Ngema nama'ã na taegü'ũtchigawa rü ngema Naügü'ũtchigawa	64
Seção III – Na nhuäcū nge'ta taũü	65

NŪICATAMA I I'ŨTŪRŪ	67
NAWA NŪ'Ū YA U'Ū I I – NGEMA POLÍTICA NAWA TŪ'Ū	
NAYAUGŪŨTCHIGAWA	67
CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ	67
CAPÍTULO II – NGEMA NGŨĒĒMA'Ũ CUA'GŪŨ	69
Seção I – Gu'ŭguma i De'aũ	69
Seção II – Ngema Daugŭruũtchigawa	74
NAWA NŪ'Ū YA U'Ū I II – NGEMA NAWA TŪ'Ū	
ICUPO'ŨŨTCHIGAWA	76
CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ	76
CAPÍTULO II – NGEMA TŪMACATAMA I I'Ũ POŨ NAMA'Ũ TŪŨ	
ICUPO'ŨŨ	76
NAWA NŪ'Ū YA U'Ū I III – NACŪMA I TCHIEŨ ARŪ ŨTCHIGAWA	83
CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ	83
CAPÍTULO II – NGEMA MUGŪ WŪ'ŨETCHIGŪCA' I I'ŨTCHIGAWA	83
CAPÍTULO III – RŪ TAŨTAMA NGŪRŪĀTCHIMARE NA'POCU	84
CAPÍTULO IV – NACŪMAGŪ I MEGŪŨ NAWA NŪ'Ū TACUAŨRUŨ	85
Seção I – Gu'ŭguma i De'aũ	85
Seção II – Ngema nawa tũũ nũ'ũ nacua'ẽũtchiga	86
Seção III – Rũ tũũ cũ a nguẽũ rũ tũũ cũ na meẽtchigawa ngema ta tchiẽũ	86
Seção IV – Rũ ta na ũta ngema nguẽe nge'ta itama'ũũwa	86
Seção V – Rũ tũũ cũ ũmũcũũ rũ tama tũũ cũ ngerũ'ũtchigawa	86
Seção VI – Ngema nhuguacũricatama inamuũtchigũãũtchigawa	87
CAPÍTULO V – NGETCHAŨTCHIGAWA	90
NAWA NŪ'Ū YA U'Ū I IV – NA WENA'ARŪ MEĀ NATANŪŨGŪŨTAWA	
NANGEMAŨNA TAMA NA YE'ERAŨCA'	91
NAWA NŪ'Ū YA U'Ū I V – UCU'EGŪRŪŨ TŪMAMA I	
CUAGŪŨTCHIGAWA	92
CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ	92

CAPÍTULO II – UCU’ĒGÜRÜŨARŨ PURACŪGŪ.....	93
CAPÍTULO III – NORŨ PO’RATCHIGAWA.....	95
CAPÍTULO IV – RŪ UCUĒGÜRÜŨ ARŪ DE’ETCHITCHIGAWA.....	95
CAPÍTULO V – RŪ NGEMA TCHU’UŨTCHIGAWA.....	96
NAWA NŨ’Ũ YA U’Ũ I VI – RŪ TŪMACA NI’Ī NGEMA NATCHICAGŪ MUGŪMA’Ā PURACŪĒITCHIGAWA.....	97
CAPÍTULO I – GU’ŨGUMA I DE’AŨ.....	97
CAPÍTULO II – MEĪ I MUGŪ I BUATAGŪCA’ RŪ NGE’TŪŨGŪCA’ TŪ’Ũ I PO’ŨŨ YA BUĀTAGŪ NHUMATCHI NGE’TŪŨGŪ RŪ PAĀTAGŪ.....	98
Seção I – Gu’ŭguma i De’aũ.....	98
Seção II – Yima âê’gacũ mugũma’ã cua’cũ arũ puracũtchigawa.....	98
Seção III – Ngema guũma idaugũruũ nhumatchi ngũĕgũruũ.....	102
CAPÍTULO III – NGEMA NA NHUĀCŪTA NAŨGŪĀŨTCHIGAWA.....	102
Seção I – Gu’ŭguma i De’aũ.....	102
Seção II – Ngema na marũ tama Tũmatanũũtawata Ngemaũtchigawa.....	103
Seção III – Ngema ya Cuaĕgũũtchigawa na tũmama’ã nacuae’ũ.....	107
Seção IV – Ngema togũ i duũũgũtawata tangemaũtchiga.....	107
Seção V – Nanawae mĕã nũ’ũ cũ cua’ũ ngema tchieĩ yiema ngewaca i ngetũũgũena na ugũ’ũtchigawa.....	110
Seção V-A – Ngema na nhuãcũ ta naca’ nadaugũũtchigawa ngema daugũruũ ngeguma tchieũ tũmama’ã ngupetũgu yiema ngewaca i yaetanũ rũ paetchaũĕ.....	116
Seção VI – Rũ iyadaugũ’ũ ngeguma tama mĕĩ ngupetũgu nawa ngema natchica tũĩ inayaugũũwatchigawa.....	119
Seção VII – Rũ iyadaugũ’ũ ngeguma tama mĕĩ ngupetũgu nawa ngema natchica nawa napuracũĕũ nape’ena ngema mugũ tũĩ i po’ũũ yiema bu’e rũ yiema ngewaca i yaetanũ’ũ ngetũetanũ rũ paetchaũĕ.....	120
Seção VIII – Rũ ngema duũũ nawaeĩ na nũgũ’ũ tũĩ nayau’u arũ petchica’tchigawa.....	121

CAPÍTULO IV – NGEMA NAMA’Ā TŪGŪ ITAPOŨGŪŨTCHIGAWA.....	124
CAPÍTULO V – RŪ MINISTERIU PUBLICU ARŪ PURACŪGŪTCHIGAWA.....	125
CAPÍTULO VI – POŨRUŨTCHIGAWA.....	129
CAPÍTULO VII – NGEMA MUGŪ NŪ’Ũ I U’U I POŨRUŨ wüietchigüca i İ’İWA RŪ GUŨËCA I İ’İWA.....	130
NAWA NŪ’Ũ YA U’Ũ I VII – NGEMA TCHIEİGŪTCHIGAWA RŪ TAMA YA NGUËGŪ’ŨTCHIGAWA NGEMA MUGŪ.....	137
CAPÍTULO I – NGEMA TCHIEİGŪTCHIGA.....	137
Seção I – Gu’ũguma i De’aũ.....	137
Seção II – Ngema tchieũgü guũguma ngupetũũtchigawa.....	137
CAPÍTULO II – RŪ TAMA YA NGUËGŪ’ŨTCHIGAWA NGEMA MUGŪ.....	144
NGEMA NAGU YA CUA’GŪ’Ũ I MUGŪ RŪ NHUMATCHI NGEWACAŨ I MUGŪ TAŨTA NUÃ NGEMAGŪ’ŨTCHIGAWA.....	148

I – NGEMA NAWA NAÜGÜ'Ũ I MUGÜ I TACÜMAÄCÜ I I'Ũ

Art. 1º Nha'ã mugü rü natchiga nidea ngema guüma i po'üruü tümaca i i'ü ya buätagü rü ngewaca i nge'tüütanüë rü paetanüë.

Art. 2º Magütacümawa rü bu'e ti'ĩ, ngeguma no'rima taíragu rü nhu'mata na marü tiyatchigü nhu'matata taäte urüena naãmagu nheguma na yatücugu.

Wü'itama i deatücumü: Tümacata ni'i nha'ã mugü yiema duüë ngetüeta'ma rü paetama, düwa nhema yamare'e.

Art. 3º Magütacümawa rü bu'e ti'ĩ, ngeguma no'rima taíragu rü nhu'mata na marü tiyatchigü nhu'matata taäte urüena naãmagu nheguma na yatücugu. Yiema bu'e rü nge'tügüe, yiema taüta ämagüe tümacaüchitama ni'i wo'e nhema nha'ã mugü, nhumatchi guüma i to mugü, nhema tümaca' i ñgüü rü tümäärügüta ni'ĩ guüwama erü nha'ã mu nua nü'ü iu'ü tü'ü nanatautchaë tü'ü narüngüë na nhemaäcü meã tayaeüca'.

Wü'itama i deatücumü: Tümacata ni'i nha'ã mugü ya yiema nge'erü ya nge'ta bue/írae, nge'ta maëë urüe'na tayatü urüena ta'nge urü ngeirüütücumüwa tangema urüe'na ngeürüüwa yaöë rü tümaca' ni'ĩ erü tama nü'ü nadau urüena tadiëruä urüe'na ta'ma rü guüëca' ni'ĩ ngema nha'ã nua ümatüü, tama nü'ü niutchaü na wü'i natücumuca' ricatama yaĩ'ü, natchica nge'ta i'tamaëüwa. (Nha'ã mugüwa nü'ü ya uüäcü i Mugü nº 13.257, de 2016).

Art. 4º Na nawae guüma i duüügü rü guüma aëgacügü arü mu ni'ĩ na ya ngu'utchiëü i ngema guüma i maügüca i'ĩ rü tümawemüca rü nguëca' i'ĩ i megüü, mëa nawa tü'ü nagagüüca na mëa tanguëü, ye'eraäcü mëa tü'ü nangueëü, tümacümagügu tama'ëü, mëa itangemagüü, mëa tügümaä itamaëü rü tügü tangetchaüäcümää.

Wü'itama i deatücumü: Nua nü'ü i utchaü na tümacagüirata yii ya yiemagü:

- a) Tüirata' tüna cunaã nhema ngüẽ urüena tü'ũ i'cupoũ i guũma i ta'cü i ngupetügüũwa;
- b) Nge'ta aẽgacügü/puracütanüũ i ngemagüwa rü tüirata tümaca cu'ca' nheguma ta ngüẽwaegu;
- c) Ngema namaã i cuagüũwa rü tauacütama tüũ i cuüũtchi ngema tümaca i'i megüũwa rü puracügüwa;
- d) Ngema ngüẽgü aegacügü i ägü'ũwa rü nanawaena na tü'ũira narü ngü'ẽ rü tü'ũ inapoũ ya guãma buãtagü rü ngetüũtagü.

Art. 5° Tauutama wüi buũ rü wüi ngetüü rü tauwama cünameẽ, rü tchiri namaã icucu'a urüena nagu cuidaucüraü rü cü yamã, tauacürüwama tü'ü cupuracuẽũtchi, tchiaẽãcü tü'ũ cumu nape'ena nhema mugü tümaca i i'güũ.

Art. 6° Nha'ã mugü nü'ũ niu rü tü'ũ nü'ũ nacua'ẽ na nhuãcü ya nguẽũ ngema mugü tümaca' gu'ama ya buã'tagü rü ngetü'ũta.

II – NGEMA NAGU INAUEGU'Ŭ RŬ NAGU NA ŬMATŬ'Ŭ I MUGŬ

CAPÍTULO I – RŬ NGEMA MAŬTCHIGAWA

Art. 7º Yiema bu'e rŭ ngetŭ'ŭta rŭ pa'eta rŭ tŭ'ŭ na ngema po'ŭ mugŭ tŭnana ã'ŭ rŭ tŭ'ŭ nangema i pora nawa i ma'ŭ rŭ nawa nheguma aë'gacŭ ya ngu'eagu ngema mugŭwa nŭ'ŭ i u'ŭ tŭmaca i bu'e rŭ ngetŭ'ŭta rŭ pa'eta rŭ tŭ'ŭmaca ni'ŭ.

Art. 8º Rŭ Sistema Único de Saúde arŭ Mugŭ nº 13.257, de 2016 nŭ'ŭ ya ugu rŭ guama tŭ'ŭ nangema ya ngeã'ta nawa i mugŭ nŭ'ŭ i u'ŭ i ngema ma'ŭtchiga rŭ ngeguma taã'acŭgu rŭ tairaacŭgu rŭ ngeguma tautama rŭ nhu'matchi marŭ tairaacŭgu natŭgŭna tadauŭca'.

§ 1º Ngeguma ngewaca ta aãcŭgu rŭ ta ngema tŭna daugŭŭ rŭ maŭgŭna daugŭŭta ni'ŭ tŭmamaã mea cua'gŭŭ.

§ 2º Ngeguma marŭ tamaepŭ tawemŭcŭ tŭŭ tangu nata ira'acŭ, ngema puracŭtanŭŭ maŭna nadaugŭŭ rŭ nanawae tŭna nacaŭ na ngeta ta yi'ŭ ta iraacŭtchaŭ/ tarŭngŭŭ.

§3º Ngema natchica nagu tabuacŭ/iracŭgŭŭwa ya yiema amatŭwegŭe rŭ na nawae ngema maŭna nadaugŭŭ na meã tŭna rŭ nhu'matchi tŭmaacŭ nadaugŭŭ meã, nhumatchi ngema maŭna nadaugŭŭ tŭmaarŭ iãnewa nhemagŭŭ rŭ nanawae na tŭ'ŭ iyadaugŭŭ namaã i togŭ maŭna daugŭŭta. (Mugŭ nº 13.257, de 2016).

§ 4º Ngema aegacŭgŭ poramaã cua'gŭŭ arŭ puracŭ ni'ŭ tŭmaarŭ maŭna nadaŭ ngeguma itaaacŭgu rŭ yicama ta iracŭguwena, na ngemaacŭ/nhemaacŭ tama ti daweica nawena nhemana ta iraacŭ.

§ 5º Nhema ngŭë §4ºwa nhemaŭ i mugŭ rŭ ta tŭmaca' ni'ŭ ya yiema mama/ba'ŭ/aãcŭe/ãpŭtŭwe'e toguena muãcŭtchaŭe rŭ yiema pocupataŭgu aãcŭgŭe/iraacŭgŭeca ta ni'ŭ.

§ 6º Nha'ã mugŭwa nŭ'ŭ niu na tŭ'ŭ nangemaŭ i pora na wŭ'ie tŭ'ŭ imŭcŭŭ a nangeerŭemare ya tŭma ta tŭmawe'ee ngeguma ta

iraacütchañgu urüe'na ngeguma ita iraacügu rü nhu'matchi marü tairaacügu ya yiema äpütüwee / ä'äcü'e.

§ 7º Ya yiema aäcüe/äpütüwe'e rü tanawae tanayau ngema maiäcütchiga, tacü ta tangoñ, meama taawemüü, na ngemaäcü na meã tayaüca' ya otchana/bue rü natautchaëñ na nanhuacü ta mea tayauü rü meã itayaüca' ya bue.

§ 8º Rü mugüwa nü'ü ni'u ya yiema a'äcüe/äpütüwe'e rü tanawae tü'ü na ngemañ guñguma ngüë'ë rü tü'ü na ümücü'ü ngema ma'üma'ã cua'gü'ü nhu'mata tai'ra'acü, rü tawi'ü ngeguma tama pa'ama tai'ra'acügu, nhu'matchi tüñ nangemañ to i ngü'ë'ë i ma'üca i i'ü.(Mugü nº 13.257, de 2016).

§ 9º Rü nüirañ i i'ü dautchigama'üma'ã cua'güñ arü ai'cüma'ütchima tümaca' nayadau ya yiema ä'äcüe tama nhema ü'ë naütawa ngema ma'üma'ã cu'agüñ rüena nangerüe, rü nhumatchi yiema ngewaca i'ra'acüe tama ya taegue ma'üpataüca'.

§ 10. Rü ngema äë'gacügü porama'ã i cua'gü'ü rü nanawa'e na yiema aäcügüe, rü i'racügüena na aäñ guñma i ngüëgü tümaca' ya po'cueta rü nama'ã wü'igu i Wü'itama Mañ arü Nacüma (Sistema Único de Saúde) rü ngu'güma'ã cua'gü'ü (Ministério da Educação) na ngemaäcü meã tü'ü ta yaeüca' yiema tümacügü.

Art. 8º Ya nguutchieñ ngema puracügü ngune'ügu i mugü nü'ü i u'ü tümaca' ya buä'tagü, to'rü tacümaäcü a yü'ütchate'e ya paätagü rü tügü nagu i poñgü'ü nawa i äacütchiga / ngema i ä'äcütchimaree.

Wü'itama i deatücumü. Nhema caputwa ümatüñ i puracügü rü nhema aëgacügü poramaã cua'güñ ta ni'ï a nguëñ namaã i wüigu i nhema guñma i duñgü ätucumüñ, rü nacatürüñtchiñgüñ buñgü rü ngetügüñ rü pañgü. (Mugü nº 13.257, de 2016).

Art. 9º Nhema aëgacügü poramaã cuagüñ rü to'oma i aëgacügü puracümaã i cua'güñ rü na nawae nañ natautchaëñ na ta mañäcüñ yiema ääcügüe rü nhu'matchi yiema pocupatañgu ääcügüe.

§ 1º Nhema mañmaã i cua'güñ i puracütanü'ü rü nana'wae nañ naügüäñ wü'igu i nhema puracügü tümaca' ya yiema ääcügüe, rü meã tümamañ nüñ ya ugüñ na nhuäcüta ta mañäcüñ rü nhuäcü tüñ

ta yaẽũ ya yiema tũmaãcũ rũ nhu'mata ta tũũ ti mãĩẽ. (Mugũ n° 13.257, de 2016).

§ 2º Ngeguma tangebũne niĩgu rũ na meni'ĩ toguenenĩwa tũũ ta mãĩẽĩ i tũmaãcũ urũena iru arũ wiĩgũe arũ patanũẽ rũ waitewa ta tũũ ta mãĩẽ nhumata ta ya'.

Art. 10. Rũ guũguma i dawee'egũpataũ nhumatchi aãcũgũe arũ mãũma mẽĩmaã cuagũũ guũ i duũgũarũ i'ĩ rũ nhema dawee'egũpataũ tama guũẽca i'ĩ rũ duũ i diẽruũãgũũca rica i'ĩ na nawa'e:

I - Nhema mãũmaã cuagũũ na nawaenaã namaã nanguũũ tũmaarũ mãũpaneẽtchiga nhumata ta tareemũpũ rũ wũimepũarũ tare arũ taunecũwa tangu (dezoito anos);

II - Rũ nanawae natũũ nangemaũ tũmaarũ ca'tchipatũ ya yiema bue rũ nhumatchi tũmaẽ arũ ca'me'ẽ nhema aegacũgũ namaã i cuagũũ nũũ i uuãcũ;

III - Ngeguma tabuguwena rũ nhema mãũma cuagũũ na nawaena tũũ nadaugũũ na nũũ nacuagũũca na ta mẽĩ uruena tama tidawe rũ ta ũtane na nhemacũ tũmanatũgũmaã nũũ a uũca na nhuãcũ ta tũna tadaugũũ ya yiema bue;

IV - Nanawae nhema natchica nagu ta iraacũũwa nanawae na tũna na aãũ nhema buepane nheta nũũ i a u'uwa nhema bueinetchiga;

V- Ngeguma ta iraacũguwena nawae ngema natchica woetama ngewaca iragũeca i'ĩwa tũũ nangemagũẽũ wũigu tũmaẽmaã;

VI - Nhema mãũmaã cuagũũ rũ na nawae na tũmaã nũũ a ugũũ na nhuãcũta ta maiãcũũ nheguma nhema ta auregu;

Art. 11. Na nawae ngema mugũ SUS arũ tũũ nũũ ya ngiĩ rũ na tautchaeũ i nhema guũma i megũ tũmaca i'ĩ ya yiema buãtagũ rũ ngewaca ngetũgũe rũ ngewaca pagũe rũ guaneca yi'ĩ (Mugũ n° 13.257, de 2016).

§ 1º Rũ ngema mãũmaã i cua'gũ rũ tama tũũ na cugũẽcũraũãcũ ta tũũ na yaugũ rũ tũna nadaugũ ya yiema buã'tagũ ũtanũgũe.

§ 2º Nangemaũ ngema ngũẽẽ ya yiema tũũ nangema natanawe'ẽũ i ngeguma taacũ rũ dawee tũũ ngemagu ya yiema nawa i ngema ũũgũ

rü togüama i taacü i ngema tüma arü dawe nawe'eü nangemaäcü meã natanüwa tangemaüca' i ngema itangemaüwa.

§ 3º Ngema puracütanüügü namaã puracüe i ngema cua nanawae guügumatama naca nanguie tümaë na naüpa nüü na cuaeüca na tidawei tümaëwa uruena tama. (Mugü 13.257, de 2016).

Art. 12. Rü tacümaäcüta ta ni'ï tüna i daugüü ya yiema i dawegüe rü ngewaca iragüe rü nawae ni'ï tüna naüü i ngema torü ü'ügü i nawa ta rü mēica ya yiema ôtchana, bue, rü pa'e rü ngetüe rü nhu'matchi tümægü tümäutawa ngemagüäcü.

Art. 13. Ngeguma na ngemagu na tchiri tüna nadaü tüü na ü'amaregu tüna nafaicamareägu yiema bue, rü pa'e rü nge'tüüe nanawae nü'ü pa'ama namaã nü'ü i u'u ngema mugümaã cua'güü buä'ta arü po'ügüruü (Mugü 13.010, de 2014).

§ 1º Yiema ääcüegüe a mamagü rü ngeguma tanawaegu na toguena tamuäcügu rü nawaeta na tacümaäcü ita ya i'ï, na nawaeta ngema mugüma cua'güü aëcagü nüü na cuaeüta.

§ 2º Rü yiema marü tümamaã inangupetüe ngema tchieü nacüma yiema buä'tagü rü na nawae ngema aëgacügü tüü iyadaugüü rü tüna nadaugü rü tüü narü ngüëü wü'igu namaã ngema maümaã cua'güü i puracütanüü. Rü tümapatawa nangu'uca i ngema po'ü rü ngüë.

Art. 14 Rü ngema SUS ma'ã i cua'güü rü na nawae tüna nadaugüü wüigu namã i ngema maümaã cua'gü na ngemaäcü guüëima nü'ü nacuaëü ngema na nhuacü tügüna tadaugü rü na üäü rü tümamã nü'ü yau'ü na nhunhacü tümäüna tadaugüü.

§ 1º Rü na nawae tipaigüü ya guãma ya buä'tagü na tama ti daweüca rü ngema aë'gacügü nawaeiäcü na tama ti daweüca'. (Mugü 13.257 de 2016).

§ 2º Rü ngema SUS ma'ã cua'güü rü na nawae na naüäü tümaca' yiema buä'tagü rü ääcüegüe a baigü ngema daugüpütachigawa rü aicumaäcüüchima guü i nguneigu tüü ya daugü. Rü ngeä'tagü rü buä'tagü (Mugü 13.257 de 2016).

§ 3º Naüpa natabu'ũ ya bu'e nawe'e i ngema maümaã cua'güũ rü na tüũ naucuẽ'ũ ya tümae nangemaãcü tama tangaupütaũ rü to i dawegü tüũ i yauüca' nawena ngeguma marü wü'imaẽ'pü rü ägümücü i nguneũ tüũ i ngugu nawe'e ya tümaẽ nameã tümaacüpüta natadauũ ya yiema buã'tagü.

§ 4º Yiema buã'tagü ya tüũ nangemagüe i tümaca' iĩ'ũ nawe'e ngema duturugü i napütama'ã puracüeũ nawe'e nameã tümama'ã nacza'güũ (tchiri rü üpütae) na tüna nadaugüũ ya yiema i nawe'ee ngema nacüma i nüica'tama arü meümaã i cua'gü'ũ cümaãcü ta ni'ĩ (SUS).

§ 5 º Nawe'e ya yiema guama ya buã'tagü na tüũ nangemaũ na tüna nadaugüũ nameã itayaeüca' rü itametanüüca' i guüwama nangemaãcü meã tayaeüca' nhama nha'ã mugüwa nü'ũ ya uüãcü 13.438, de 2017.

CAPÍTULO II – RÜ NGEMA TAMA TCHU'UÜ rü NGEMA TÜÜ NANGETCHAÜGÜ RÜ NGEMA MEGÜ'Ü tümaca>gü i i'ÜTCHIGAWA

Art. 15 Rü yiema bu'e i ngewaca i yaetanü'üẽ ngetüetanüẽ rü paetchaüẽ rü tümaca' ni'ĩ i ngema mēĩgü, rü tümaca' ni'ĩ na tüũ cü ngetchaüũ, rü mēã tüũ cü yaẽĩ nhama togü i duũgü meã yaeirüũ rü marü mēã naẽ cuaeirüũ ngema Mugü nüũ i u'urüũ.

Art. 16. Nha'ã mugüwa nü'ũ niu rü tautama tüna cunatchu'uũ tümanatücümagü i meũ rü nhaũtchiga ni'ĩ:

I - Tautama tüna cunatchu'u na ngema tau'ũ rü tayataegu nge'ta inawaiyurite'egüüwa, rü inayüüegüüwa rü nge'ta aẽ'gacügü caciquigü rü duũgü ingutaque'egüüwa, notürü ngema natchica tama tümaca' i i'ĩ rüetcha natchu'u ngema mugü nü'ũ i uüãcü.

II - Tautama tüna cunatchu'u na nü'ũ tiu'ũ ngema nagu tarü inü'ũ i meĩ rü nü'ũ ti'u ngema tanawae'ĩ;

III - Nacūmagū rü nhema nagu ta maeũ / nagu ti a õgũũ / tikunagücūmaãcü;

IV - Rü ta i'ãweegũũ rü tūmacügūmaãcü rü mēa taãẽãcü itaĩãweegũũ;

V- Tautama tũũ nü'ũ cūooũ rü tautama tauwama tũũ cume'ẽ ngeguma wūiwa tangemagūgu rü ta puracūegu tūmatanũũmaã ya yima iānecūmacūgūwa;

VI - Ngema aẽgacūgū arū puracūgūwa rü name ni'ĩ nhema tangemaũ rü tarū inũũ rü tide'a, ngema aẽgacūgū arū mugū nü'ũ iu'uaãcü;

VII – Rü name ni'ĩ naca' tadaugũũ i ngema poragū, rü ngũẽẽ rü nhu'matchi ucuẽ'gü.

Art. 17 Rü ngema na tũũ cūngetchaũũ rü tūmaca' ta ni'ĩ ya yiema ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũe rü tautama tchieũwa tũũ cuga, taumatama tũũ cutchiãẽ rü tũũ cuũ'a bai tũũ cū ya piẽũ rü tama tūna cunatchu'u ngema mēi nacūmagū nagu tiũũ ngema natchicawa, nhumatchi tūmaarū airũũgūwa ngemaũgūwa;

Art. 18. Rü guũẽ arū puracū ni'ĩ na nūna tadauũ na meã na nayaeĩca õtchanagū rü bu'ũgū rü ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũgū, rü itana poũũgũũ nawa guũraũ i tchiei i ucaũ rü aũcūmaũ i nacūma rü tama tũ'ũ cumuũẽũ/ĩ, tũ'ũ cuyaĩ'atchiẽẽũ/aneãtchiẽĩ urüena tūgūma'ã tũ'ũ qui au'atchiẽũ/aneãtchiẽũ.

Art. 18-A. Rü yiema buã'ta ngewaca iyaetanũ'ũẽ rü yiema ngetüetanüe rü paetchaũe rü nangema i mugū tūmaca' i i'ĩ na tũ'ũ i ngu'ẽũ rü tūna idaugũũ mēa tama tũũ cuũãcü rü tama tũũ quimaãcü natürü tũũ cūfai'ta ngeguma tama cuga tainügū tama nacūma i tchieũ/nacūma i tauema na'waeĩmaã taũ'gu.

Wü'itama i deatücümü. ngema mugū nü'ũ iu'ũãcü / ingueũca' tũũ nü'ũ nacua'ẽtchaũũ:

I - Tūna cunafai'caũ urüe'na toraũtchigũũmaã na tũũ cuũaũ poraãcūma tũũ quimaãcü ya yiema buã'ta urüe'na yiema i yaetanüe ngema nha'ã mugūwa nü'ũ yau'ũãcü (mugū i n° 13.010 i 2024gu)

a) Aũrima tũũ cunangu'ẽũ(mugū i n° 13.010 i 2024gu)

b) Tüü cuyapi'ëü / ewae'ü; (mugü i n° 13.010 i 2024gu)

II - nacüma i tchieü / nacüma i tauema na'waeü tūmaca' ya buä'ta rü ngewaca i yaetanü ngetüetanü rü paetchaü (mugü i n° 13.010 i 2024gu):

a) tauwama tü'ü cume'ëü; urüe'na (mugü i n° 13.010 i 2024gu)

b) tchieü tūmama'ä quiugüü / tchieegaü tüü cuäüneü (mugü i n° 13.010 i 2024gu).

c) Tchietchigaëü (mugü i n° 13.010 i 2024gu).

Art. 18-B. Tūmanatügü i mutanü yeima mutanüü'tchigü rü tūmama'ä cua'gü ngema nama'ä i cua'gü gu'ūma ngemaü'gü imegūmareü marü megūmareü nhu'matchi ngeerü duë nūna idauü ya buä'ta rü ngewaca i yaetanü ngetüetanü rü paetchaü nūna tadauü rü tanaucue'ü meä namaä tacua'ü tama tü'ü taüa'mareü tana faimareü nacüma i tchieü nacüma i tauema na'waeü, nacüma natūmaëü tü'ü cucua'ëü tacūmaäcü, ucuemä, nguëü ngema iü'mareü nü'ü nangemata' tama tchieacü mugü nawaeiacü, nhumatchi naü'ü nhamä mugü nawaeimaä tama tchieü ngupetüüca':

I – nawa namuü ngema ime'ëmareü marü i me'mareü tü'ü i po'üüta yeima natanü'ügü rü nanatügü;

II – nawa tüü cugaü ngema natchica ngeta' tü'na rü tūmaëna inadaugüüwa i namaä icua'güü i puracütanüü, tama ye'eraacü tatchieëica;

III – nawa tüü cugaü i me'mareü marü i me'mareü ucuëgü nü'ü ticua'ätchiüru'ü;

IV – nawa tüü cugaü yeima bu'e me'ü natchicawa tūnaidauüwa tūmaca'üüwa;

V – tūmama nü'ü qui u'u nagu tūmamaä quideaü i ucuë'gü.

Wü'itama i deatücumü. Nha'ä mugüwa nü'ü yau'u nawae na naüäü ngema ucu'egürüü tūmama i cua'güü i mugüna daugü'ü, tama nangemaüca' i tchie'ü i to'omatchigü naca' yadau ngema mugü megüü.

CAPÍTULO III – NGEMA TŪGŪMA’ã mĒA WŪ’IWA TAMÃĒŪWA

Seção I – Gu’ũguma i De’aũ

Art. 19 – Tūmaca ni’i yiema bu’e rü yiema ngewaca i yaetanü’ũ ngetüetanüe rü paetchaũ na tü’ũ nayae’ũ, nanguẽũ ngema togü tūmatanü’ũ i tūna nanadauũ tūmatanü’ũmamaã wü’iwa ma’ẽũ ngeta aicumaũtchima tũ inapoũũwa rü ngemaãcü tũ na ngemaũca na meã itayaũ.

§ 1º Gu’ãma yiema bu’e ngewaca i yaetanü’ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nawa ngemaẽ ime’ẽmareĩ marü i me’mareũ tūmataũtawata tangemaũwa, rü gu’cü ya 3 (tamaẽpü tawemücü) rü ngema ãẽgacü i nama’ã cua’gũũ nanawae wenaarü tũ iyadaugũũta na ngemaãcü nü’ũ nacua’gũũca’ na nhuaãcü itangemaũ yiema bue, ngema popera tūmatchiga i u’ũacü ta ni’i na wena arü tūmatanüũna tũ namugũũ, ngema guũma i togü i mugü i artigo 28wa nüũ ya u’uacü rü nha’ã Mugüwa ũmatũũãcü.

“Magütagüçümawa rü yiema bu’e ngeguma tūmaẽ tauacüma tũ yaẽẽgagu rü tūmatanüũ tūna ngaicamagũũna tũ tamu, na ngemaãcü ngema tayaũca rü ngeguma marü tayagu rü wüi arü nguneigu rü tūmanatügũtchica ta taegu”.

§ 2º Ngemata ngemaũ yiema bu’e ngewaca i yaetanü’ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nawa tangemagü’ũruũ ngema ime’ẽmareĩ marü i me’mareũ ngema tü’ũ inayaugũũwa tauacütama nü’ũ nangupetü 18 (wü’imepü arü tamaẽpü ya tawemücü – meses), ngeguma na nawae’guricatama ya nguutchiũ ngema naca’ itacaũ nü’na i ãẽgacü i mugüma cua’ũ.

§ 3º Ngemata ngemaũ rüena wenaarü ngema taücuũ yiema bu’e ngewaca i yaetanü’ũ ngetüetanüe rü paetchaũ tūmatanüũ tü’ũ nangemaũta tüiramata naca’ itaca’ũ, ngeguma tama nawa tangemagu i puracü ime’ẽmareĩ marü i me’mareũ ngema poũ i poũ tü’ũ i cu’ũ po’ũũ, inapo’ũũ, nawa nha’ã § 1º artigo 23, norü ngücuwa I i IV norü ügüwa art. 129 mugü i cu’ũ nauẽũ.

§ 4º Nü’ũta nangema ngema nawata nangemaũ yiema bu’e ngewaca i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaũ tūmaẽma ena tūmanatūma

ngema memare'ĩ guẽãũmareĩ nhuguaãcü ricatama tü'ũ iyadaũ
ngema mugüwa nüũ ya u'uãcü.

§ 5º Rü yiema bu'e na nawae tüũ nangemaũ na taugutama tũgü tarũ
ngũmaẽĩ tũmanatũgũmaã na ngemaãcü yiema bue nü'ũ tacuaũca
na te'egü ti ĩgü ya tũmanatũgü.

§ 6º Yiema paũtchiãcütama ããcü'e, buacũũtchi ãpütüwee
nangemata na tũna nadaugũũ i guũraũ icua'güwa ngugũũ me'ũ i
nacũmaãcü tũna nadaugũũ meama.

Art. 19-A. Yiema ãpütüwee rü ã'ãcü'e'ta rü tü'ũ nangutchaũẽ
tũmaacũũ togũna tamuũ ngeguma ta iraacũguwena rü ta ngema
mugũmaã cua'gũũ ũtawa ta tüũ namugü ngema woetama namaã
i cua'gũũ i buã'tagüarũ rü ngetũgũũ rü paegũũ arũ mugũmaã
puracũẽũ (nha'ã Mugü nº 13.509, de 2017wa nü'ũ yauũãcü).

§ 1º Naũpa na togũna tamuãcüũ yiema ãpütüwe'e, ã'ãcü'e, ngeguma
marũ tairaãcüguwena rü nanawae mẽa tüũ naucũẽgũũ rü mẽa
tũmamaã yadeagũũ ngema guũraũ puracũtanũ'ũ meĩ i mugüwa
puracũẽĩ i bua'tagũca rü nge'tũũgũca' rü tü'ũ i po'ũũ ya buãtagũ
nhumatchi nge'tũ'ũgũ rü paãtagũ, na ngemaãcü wũmatũũ i marũ
i nguũ i natchigagu i de'aũãcü togü i duũgũna tüũ tamu'ũ yiema
tũmaãcü, rü tama nangerũẽãcü ngema ngunei nagu itaããcüũ rü
nhumatchi tairaãcüũ.

§ 2º Marũ naũtawa nangemagu ngema natchiga, ngema ãẽgacũ
mugũmaã cua'ũ rü yiema ãpütüwe'e urũena yiema nge'e ããcü'e
ĩta wũi i maũpataũwa ta tüũ na'mu, rü ngema tũma ta nawaeĩãcü,
na ngemaãcü tüũ mẽa na yaugũũca ngema puracũtanũ'ũ woetama
nawa tegũ'ũ na nhuãcü tüũ nairaãcüẽgũũ.

§ 3º Ngema ngunei nagu togü i duũgũna tamuãcũtchaũwa rü nagu
togü i duũgũca tadaũwa rü 90 ngunei nagu'uta ni'ĩ rü nhumatchi to
i 90 i nguneigũ ta tũna naãgũ ngeguma tama pa'a nü'ũ tayangaugu
ngema duũgũ nawaeũ na tũmaãcü nügũũ tüũ nayaugũũ, ngema
art.25 nha'ã Mugüwa nü'ũ ya u'uãcü.

§ 4º Ngeguma ngürũatchi na tauguma ngema duũũ nügü i u'u
na tũmanatũ ya i'ĩ yiema bue' urũena na taueguma ngema
tũmatanũ'ũgũ meĩ na tũmamaã nacuaeĩ rü ngema ãẽgacũ mugũmaã

cua'ũ rü nanawae ta na naümatüãũ wüi i mu nü'ũ i u'u na marü na taueima ngema tûmanatü'ũ rü ngemawena nü'ũ ni u'ta na te'emeëwa ta tangemaũ yiema bue' urüena wüi i natchica woetama tûmaca i i'îwa ta tûũ na mugü yiema bue'.

§ 5° Ngeguma marü tairaguwena yiema bue', rü tûmaë urüena ngema tûmanatügü, urüena ngemagu ngema duũũ nü'ũ naunetagüũ naã naacüãcü tûũ nayau'u yiema bue' rü nanawae ngema ãëgacü mugümaã cuüpe'ena ta yi'î na nü'ũ yaugüũ na nawaegü'ũ na tûũ na yaupaneëgüũ nügüegagu yiema bue' rü nha'ã §1° artigu 166wa nü'ũ ya u'uãcü, rü tau'uma i togü i duũgü i ngeürümare nü'ũ cuaëãcü.

§ 6° Rü ngürüatchi tama ngema ãëgacüpe'ena naïgu ngema tûmanatügü urüena ngema duũgü nawaegüũ naã tûmamaã nacuaëchaũ yiema bue', rü ngema ãëgacü mugümaã cuaũ rü ngema tanayacuãë rü na naõëta ngema na tûmamaã nacuaeï ngema tûmanatügü urüena ngema duũgü tûmamaã cuaëchaũtchirei, rü ngeguma rü yiema bue' rü ta togü i duũgü marü tûmaca i wücutchigüũna ta tûũ na mugü.

§ 7° Rü tareme'pü arü wü'imepü 15 (quinze) nguneigü nü'ũ na ngemagü ngema duũgü nawaegüũ na nügü'ũ tûũ nayaugüũ yiema bue, rü nawe'ena marü ya ngu'u i ngema ngunei nagu wüiwa tûmamaã nangemagüũ.

§ 8° Rü ngeguma ngürüatchi tama marü nawaegügu i ngema tûmanatügü na togüna tûũ namugüũ yiema bue' nape'ena ngema ãëgacü mugümaã cuaũ urüena ngema puracütanüüpe'ena, rü yiema bue' rü tûmanatügümeëwatatama tangema, rü ngema ãëgacü buãtagü arü mugümaã cuaũ rü 180 ngunei nagu ta naü na ngemaãcü tûũ iyadaugüũ.

§ 9° Tü'ũ nangemata natüicatama nü'ũ tacua'ũ natairaacüũ yiema tûmaë, nü'ũ nangetchaũãcü gu'üma i mugü nawaeiacü artigu 48 wa nüũ ya u'uãcü.

§ 10. Rü 30 ngunei naguuta ni'î na tûũ niwücutchiegagü yiema buãta ngewaca iragüe rü yiema bue' tama tûmanatügü tûũ iyadaugüe ngeta itairagüũwa, rü ngema ngunei nagu tûũ nayaugüũwe'enatatürü.

Art. 19-B. Bu'e ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũẽ nawa ngemagüe ngema natchica nagu tarü aũwa ime'ẽmareĩ rü marü i me'mareũ ngema tü'ũ inayaugũũwa tümatanüũ nanawae nawa tachocuũ ime'ẽmareĩ marü i me'mareũ tümamaã cua'ũ tünadauũ rü tümäärü paĩagawa i i'ĩ.

§ 1°. Rü paĩagawa ta ni'ĩ i nawa nenaũ na tümama'ã mea nacua'ũ rü tüna nadauũ nangemaãcü yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ na mea na wüiwa tangemaũca, na tügü itangetchaũgüãcü tümatanü'ũgümaã na wü'iwa ta ma'ẽẽũ, rü wü'i nacüma i meũ tümameũ nawa tacuaũ rü ye'eraãcü mea tangu'uca rü mea tümäärü diërumaã tacua'ũca.

§ 2°. Yiema tüũ i wieãpe'tüna'ãe paĩagawa rü maĩgawa na nawae na marü yaeti'ĩ taremepü arü wü'imepü arü tamaẽpü tü'ũ ngemaũ i taunecü ti i'ĩ, tama i wücutchie ti'ĩũ, nawae tayangueẽũ gu'ũma naca' inacaũ ngema namaã i cua'ũ tünadauũ ime'mareĩ marü i me'mareũ dauruũ paĩgawa nawa ingemagüe.

§ 3°. Ngema du'ũgü nü'ũ ngemaũ natücumü name ta ni'ĩ bu'e ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũẽ tümamaã nacua'ũ tünayau'ũ nangemaãcü tayaeĩ me'güũmaã.

§ 4°. Gu'ãma ya bu'e ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nanawae tü'ũ nangemaũ tümacüma me'ũ me'mareũ nangemaca' tümama'ã cua'ũ rü tünadauũ ngema paĩagawa na aĩcumaãcü nü'ũ nangemaũ name'ã tüna nadauũ, nangemaãcü wenaarü tataeguũ tümatanüũca' ngemaãcü tümatanü'ũ nügüũ tü'ũ tünayaẽũarü.

§ 5°. Gu'ũma ngema ime'ẽmareĩ marü i me'mareũ puracü tümaca i i'ĩ yiema buãtagü rü na nawae ngema puracütcicagü urüena ngema natücumügü i tümamaã puracüei rü tümamaã nacuaeĩta rü tüna nadauũta tümäärü paĩagawaãcü.

§ 6°. Ngeguma nangemagu na tama yangueũ i nacümagü mugüwa nüũ a u'u na tama tümama'ã nacua'ũ rü tüna nadauũ ngema tümäärü paĩagawa tümamã cua'ũ ngema ime'mareĩ marü i me'mereũwa, rü ngema ãëgacü puracümaã cua'ũ to'rü mu i nguẽũtawata ta ni'ĩ ngegumatama nü'ũ narü u'ũ ngema ngupetüũ.

Art. 20 - Ngeguma wo' tama cu'acü'ũtchi tiĩgu yiema bue' rü tũmaca ta ni'i ngema guũma i megũũ, rü natchu'u na tama mẽa tũmamaã cü cuaũ.

Art. 21 – Ngema na tũmaã ta na nacua'gũũ rü na wũ'igumare tũma natũ rü tũmaeca' ngema nha'ã i mugũwa nü'ũ yaugu rü ngema mugũwa rü nü'ũ niu ngeguma ta tama mẽa nũgũmaã nü'ũ yaugũacü yaĩgu rü ngema ãẽ'gacü i namaã cua'gũũ me'ewa ta nangema na nũgũmaã nawe'ãtchiẽgũãũ i ngema taregũ i ngeguma tama nawũ'igu arũ ãnũã'gũgu.

Art. 22 – Rü tũmanatũgũ arũ puracü ni'ĩ na mẽa tangueiũ rü mẽa tũmamaã tacuaeũ yiema buãtagũ, rü na nawae mẽama ta na ügũũ rü ti a nguẽgũũ i ngema mugũ nüũ i u'ũ.

Wũ'itama i deatũcumũ. Tũmaẽ rü tũmanatũ urüena ngema tũmamaã cuaeũ rü na wũigumare na tũna nadaugũũ rü tũãma mẽa nacuagũũ ngeguma muwa nü'ũ a ugu, rü mẽũ i nacũmaca tũũ nanguẽgũũ, rü tautama tũũ nü'ũ cü o'o ngema mẽũ tũmanatũcũmagũ ngema no'ri nawa ngene tau'ũ, ngema mugũ nüũ yaugu.

Art. 23 – Ngeguma natau'gu ngemaũgũ tama nü'ũ niutchaũ nangemaca cuna tũ'ũ nayaugũ cunangerũ'ũ na tũmatanũũ tũmama'ã cucua'ũ.

§ 1º. Ngeguma na taugu na tacũca na ũmatũgũãũ wũi mu tũmatchiga i deaũ yiema bue', rü yiema bue' urüena yiema ngewaca i ngetũũtanũẽ rü tũma tanũgũũtawa tatama tangema, rü na nawae ya yiema bue' na ngema puracũgũ i marũ i megũmareiwa tũũ ya wũcutchigũ rü ngema tũũ nangemaẽĩ na mẽa tũna nadagũũca' rü mẽa tũmamaã nacuagũẽĩca'.

§ 2º. Rü ngürũatchi ngeguma napocuegu ngema tũma natũgũ rü tama nü'ũ niutchaũ na marũ taucũrũwama na tũmanatũgũ yaĩgũũ, natũrũ ngeguma tchieẽũtchima nangupetũẽgũgu rü marũ tauacũma naũtawa tangema yiema naãcũe.

Art. 24 – Rü ngema ãẽ'gacü mugũmaã cua'gũũ rü na naũpaneẽgũta wũ'i mu tũmatchiga i deaũ yiema bue' tama mẽa tũmamaã cua'gũẽ na marũ ngema tũmanatũgũ rü tauacũtama tũmamaã nacua'gũũ rü ngema mugũwa nü'ũ a u'uãcũ art.22wa.

Seção II – Ngema Tümatanü'ũ natanügu ta Iraũtchigawa

Art. 25 – Ngema nawa nü'ũ i cua'ũ na tümatanüũtchi yaĩgüũ ngema tümanatügu i igüũ ni'ĩ rü natanügu tairaũ yima ãñewa ngemagüũ rü ngema maẽ rü nawa netaũ ni ãgü.

Wü'itama i deatücumü. Ngema nawa nü'ũ i cua'ũ na tümatanüũtchi yaĩgüũ ngema tümanatügu i igüũ ni'ĩ, rü natanügu tairaũ yima ãñewa ngemagüũ rü ngema maẽ rü nawa netaũ ni ãgü rü nhumatchi ngema guũma tümanatü rü tümaẽtanüũgü ãgü ni'ĩ ngema tümarüũ i ãgüũ (ãtchigüũ urüena ngetchigüũ).

Art. 26. Yiema cuacü urüena yima cune cumawaũtchi i ãgüe, yiema cuacürücü, rü yiema cuacü togue ngeewaũẽ rü nhumatchi yiema cugü'ũ tüũ cüyaue rü tüũ cü yaaẽ ya bue rü na nawae cugü'ũ tüũ ta cü yaupaneẽ.

Wü'itama i deatücumü - Rü tüũ tacuyaupaneẽ (üpanẽ) cügüegagu ya yiema bue, yima bucü, na cutchicü'ũ i ya ü'üca ngeguma nhugu cüyugu.

Art. 27. Rü yiema bu'e ta ya curaũtchigu rü ta ya cuacüraũtchigu, rü ngeguma aicuma cuũricatama taãcügü yiema nge'e, rü ngema cugüũ tüũ cü yaupaneẽtchiga rü tümaãrüũtchitama ni'ĩ woe, rü tagutama ni a guarü poraã. Rü ngeguma nüũ cu cuagu na cuacüũtchi ti i'ĩ urüena cuũtagu tau ragu urüena cugüũ tüũ cu yaẽmare ti ãgu rü taucürüwa to i duũmare cuũ ina naue rü nüũ ni'u na tama curü ti i'ĩ yiema bue. Ngeguma nhugu yiema bue tüũ tamumaregüe togüena, rü ngeguma nhugu marü tayagu, rü na nhema i mugü nüũ i u'u naã pora'ca tayadau mugügu, na tümanatügüũtchicatama tataeguũ ngeguma marü tama tanawaegu na tümatü rü tümaẽrücüũtawa tangemaũ/ngema tamaũ.

Seção III – Ngema togü i Tümatanü'ũ tüũ Yaẽgüũtchigawa

Subseção I – Gu'ũguma i De'au

Art. 28. Nha'ã mugüwa nü'ũ i uũacü cünaũta ngema togü i tümanepügü na tümamaã nacuaũca yiema bue, ngeguma marü

tama tanawaegu na ngema nüïraũ tūmatanüũmeẽwa ta ngemaũ. Rü Magütagücumawa rü taucamata ãẽ'cagüpe'ena cü naweãtchie na tüũ cü yau'uca cugüũ yiema bue, erü guũma nha'ärüũ i natchigawa rü uwamare nügümaã na naweãtchiẽgü.

§ 1º Rü guũguma ngeguma na nguũpuagu/tautchagu rü yiema bu'e nhumatchi yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü tūnaira tacüca' rü tü'ũira ta ni'ĩ curü inüũ. Rü ngema maũma'ã cuagüũmeẽwa ta taüpetüira rü tüũ nü'ũ cüngetchaũãcü ngema tūmaãrü ngetü'ütchiga rü tūmaarü patchiga rü tautama tüũ icunaue ngema nagu ta rü inüũ (Mugüwa nüũ i uuãcü nº 12.010, de 2009).

§ 2º Rü ngeguma gumeprü arü ta're taunecü nü'ũ ngemagu yima ngewaca ngetüũtchaũcü rü ngema ngewaca patchaũcü rü nanawae nü'ũ cuairaũ na tūmaãrü ngutchaũcama ta yai'ĩ.(Mugüwa nüũ i uuãcü nº 12.010, de 2009).

§ 3º Ngeguma yiema õtchana, bue, pae rü yima ngetü'ũcü na nawaegu na togü i natanü'ũ namaã i cua'güũ rü nanawae na nü'ũ i cua'iraũ na aicumaũtchiena yi i'ĩ na tūmatanüũ ya ïgüũ rü tūmata nüna tiapu'ũ rü tüũ nangetchaũgüũ ngema tūmatanüũgü duũgü urue'na tama, na ngemaãcü tama ãũcūmaũ i tchieũ iyadaũca. (Mugüwa nüũ i uuãcü nº 12.010, de 2009).

§ 4º Yiema tūmaenegü urüe'na tūmaeya'gü nanawa'e ta ni'ĩ wü'iwa tūmama'ã nangemagüũ ngeta itangemaũwa ya yiema bu'e ya tüũ nayaugüe notürü ngeguma aicūmaũtchi tūmama'ã inangupetügu ngema tchieũ rü tama name nangema naũũ i ngema tchieũgu tūmamaã rü inüũ nangemaãcü ngema a gu'mareũ ingema taacü i tūmamaã ingupetüũ rü naca' tadau i wü'i inacūma na tama tūna na ngaicamaũ na tama ngema ya gu'ũ na tūmamaã tacua'ũ ((Mugüwa nüũ i uuãcü nº 12.010, de 2009)).

§ 5º Naũpa ngema guũma mugümaã cua'güũ rü nanawe'e yiema bue nawü'icana tikunacūmaãcü nhu'matchi tüũ i nayauũ rü tüũ i yaupaneũ rü tüũ iũca'ãũ nangemaãcü tüũ ipo'ũũca' ya yiema buã'tagü rü nhu'matchi nge'tü'ügüe rü paãtagü nama'ã wü'igu i nama'ã cua'güũ i aẽ'gacügü iãnewa ngemagüũ ngema guũraũũ ipuracügüma'ã cua'güũ (Mugüwa nüũ i uuãcü nº 12.010, de 2009).

§ 6º Nha'ã mugü n° 12.010, de 2009 rü tûmaca' ni'ĩ yiema buãtagü, rü ngewaca paetchaũẽ rü ngetütchaũgüe Tikunagü rü toma i maiyugü:

I- Rü tüũ nü'ũ nangetchaügü ngema tûmacûmã i mẽĩ nagu tamãũũ rü ngema tûmatanũũgü nagu i i'ĩ naã ti ãcaãgü, rü tautama tûmarüemaãtama taãteũ rü taãmaũ (Mugü n° 12.010, de 2009).

II-Rü tauacürüwama ngema yaũwa ngemagûmareũ ta nütchiamã tûmamaã nacua'gü yiema buã'tagü ngeguma yima iãne nagu ta ta'ãpetûnaũcüagü a ãgügu urüena tama tûmatanũũ a ãgügu (Mugü n° 12.010, de 2009).

III-Rü ngema mugûma'ã i cua'güũ ta ni'ĩ tüũ iyadaugüũ nama'ã i wü'igu i antropolugugü (naca' i daugü'ũ i tûmatchiga) rü ma'ũma'ã i cua'güũ ngeguma marü togü i tûma tanũũmeẽwa tangemagu ya yiema bu'e.

Art.29 Taucürüwama ta ngeĩrûmare rü tomare i duũũme'ẽwa ta tüũ cûngemaẽ ya yiema bu'e, rü taucürüwama ngeĩrũ natchicawamare tüũ cûyaẽ ya yiema bu'e nge'ta tûmatchi i inaaieũwa rü tauacûma ngema ta tüũ cûngemaẽ.

Art. 30 Rü ngeguma tama ngema aẽ'gacügü nawaegu rü taucürüwama ta ngeĩrũmare i duũgü tûmama'ã nacua' yiema bue.

Art. 31 Ngeguma tama taguanearü naãnecüã ya ãgügu ngema duũgü tûmamaã cua'tchaũ ya yiema bue rü nanawae ngema mugü i taguanecüagü nü'ũ uuãcü ta yi'ĩ ngema na nügü'ũtawata tüũ nayaẽĩ.

Art 32 Ngeguma marü tûmama'ã nacua'gu ya yiema bu'e rü nanawae ni'ĩ aicumaũtchima a nguẽãũ ngema mugü nü'ũ i u'ũ i ûmatũũãcü.

Subseção II – Tûmama'ã icua'ũtchigawa

Art. 33. Ngema tûmama'ã na icücua'ũ rü tûmamaã i cunguũũ rü nanawae na mẽã tûna cûnaããũ ngema tüũ tauũ i airũũgü rü nanawae na mẽã tüũ cûnguẽĩ, tüũ nü'ũ mẽã cücua'ẽũ ngema mẽĩ nacûmagü rü guũẽi mẽi rü na nhemaãcü ta tûmãẽĩ tacua'ũca (Mugü n° 12.010, de 2009).

§ 1° Ngema na tümama'ã icua'ũ rü tûna cûdau rü tümama'ã cûcua'ũtchigawa nü'ũ ya ugu rü nanawae ngema mugü nü'ũ i uuâcü tayii'ĩ aicumaũtchima. Ngematchigawa rü ngema aẽ'gacügü ta ni'ĩ nü'ũ i u'u na nameĩ urüe'na tama nhema na cugüũtawata tũũ cüyaẽ yiema bu'e.

§ 2° Nhuguacûricatatama ngeguma ta tautchigu ya tümatanüũegü, ngeguma ta ta'cugu rü marü ta yuegu ya yiema tümangatügü rü tümatanüũgü rü ngegumarica tatama i togü i duũgümeẽwa ta tũũ cüngemaẽ ya yiema bu'e, natürü ngema mugü nü'ũ i uuâcü ta ni'ĩ.

§ 3° Ngema tümama'ã icua'ũ rü nü'ũ niutchaũ na wü'iarü nguneigu rü tümaca' ta yi i'ĩ i ngema guũma i ngüẽgü i megüũ mugüwa nü'ũ yau'ũ.

§ 4° Ngema tümama'ã icua'ũtchigawa nü'ũ ya ugu rü tama natchu'u na tümangatügü tũũ iyadaugüũ ngeguma marü togü i duũũmeẽwa tangemagu ya yiema bu'e. Rü ngema mugüwa nü'ũ ya u'gu rü nanawaeta ni'ĩ ngema tümangatügü tũũ narü ngüẽĩ i guũmawama (Mugü n° 12.010, de 2009).

Art. 34. Rü ngema aẽ'gacügü porama'ã i cua'gü'ũ ta ni'ĩ nü'ũ iu'ũ na nhuâcü ta yi'ĩ tũũ narü ngüẽĩ yiema bue cugü'ũ tũũ cüyaue rü cumeẽwa ngemaẽ ngeguma ta ta'cugu, urüe'na ngeguma cuũtawata ya yagu, ngema mugü nüũ i uuâcü (Mugü n° 12.010, de 2009).

§ 1° Ngema i ime'ẽmareĩ/marü i me'mareũ puracügü guãnema buãtagüca i i'ĩ rü nanawae ngema aegacügüita yi iĩ naügüũ. Cü ngeguma tikunagüarü iãnewa ya ïgu rü ngema tümatanüũgü rü ngema aẽgacügü (caciquegü) ta ni'ĩ tûna daugü'ũ rü tũũ rü ngüẽĩgüũ (nha'ã Mugüwa n° 12.010, de 2009 nü'ũ ya ugu).

§ 2° Ngeguma ta ngemagügu yiema ngeacügüe rü ngenegüe i mamagü rü papagü rü name ni'ĩ na nügü'ũ tũũ na yaugü'ũ yiema bue ngenatügüe rü i wogüe rü yiema yawa tümãẽ rü tümangatü yawa tũũ taügüe rü ngürüwaũgümaree. (nha'ã arts. 28 a 33wa arü Mugüwa nüũ ya uuâcü. (Mugü n° 12.010, de 2009).

§ 3° Ngema natucumü i porama'ã cua'gü'ũ rü na nawae tũũ iyadaugü'ũ rü tũũ narü ngüẽĩ yiema buã'tagü tügü'ũ tũũ tayaugüe

rü tūmatchiīwa rü tūmaarü iānewa rü tüü tayaegüēē (Mugü n°13.257, de 2016).

§ 4º Rü ngema ngüēgü rü guūma i megüü rü tūmaca i i'ī yiema buā'tagü tügü'ū tüü ta yaeēgüe rü tügü'ū tüü tayaugüe rü ngema aē'gacügü Federal arü Estaduarü, Distrituarü rü nhu'matchi muncipiu arü diērumata ni'ī tüü tarü nguēgü'ū na mēā tüü tayaēīca (Mugü n°13.257, de 2016).

Art. 35. Rü ngema tūmama'ā icua'ūtchigawa nü'ū ya ugu rü ngeīrūmare i nguneigu name ni'ī ngema cuyafa'ēī ngema tūmama'ā cūcua'ū, ngeguma marü tama mēā tūmama'ā nacua'egu ngema tūmatanūū yiema bu'e.

Subseção III – Ngema Tūmama'ā icūcua'ūtchigawa

Art. 36 - Nha'ā Mugü n°13.257, de 2016wa nü'ū ya uūācū ta ni'ī ngema tūmamaā cūcuaū rü cugüū tüü cūyaupaneē yiema taūtama 18 arü taunecü tüü ngucutchie yiema bu'e rü ngewaca ngetügüe rü ngewaca paetchaūgüe na nhemaācū tama ngema ta ngemamareirū.

Wü'itama i de'atūcumü. Ngeguma ta tama meā tūmamaā cucua'gu rü wena taarü cuna tüü nayaugü ngema ni'ī i ngema nha'ā mugüwa nü'ū a utchaūū (nha'ā mugü inaütchicūūwa nü'ū a u'ū n° 12.010, de 2009).

Art. 37. Ngeguma marü wü'i tawemücü i nguguwena nayawanaū ngema na cuīarü tūmamaā nacūcua'ū yiema bue rü nanawae na icuyaca'ū nūna ngema aē'gacügü mugūma'ā cua'ū tūmaca' yiema bu'e i nhema nha'ā i mugüwa nü'ū i uūācütatürü art. 1.729 i Mugü n° 10.406 wa rü 10 yaneiruguūwa ya 2002 taunecüarü, artigu. 165 i 170 nha'ā mugüwa. (nü'ū a utchaū i nha'ā mugüwa n° 12.010 i 2009 gu).

Wü'itama i deatūcumü. Ngeguma ngema aē'gacügü nü'ū daugügu na natau'uma i to i duūū i mēī na tūmama'ā nacua'ū ya yiema bu'e rü nanawae ngema duūū marü iyacaū tūmaca' yiema bu'e ngema duūū ta yīī tūmamaā cua'ū yiema bu'e, ngema nha'ā (Arts. 28 e 29 Mugüwa ūmatūū nü'ū i uūācütatürü n° 12.010, 2009).

Art. 38. Ngema ãëgacügü rü nha'ã art.24 nü'ũ i uuâcü ta ni'ĩ ya nguũëãũ rü ngema ya cuã'ëũ ngeguma marü nhugu tama na megu ngema na tümamaã nacuã'ũ rü nügüũtawata tüũ nayaãëũ yiema bue.

Subseção IV – Cugüũ tü'ũ cü yaeũtchigawa

Art. 39. Ngema cugü'ũ na tü'ũ cüyaeũ yiema bu'e rü yiema ngewaca i yaetanü'ũe ngetügüe rü ngewaca paetchaũe rü na nawae ngema nha'ã mugüwa nu'ũ ya u'uâcü ta yi'ĩ.

§ 1º Ngeguma marü tauma i togü i duũgü rü tümatanü'ũ nawaegu na tümama'ã nacula'eũ yiema bu'e urüe'na yiema ngewaca i yaetanüe rü ngewaca i paetanüe rü ngetüũtanüe rü ngema mugü i yaupaneẽtchica ta ni'ĩ naca tayadau na ngemaãcü wü'i i duũũ urüe'na tümatanüũtama tümamaã cuac'ũca.

§ 2º Taucürüwatama to i duũũmare cümü ngeguma cünawaegu na cugü'ũ tüũ cüyau'u yiema bue. Rü nanawae cumaũtchitama ngema cuũ'ũ ngema tü'ũ inayapanegüũtchicawa.

§ 3º Ngeguma nügütchi inaaiegu ngema duũgü rü tümangatügüũtchimaã tümaca' inanuëgu yiema bu'e rü ngema bu'ũ ta ni'ĩ nü'ũ iu'ũ na te'eĩtawata ta yi'ĩ nama'tchaũ.

Art. 40. Ngeguma marü ti nguarü tauneacüãgu, 18 taunecü tiĩgu, rü tauacü ta tüũ cugü'ũ tüũ cüyau yiema bu'e rü yiema ngewaca i yaetanüe, tauacütama mugü tüũ ningĩ na tümama'ã cücua'ũca'. Natürü ngeguma marü taãpaneëgu rü marü togüũtawata tayaãcü tanawaegu na togüũtawata tau'ũ rü na meta ni'ĩ tiũgatchi nüna i ngema nüira tümamaã cuagü'ũ.

Art. 41. Yiema bue nügüũ tüũ nayaugüe rü naneãcütatama ni'ĩ tümama nacula'ũ rü ngema ngüëgü rü guũma i megü mugüwa nü'ũ ya u'u rü tümacata ni'ĩ. Ngeguma ngemaãcü ya ïgu rü marü tama tümatanüũ rü tümangatümeëwa tangema.

§ 1º Rü ngeguma ta ngeacügu yiema wüie a nge'e rü nangema yima yatücü nawiĩmare i ïcü rü natenetamare urüena namanetamare ya ïgu ngema ngecü rü tümacata ni'ĩ ngema guũma i megü rü ngüëgü tümangatüwa neũ'ũ.

§ 2° Yiema bu'e tüü nayaëgüe nawe'e nangema guüma i tūmatanüügü rü tanawe'e na tüna nadaugü'ü tauacütama ngema tüü nata'gūmare.

Art. 42. Name ta nacunayauü wü'i i bu'ü ngeguma marü woo na 18 ya taunecü nü'ü i ngugu na tauraüma taämücügu urüe'na tama (āma'/āte).

§ 1° Tauacūma tüü cuyauü yiema tüü rü yamaëgüe rü nhu'matchi rü bumaegüe. (Magütägücūmawa rü tauacütama nügü inawogü i nügüene woo tacuta yaīgügu). Ngemaca' ngeguma wü'ie bu'e āeneë urüe'na āeyae cugü'ü tüü cuayaugu name na guema tüü cuyauü wü'icane (bu'e ya tacutagü ya Aiweruü īgüe).

§ 2° Rü ngema tomagücūmawa ngeguma bu'e tüü cuyaugu rü na nawe'e na meāma cuāmaü urüe'na cuāteü rü wü'iwa meā inama'ēü.

§ 3° Magütacūmawa rü taugutama wü'ie ya bu'e nge'ta tüü cuta'mare.

§ 4° Woo ngeguma nügüna ya īgatchitanügu rü name na tüü na yaugü'ü rü tüü yaēü ya buā'ta ya tacutagü iīē.

§ 5° Nha'ā mugüwa nü'ü yaugu rü ngema tare nanawe'e na tüna nadaugüü ya yiema tüü nayaugüe.

§ 6° Naüpa na ngema aë'gacü i mugümaā cua'ü rü tūmame'ewa nanangemaēāü na yiema tüü nayautchaüē rü woo marü cuyu'gu rü name'wa naüeamatama na naegawa ta ngemaü ya yiema bu'e.

Art. 43. Ngema mugü rü tanayanguutchiama ngeguma aicumaütchima nangemagu na taacüca' yaüü na tüü tayauü.

Art. 44. Tauacütama i ngema mugüma'ā cua'gü rü nüna tüü namu ega ngeguma tama meā inamaügu.

Art. 45. Taucürüwa tüü cuyau ya bu'e ngeguma tūmanatü rü tūmatanü'ü tama nü'ü cua'ācü urüe'na tama tüü namugügu.

§ 1°. Taucürüwa tü'ü cuyau ngeguma tūmatanü'ü tama cuna tü'ü tamu'gu ya yiema bu'e ngenatügüe.

§ 2°. Ngeguma wo'o marü 12 ya taunecüāē tiīgu rü na nawaetani'i wü'iwa mea cugüma'ā cunange'ü ngema na nhuācü ta tūmamaā cü cua'ü yiema bu'e.

Art. 46. Tamae'pü ya tauemacü ta aë'gacügü cuna naã ta marü cuütawa meã ta ngema urüe'na marü ngema tayapu ya yiema bu'e ya tüü cuyaue rü cuü tiyaucümaü.

§ 1º Rü taucama cugüütawa tüü cü ya puë yiema bu'e ngeguma marü tümatanüü tümamaã mēa cuagügu norigu rü ngemaäcü ngema aë'gacügü mugüma'ã cua'güü rü ngü nhanagürü ta wü'icane na tümama'ã cücua'üca yiema bu'e.

§ 2 º Wo'o ngeguma marü cuütawa tangemagu ya yiema bu'e rü tama nü'ü niutchaü na nhu'matata tamae'pü ya tauemacü icuyanguëü na meã cuü taãpaneü ya yiema bu'e. (Magütacümawa/Tikunacümawa rü tama ngemaäcü ni'ï ngeguma wü'ie bu'e tüü cuyau'gu rü woetama curüütchitama ti'ï).

§ 2º A. Ngema nha'ã caputwa nü'ü ya ugu ngematama i nguneü'e'pü wena naünagü tümaca' nameã tügüü tüü ta yaupaneü nhamatama tümacürüü ngema nha'ã mugüwa nü'ü yauüäcü.

§ 3º Ngeguma ngema nügüü tüü yaugüü rü to i natchiãneca'ã yaigügu, ngema na nüna tayapuüca' rü wü'i ya tauemücü arü meetchicü arü ngaü arü nguneü ta ni'ï naütawa ta ngemaü, na nüna tayapuüca', ngema mugümaã cua'güü ta ni'ï nü'ü iu'ü na wü'icanetama naügüãü na nügüü tüü nayauü. Ngema aë'gacü ta ni'ï naüpaneü na tüü nayaugüü ya yiema bu'e.

§ 3º -A. Ngeguma no'rü gu'wa nangugu ngema nguneü nagu na unetaü nha'ã § 3º artigu, rü nawae ni'ï ngema puracütanüü na üpanegüãü ngema natchiga nha'ã § 4º artiguwa nü'ü ya u'uäcü na ngemaäcü na marü na mēi na nügüü tüü na ya'uü yiema bu'e ngema aë'gacügü mugüma'ã cua'güü nü'ü i u'uäcütatürü.

§ 4º Ngema aë'gacügü namaã puracüëü i puracütanüügü ta ni'ï naüpaneü na marü cuna tayapuü urüe'na tama yiema tüü cuyaue nangemaäcü na ngemaäcü cume'wa tangema aë'gacügü nü'ü u'üäcü.

§ 5º Ngema nguneügü na nügüna tüü yapueü rü nawe'e tayanguëü ngema ngeta ita äpataüwa urüe'na itaãpaneüwa rü itangemaüwa itama'üüwa tatama nayaüü ya yiema bu'e namaã wü'igu i ngema puracütanüü i namaã cua'güü namaã i aë'gacügü i namaã cua'güü

na tūna nadaugūũ ya buā'tagū rū ngewaca i yaetanüē na ngemaācü meā itangemaũca' rū tūũ nangemaũ i guũma i mugū i tūmaca' i ĩ'ũ nangeta ta tayaũ ya yiema bu'e.

Art. 47. Na naneācü tūũ nayauũ rū ngeguma āē'gacū nü'ũ iugu na marū nane tiũ rū nūgūũ tūũ nayauũ ngeguma rica tatama ni marū nü'ũ taāpaneũ i ngema tūũ yautchaũ. Magütacūmawa/Tikunacūmawa rū ngeguma tūũ nayaugu rū nūgūgu tūũ nayauega naca'gu ngemawena rū marū naneüchima ta ti'ĩ ya yiema bu'e.

§ 1º Yiema tūũ nayaue rū tūna nanaā i ngema nape'egagu taitaueguātchi rū ngemaācü ta tatangeũ ngema tūũ yaugūũega rū nawe'e nanango'ũ i ngema tūma natūgüegata ta.

§ 2º Ngema nüiraũ i tūmapane rū ta tūũ namaā nanguũ rū tauwama taname'ēē i ngema tūmapane i nüiraũ.

§ 3º Ngema ngewacaũ i tūma arū bupane rū ngema ngeta inangemaũwa ya tūmapata ya yima iānewa ta ni'ĩ nata yaupaneũ arū wena ngeguma na nawe'egu rū naca' inacagu i ngema tūũ yauũ.

§ 4º Tautama tūma arū bupanewa nango' na taacūca' yaũ na nūgūũ tūũ nayauũgūũ i ngema tūmamaā ngupetũ.

§ 5º Ngema āē'gacūgū nü'ũ i uũācü ta ni'ĩ naũāũ na nūgüegagu tūũ na yaupanegūũ.

§ 6º Ngeguma ngürüātchi yima/ngema tūũ yauücü nawaegu naā ya toõtchiraũēāũ ngema tūmaēga/tūmape'ega rū nanawae ni'ĩ yiema buenaira na naca' urüena tūmamaā ya de'aũ, ngema nha'ā §§ 1º e 2º do art. 28 (nha'ā Mugū nº 12.010 ya 2009 wa nü'ũ uuācü).

§ 7º Ngeguma marū ngema āē'gacūgū naüpanegu ta ni'ĩ na curüüchitama tii'ĩ yiema bue, nha'ā § 6º arū art. 42 Mugū i cu'ũ naüēũ, natürü ngeguma naüpa ta yugu yiema tūũ yaue rū ngema popera rū na ngearū poraā (nha'ā Mugū nº 12.010 ya 2009 wa nü'ũ uuācü).

§ 8º Guũma i ngema i tacū i üpaneũ rū na nanawae na namaā na nguũgūũ wü'i natchicagu urüena tomare i mēi nguüruüthchicagu, na ngemaācü ngeguma ngugu tanawaegu yiema bu'e ngema tūmatchiga na nawa nü'ũ tacuaũca na nhuācü yi'ĩ na nangupetũ ngema tūmaarū yaupaneētchiga. (Mugū 12.955, de 2014).

§ 9º Tũũ nangema ta napaatama (tüiraütchima) tũũ naügüãũ na tũũ nayaugũũ yiema bu'e urüe'na i yaetanüe ya yiema i dawegüe rü (ü'tanegüe/tchieäcü bu'ee) dawé i poraũ tũũ ngemagüe (Mugü 12.955 i 2014).

§ 10. Nha'ã mugü nü'ũ i ugu rü ngema ãẽ'gacügü namaã cua'gũũ nawe'e na 120 (ãgümücü ya tauemücü) i nguneũgü ni'ĩ nayauguũ na tũũ ta cuyaupaneũ na tümamaã cucua'ũ ya yiema bu'e rü wũ'iepücünatama ni'ĩ ya ügatchiũ ngeguma tama paa namegu i ngema popera. (Mugü nº 13.509 i 2017).

Art. 48. Ya yiema togueũtawá yae / tũũ nayaugüe rü ngeguma marü 18 ya taunecü tü'ũ i ngugu nanawe'e nü'ũ tacua'ũ na te'e tĩũ ya tümatanüũgüũtchi rü nhu'matchi nhuäcü na tũũ nayaugũũ i ngema naũtawá tangemaũ. (Nha'ã mugüwa ümatũũ äcü nº 12.010, de 2009). (Natürü magütagücümawá/tikunacümawá rü noritama tiyatchigügu tümamaã nü'ũ niu nate'egü tiĩgũũ ya tümatanüũgüũtchima tümamaã nau'ũtae).

Wũ'itama i deatücumü. Rü yiema bue wo'o taũta 18 ya taunecü tũũ ngucutchie ti ĩgu rü na metani'ĩ naca itacaũ na wüi duũ tümamaã cuaũca rü ngema mugümaã cuagũũ nawaeiäcütatürü rü nhumatchi taãemaã puracüei arü ucuẽgüäcũta.

Art. 49. Wo'o ngeguma nayu'gu i ngema tũũ yauũ rü tauacü tũũ nayau wena arü ngema tümamanatügüũtchi. Ümatũũ nü'ũ iu'ũwa.

Art. 50. Ngema ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'gũũ nanawe'e na taugutama inata'güãũ i ngema napane i nü'ũ iu'ũ i ngeta tũũ inaüpanegüãũwa nangemaäcü nü'ũ nacua'ũ na nhuäcü ngema tanguũ nawa na tũũ nayaugũũ. (Nü'ũ nadau nha'ã mugüwa nº 12.010, de 2009).

§ 1º Ngema marü nameguwena ngema natchiga na tümama'ã cücua'ũ yiema bu'e rü nanawae ni'ĩ ngema duũgü puracütchica / mugütchicagü natchiga ngemagũũ ngeta nama'ã inacua'gũũwa naweĩäcü yi'ĩ rü nhu'matchi Ministeriu Publicu nawaeiäcũta yi'ĩ.

§ 2º Tauacütama i ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'gũũ rü tũũ niwücutchi yiema duũẽ ngeguma tama namegu ingema tümatchiga rü tümacüma na tũũ tayauũca' nhama ngema mugü i wümatüũwa nü'ũ i u'uruũ art. 29wa.

§ 3º Ngema naca ti ecutchiegaũwa tũmaca yiema tũ'ũ yautchaũẽ / yaẽtchaũẽ tũmaca' icuyaca'ũ cugũũ tũ'ũ cũyaeũ naũpa nanawae ni'ĩ nangemaũ ngema ngunei nagu mẽa tũũ itayapuũẽira rũ ngema guũraũ icua'wa ngugũ'ũ ũgũ'ũ nawaeĩacũtatũrũ. Rũ ngema mẽi i mugũ i bua'tagũca' rũ nge'tũũgũca' tũ'ũ i po'ũũ ya buãtagũarũ, nhu'matchi nge'tũ'ũgũ rũ paãtagũarũ naweĩacũta yi'ĩ.

§ 4º Ngeguma na tautchagu ngema nha'ã § 3º artiguwa nũ'ũ ya u'u rũ na nawae na yiema buemaã rũ ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũẽgũemaã ya deagũũ na ngemaãcũ nũ'ũ nacua'gũũca na mẽi na nũgũũ tũũ na yaugũũ natũrũ ngema ãẽgacũ mugũmaã cuagũũ nawaeĩacũtatũrũ.

§ 5º Na naũgũta rũ na nanucuta nawa i ngema napane na ngemaãcũ na tũũ nayaugũũca' na ngema tũũ yautchaũ nũ'ũ cua'ũruũ na te'e natiũũ. Magũtacũmawa/Tikunacũmawa rũ ngeerũemare tũũ namee rũ name na tũũ tayauũ ya bu'e tũũ tayaẽũca'.

§ 6º Rũ Ngema na tiecutchiega woetama tũmaca ni'ĩ yiema duũe urũe'na to i Natchiãnegu pegũe tiĩgu rũ naca' nangemagũta ngeguma na taugu ngema duũgu nũgũũ tũ'ũ yautchaũũ / yaẽtchaũũ yiema bue rũ nha'ã § 5º artiguwa nũ'ũ ya u'uãcũtatũrũ.

§ 7º Rũ na nawe'e na guũma i aẽ'gacũgũarũ porawa tango'paneũ ya yiema tũũ nayaẽgũe ya buã'tagũ na nũ'ũ nacua'gũũca' i ngema tũmatchiga rũ aicũma yanguũ i ngema mugũwa nũ'ũ yau'ũãcũ.

§ 8º Rũ ngema ãẽ'gacũ i mugũma'ã cua'gũũ nanaũgũta ngema puracũ 48 nguneũ/ngu'ẽẽ nagu'u na tũũ ya ecutchiegagũũca yiema bue nawa ngema popera ngeta nawa ta ngoegaũ naca ngema duũgũ bue nũgũũ tũũ yaugũtchaũ rũ nha'ã § 5º artiguwa nũ'ũ ya u'uãcũ.

§ 9º Norũ ni'ĩ ngema name'wa nangemagũũ na nũna nadaugũũ nũ'ũ ya ugũtchigaũ na taacũ tũmamaã i ngupetũũ rũ nũ'ũ nacua'gũũ na nhuãcũ tũmamaã inangupetũũ ya yiema bu'e/duũẽ.

§ 10. Ngeguma natauguma i ngema tagucaã' i tũũ yaẽgũtchaũũ rũ toi natchianecaã' i iwũcutchiũ rũ ngema ta tũũ namugũ naũtawa ingema bu'e tũũ yautchaũũ ya yiema bu'e ya ngema aegae nawa i ngema namaã cua'gũũ mugũ nũ'ũ iu'ũãcũ. (Redação dada pela Lei nº

13.509, de 2017). Notürü magütägü/tikunagü rü tauguma te'e na tüü namu ya bu'e ya tama natanüü iñe.

§ 11. Ngeguma na tauguma i ngema tüü yaugütchaüü yiema bu'e rü tümatanüügüütawa tatama tüü nangemaëgü urüe'na ngema i wücutchigüü na tüna nadaugüü rü ngeta tümamaã inacua'güü ütawa t ata ngaema.

§ 12. Ngema naügüü rü nüna daugüü rü naca' nadaugüüta i ngema tüü yaugüü i mugümaã cua'güü ta ni'ï i tünadaugüü.

§ 13. Nüna na naägüta i ngema pora i taguarü nañnewa maëü ngeguma ya nguëgüägu i ngema mugüwa nü'ü iu'ü ya nguëguricatama.

I - Naca'ricatama ta ni'ï i ngema naca' ica'ü na tüü nayauü (Incluído pela Lei nº 12.010, de 2009).

II - Tümaca'rica ta ni'ï ya yiema tümatanüü ya tüna tayapu'e rü ngeta meã ita ngemaüwa (Incluído pela Lei nº 12.010, de 2009).

III - Tüna tüü tamu ya yiema bu'e ya tamae'pü arü taunecüãë urüe'na yiema i yaetanüe ngeguma marü tüü nangemagu rü marü tüna tayapu'gu ngeguma na taugu na tchiri tümamaã tacuaeü ngema nha'ã ümatüüwa nü'ü ya u'guruü.

§ 14. Nha'äwa nü'ü a u'ü § 13 nawe'e na nü'ü nangemaü ngema naca' i naca'ü i ngema nanhuäcü tüü cuyauüitchiga nama mugüwa nü'ü ya u'üäcü (Incluído pela Lei nº 12.010, de 2009).

§ 15. Tüü tanangema na tüira tiüü ya yiema duëë ya nawe'ee na tüü tayauü ya yiema bu'e urüe'na ngewaca i yaetanüe ya tama aicüma me'ë urüe'na da'we i poraü tüü ngemae urüe'na tüü nangema i nacüma i tüma arü ricatama iü'ü e tümaeneegütanüwa.

Art. 51. Tüü ta ngema nhatarügü na to i natchianecaã' na tüü yauü ega ngema tümaca' i ca'ü rü ta naãpatagu urüe'na ngema nama'ügu ngema ngutaque'e i Haiawa ngupetüü ga 28 i maio ga 1993gu ngemagüü i natchi'necaã' ya ïgu ngeta natchiga nide'agü na buã'tagümaã nameã icua'ü rü nügümaã nü'ü yaugüü na nhuäcü ta na bu'ã'tamaã i cua'ü rüwü'iwa nangegüãü nawa i nha'ã pora naya nguüca' ingema wümatüü i nº 3.087 ga 21 junho 1999gu üü ngeguma tüü na yautchaügu i to natchiãnecaã' i duüü.

§ 1º Ngema na to natchiānewa tū'ũ nagagütchaũgu urüe'na tũũ nayaugũũ ya yiema bu'e urüe'na ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũe ya tagucaã'gũ ngeguma ta aicüma/aicuma ta nü'ũ meã naāpanegu:

I – na ngema na to i natücumü i tūmatanũ'ũ nügũũ tū'ũ yaẽũ tayaĩũ ngema rü memaeũ.

II – marü nayagu'gu ngema gu'ũma nangemaũ nawa yiema bu'e ena ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ i tūmatanũ'ũ nügũũ tū'ũ yaẽũ mugü i cu'ũ naüẽũra na aicumaũtchima nangemaũ ngema nügũũ tū'ũ yauũ cua'tchaũũ nangema naatchiũũ ngemaãcü tū'ũ nayauũca' yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ, nawena ngema norü popera ümatũ'ũ mugü i nawaeũacü i nhu'matchi nü'ũ namuũacü naüẽũ;

III – ngeguma cugũũ tū'ũ cüyaetchaũgu yiema ngewaca i yaetanũ'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe na nawae na nü'ũ nadaugũiraũ na ngemaãcü tū'ũ cuyauũca' na mugü nawaeũãcü nangemaũ i popera i ü'ũ i guũraũ icua'wa ngugũũ ügũũ i natücumü nüna daugũ'ũ i guũraũũ i mugũmaã cua'gũũ i ngemaũ nawa i nha'ägü §1º i 2º artigu 28 wa nha'ã mugü i cu'ũ naüẽũ.

§ 2º. Ngema taguca'ã to' inatchianegu ätchiũũ nüiratama ni'ĩ nü'ũ nangemaũ na tū'ũ nayauũ na to natchianewa tū'ũ nagaũca nagagütchaũgu i yaugütchaũũ yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe nhama mugü nawaeũacü i nü'ũ naüẽũacü ta ni'ĩ.

§ 3º. Ngeguma to natchianewa tū'ũ nagagütchaũgu i ngema tũũ yaugütchaũũ na nawae ni'ĩ nangemaũ i wũ'i i puracü meãma ü'ũ i äẽ'gacügü nama'ã i cua'gũũ i mugü na nangemaũca' i napanegü nangemaãcü nü'gũũ tū'ũ nayauũca.

Art. 52 – Gu'ũma ngema to inatchianewa neũũ nü'gũũ tū'ũ nayautchaũgu na nawae ni'ĩ meã nü'ũ nadauĩraũ i guũma i mugüwa ümatügũũ artigugü 165 i 170 mugü nü'ũ naüẽũ:

I – yiema duũẽ urüe'na yiema to i natchianeca'ã i ĩgüe ngeguma tanawaegu tügũ'ũ tū'ũ tayautchagũũ yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe na nawae na mugü nawaeĩãcü

tayiĩu naũgũãũ, to i mu i ngueũ ni'ĩ na meẽãũ nũgũũ urũe'na cugũ'ũ
tũ'ũ cũyaeũ napewa i ãẽ'gacũ nama'ã cua'ũ i natchiga na tũ'ũ
cuyauũ ngema to inatchiane i nawa taũũta guũguma i'ũũ;

II – Ngeguma ngema ãẽgacũ namaã i cua'gũũ ya ngueũca nawae
na naca' inacaũ na aicuma tũ'ũ nangemaũ popera i wũmatũũ i marũ
i nguũ i natchiga i de'aũ ngema guũma marũ wũmatũũ i marũ i
nguũ i natchiga yiema duũẽẽ meã nango'ũ i guũma i tũmacũma,
icu ngemaũãcũ nagu curũ ãnũãcũ guũma i cucũmagũ, tũmatanũ'ũ i
maũmaã cua'ũ ngema nge'ta ita maũũwa, tacũca' tũ'ũ nangutchaũ
ni tũmamaã tacua'ũ urũe'na cugũ'ũ tũ'ũ cũyaeẽtchaũ;

III – ãẽ'gacũ i namaã i cua'gũũ i guũma i mugũ nawae ngema
namuũ ngeta itamaũũwata wũmatũũ i marũ i nguũ i natchiga i de'aũ
i ãẽ'gacũ guũma i mugũmaã cua'ũ i estaduauwa, natchipetamaã
naca' i ãẽgacũ i mugũmaã cua'ũ guũne ya ããnegũwa i nũ'ũ naũẽũ;

IV – guũma natchiga wũmatũũ i marũ i nguũ i de'aũ nanawae
ni'ĩ nangemaũta' napanegũ, nũ'ũ iyauũwata' nacũmagũ naca' i
natũcumũ nũna daugũ'ũ i guũraũũ i mugũũca i natchipeta i popera
wena arũ icuyaupaneũ rũ na ca'atũũ i mugũ nũ'ũ iu'ũãcũ namaã i
nagu taya guarũ poraũũ i ngema popera;

V – guũma i poperagũ na nawae ni'ĩ to i nagawa na ũmatũũ
nhumatchi na ca'atũgũũ ãẽ'gacũ i to inatchiãnewa ngemaũ
naãmũcũũ inadawenũũ meã guũma i mugũ to inatchiãnecũã;

VI – ãẽgacũ i namaã i cua'ũ i mugũ estaduauwa nanawaeta' naũãũ
ngema naca' i naca'ũ e nhumatchi nũ'na naca' nacaũ norũ natchiga
ngema ngu'gũ nanhuãcũ ngema ta maũũ ngema natchicawa,
ngemaãcũ nũgũũ ena cugũũ tũ'ũ cũyauu tuũ cũ yaeũ;

VII – meã nũ'ũ nadaũũ nawena ngema natchiga ãẽgacũ i guũma i
mugũmaã cua'ũ estaduauwa ngemaũ nũ'ũ yauu na marũ nacũmaãcũ
yi'ũ ngema to i natchiãnecũã marũ na wũ'iguũ namaã torũ mugũ
nawa ngemagũe tũ'ũ yautchaũũ yiema tũũ na yaẽtchaũẽ tũmaca'
iyaca'e namaã i napane i nũ'ũ iu'ũãcũ nawa nũ'ũ i cua'ũ i meẽũ
cugũũ tũ'ũ cũyaeũ, nhumatchi nangema na wũ'i ya taunecũũ tama
yaũũ;

VIII – marü nangemagu i napane nü'ũ iu'ũ nawa nü'ũ i cua'ũ meẽũ, yiema nawae tũna tananaã aicumamã tanawaeũ nügũũ tü'ũ na yaeẽũ, napewata' ngema bu'ãtagũma i cua'ũ, bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanũe rü paetchaũe, ngema nagu yauuãcü i mugü i ãẽ'gacü i uuãcü estaudauwa nengemaũ.

§ 1º. Ngeguma mugü natchiãnecüã ngema itaãtchiũcaã nüna naãgu nameũ ni'ĩ tũmamaã nacua'ũ ena tü'ũ cüyaeũca' to inatchicaãnewa notürü na nawae ni'ĩ nangemaũ namaã cua'gũũ i puracügü.

§ 2º. ãẽ'gacü me'ewa nangema i natchiane i taguarü i ĩ'ũ mugü i cu'ũ naũẽũra i puracü meẽũ nangemaãcü tü'ũ nayauuca' cunawe'ũ puracüthica mugüthica e ãẽgacü nawa ngemagũũ i mugũmaã estudauwa.

§ 3º Yima daupataũ ãupataũ nü'ũ nangemane' napaneẽ i popera ümatüũ namaã cua'ũ i puracügü:

I – ngeguma ngemacaã'gũũtchi nügũmaã nagu narü inũẽũ i to i natchianecüãgü aicumaũtchi meãrü poperaãgũũ ngeta inama'ẽũwa nangemaãcü nügũũ tü'ũ nayauũca' erü ena cugũũ tü'ũ cüyaeũ;

II - Aicũmaãcüũtchima naca'tiwücutchiũ ngeguma tũũ nangemagu ngema nacũma i me'ũ i ngeta itama'ũũwa rü marü tũũ nangemaũ i cua'gũ i mugüwa nü'ũ iuũãcüma'ã ngema natchiãne i nawa tama'ũũcümaãcü tayaĩũta rü nhu'matchi tagucaã' arü nacũmaãcüta (nawa nango'ũ i mugü n° 12.010 i 2009).

III – aicumaũtchima nü'ũ nangemagu gu'ũma i nacũmagü i megũũ nhumatchi norü cua'gũ namaã na puracüũ na nhuãcü naũãũ gu'ũma poperagü nangemaãcü nügũũ tü'ũ na yauu rü tü'ũ nayaeũ;

IV – aicumama yangueãũ guũma ngema naca' inacaũ i mugü nawaeũ nü'ũ muũ nanaũẽũ i ãẽgacü i natchiane i taguarü i ĩ'ũ mugü i nguẽũ.

§ 4º Ngema nama'ã cua'gũũ na nawe'e ta i mugü i ngueũãta yaiũ: (nawa nango'ũ i mugü n° 12.010 i 2009).

I - Ngema mugü nü'ũ iu'ũãcü rü ngema mugü nawe'eiãcü tayaĩũ, rü tautama diẽruca'mare yai'ĩ ngema yaupanetchiga nge'ta inaãtchiũũwa ngema tagucaã' mugũma cuagũũ i ãẽgacügü (Mugü 12.010, 2009).

II – Rũ ngema namaã i cuagũũ i duũgũ rũ nanawae i cua'wa ngugũũ rũ ngu' nũ'ũ ngemagũũ ya ĩgũũ rũ nhumatchi meãma naãẽ i cuagũũ rũ yagũũ i duũgũ rũ nawa te'gũũ ya ĩgũũ ngema mugũ buãtagũca i ĩ'ĩ rũ nhumatchi ngema ãẽ'gacũgũ arũ poperawa ngoegagũũ ya ĩgũũ rũ tagucũãgũarũ daugũruũ rũ nhumatchi ãẽ'gacũgũ poraãcũ ya taguanecũãmeẽwa ngupetũtanũũ ta yi'ĩgũũ. (Mugũ 12.010, 2009).

III – Ngema ãẽ'gacũgũ mugũmaã cua'gũũ arũ ucuẽgu ta ni'ĩ ya ĩ'ĩ rũ ngema nama'ã i cua'gũũ rũ nũna idaugũũ i ngema natchianecũã' arũ oregu ta niĩ ya i'ĩ ngeta inama'ẽũwa rũ ngema natchiãne inayaugũãũwa rũ nhumatchi ngema norũ puracũ rũ norũ diẽru rũ nanawae ngema ãẽgacũgũ nawaweĩãcũ ta yi'ĩ'ũ;

IV – Wũ'itchigũ ya taunecũgu rũ nanawae ta ni'ĩ ngema popera tũmatchiga i de'aũ yiema bu'e tũũ nayaugũe i to i natchiãnewa rũ nanawae ngema ãẽ'gacũgũ natchiãnema'ã rũ ngema dauruũ i tagũũmeẽwa nana mugũãũ rũ nameẽwa nangu'u rũ na'ca inamuãũ ngema popera tũmatchiga i de'aũũ yiema tũmama'ã nacua'gũe ya buã'tagũ. (Mugũ 12. 010, 2009).

V – Naca' a muũ i ngema napane i nawa nũ'ũ yau'ũ naca' i estaduwa ngemagũũ rũ nhu'matchi naca' ingema aẽ'gacũ i taguarũ natchianemaã cua'gũũ i meãma we'guũ nũ'ũ i u'ũ na marũ ngema natchiãne i nawa tũũ nayaugũũcaã' na tiũũ ya yiema tũũ nayaugũe. (Incluída pela Lei nº 12.010, de 2009).

VI – tũna nayauãũ ngema nũgũũ tũ'ũ nayauũ tũmama'ã na cua'tchaũ nawae na ãẽ'gacũũtawã namuũ i natchiane i taguarũ i ĩ'ũ i cu'ũ naũẽũ nũ'ũ muũ napane i popera ngeta nũ'ũ niu i natchiga i po'ũũ, tũmapane i nũĩraũũ.

§ 5º Ngeguma tama naãgu i ngema napane i nawa nũ'ũ yau'ũ i § 4º Nha'ã mugũwa tũna nayaugũ nangema tũũ tayautchaũũ (nawa nango'ũ i mugũ nº 12.010, de 2009).

§ 6º Wena arũ na naca' quiwũcutchiũ naũtawã i ngema aẽ'gacũgũ i taguarũ naãnecaã'gũ nawe'e na naũpa ya tare tawemacũ naũpa nanaguũ i no'rũ pora i ngema poperawa wũmatũũ i natchigaũ i uũ yiũũ (nawa nango'ũ i mugũ nº 12.010, de 2009).

§ 7º Auturidade Central Federal Brasileuruwa ta ni'ĩ naca iyacaũ wena'arũ ngema popera nawa nũgũ ya ecutchiega tũmaca yiema bu'e nũgũũ tũũ nayauctchaũẽ, nãũpa na ya gu'ũ ngema ta're tawemũcũ ngunei nagu'u.

§ 8º. Naũpa guũma ngema naũũta' na nũna naãũ na tũmamaã na cua'ũ nũgũũ tũ'ũ nayauũ ena cugũũ tũ'ũ cũyaeũ to i natchianewa tauacũrũwa tũmamã inaũũũ nanawae na nuãtama taguarũ naãnewa nangemaũ.

§ 9º Ngema napane i marũ i me'ũwa na nawe'e nanawũmatũũ i ngema tũmacũma tũmaãẽ ta nge urũe'na ta yatũ ta wa'ũ urũe'na tacho guũma i ngema nũ'ũ iu'ũ naya nhuraũũ nagu nataca'me rũ tũmatchicũnaa i ngewacaũũ ngema marũ i ngemaũwaacũ tatama nanawũmatũũ i ngema namaã tiũũ i tũmapane (nawa nango'ũ i mugũ nº 12.010, de 2009).

§ 10. ãẽ'gacũ i natchiane i taguarũ i i'ũ mugũ i cu'ũ naũẽũ ngeũĩrũ i nguneĩgumare naca' inacaũ natchiga yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũ tũna nadaue'.

§ 11. Na tama tayanguẽũ i ngema mugũwa nũ'ũ yauũãcũ rũ ta tũũ inawũũtchi i aẽ'gacũgũ i tagucaã'gũ i nawa na bu'e tũũ ta yautchaũũtchigawa (nawa nango'ũ i mugũ nº 12.010, de 2009).

§ 12. Yiematama ya duẽẽ ena tũmamũcũ taucũrũwata' ngema taũ natchicawa ngema tũmamũcũ nawa yima puracũtchica i nama cua'eũ nhuãcũ cugũũ tũ'ũ cũyaeũ to i natchicawa.

§ 13. Ngewaca i meẽũ to i natchianecũã rũena tama nuã ãtchiũũ taguanegu nũũta' nangema wũi 'ya taunecũ natũrũ wenatama nũna naããrũ.

§ 14. Natchu'u ni'ĩ na namaã curũ de'aũ ngema namaã cua'gũũ nanhuãcũ nũgũũ tũ'ũ nayauũ erũena cugũũ tũ'ũ cũyaeũ, guũma ime'ẽmareĩ marũ i me'mareũ ngema tũ'ũ inayaugũũwa tũmatanũũgũũtawa yiema bu'e ngewaca i yaetanũũ ngetũetanũe rũ paetchaũẽ nanameũ na tũ'ũ na yauũ nawa yima daupataũ ãũtchica tama ãẽgacũ nama'ã cua'gũũ arũ muma.

§ 15. ãẽ'gacũ i natchiane i taguarũ i i'ũ Brasil mugũ na iraẽẽũ ngema ena cuna' nayauũ na cuna ngewacaũũ na wena cuna tũ'ũ

namuũ napane wücutchi arüã nawena tü'ũ cuyauũca napane nagu iuũãcü.

Art. 52-A. Natchu'u na naãtanüãũ rü diëru nüna tüũ naãũ i ngema nama'ã i cua'güũ i to i natchianecaã' i ngema na tautchaẽũ na bu'e tüũ cuyauũ naca' i guũma urüe'na ngeerüemare yiema namaã i cua'güe (Mugü n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcü).

Wü'itama i deatücumü. Tauacürüwama diëru tüũ naã rü naca' ngema tüũ namu naca' i ngema tümama'ã icua'ũ rü tauacürüwama ngüẽ naã tümaca' ya yiema buã'ta rü i ngetüütanüe rü paetanüe (Mugü n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcü).

Art. 52-B. Woo ngema tüũ yauũ rü to i natchianegu naãtchiũgu ngema napane i nü'ũ iu'ũ nawe'e na taguarü naanewa nenaũũ name'wa i ngema aẽ'gacügü (Mugü n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcü).

§ 1°. Ngeguma na tama tü'ũ nayaugu nagu ya yauyeũ nacupü'ü "c" artiguwa 17 nügümaã nagu narü inüẽũ i to i natchianecüã'gü, to'rü mu i ngueũ ni'ĩ nüna cunaãũ ye'eraũ i nguneũ naca' i mugü nü'ũ iu'ũ.

§ 2° Ngeguma tama a nguẽãgu i ngema ngutaquee i haiawa nü'ũ a u'ũãcü rü nawe'e i aẽ'gacügü rü ya nguẽãũ nhama taguarü naanecaã'gü arü mugüãcü rü nü'ũ nangema nayanguẽãũ (Mugü n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcü).

Art. 52-C. Yiema bu'e ya tüũ na yaugüthaũe nawe'e na ngema aẽ'gacügü namaã cua'güũ i mugü me'ewa ta taüpetüũ rü nhu'matchi tüũ nangema i ngema napane i nü'ũ i u'ũ nangetacaã' na tiũũ rü nhu'matchi tüũ nangemaũ i tümapane i ngema natchiane i nawa tataũũ (Mugü n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcü).

§ 1°. Aẽ'gacü i natchiane i tagucüa i i'ũ estaduauwa, na nawae nü'ũ na inüũ i aẽgacü nüna dauũ i ngemaũgü norü me i mugü mü arü tura tchieũ ngema marü ü'üũ naweaũ nhuãcü cugüũ tü'ũ cüyaeũ, tauuma naca' i ca'gu nanatümaweũ na tümama'ã nacza'tchaũ yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe.

§ 2°. Ngeguma tama nü'ũ nacua'gu na nügũ tü'ũ na yaugu/yaẽgu nha'ãwa umatũ § 1° artiguwa, ãẽgacũ nüna dauũ i to'rũ mu i ngueũ ni'ĩ ngeguma tama naca' i naca' norũ i'ũ tũmaca' yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũe, nama nü'ũ yauũ i ãẽgacũ i tagucũã mugũ i cu'ũ naũẽũra.

Art. 52-D. Ngeguma taguarũ naane yaĩgu ngema natchiane i nawa tatanguũ nawe'e nü'ũ nacua'gũiraũ i ngema natchiane i nawa netaũũ arũ mugũ. Nangemaãcũ meã yaĩũca' urũe'na ngeguma tama ngema ngutaquee i haiawa umatũũgu yaũgu i ngema natchiane i nawa netaũũ rũ nanawe'e nayanguẽãũ ngema mugũ i ngema natchiane i nawata tanguũ ya yiema buã'ta rũ ngewaca i yaetanũe (Mugũ n° 12.010 i 2009 wa nüũ ya u'uãcũ).

CAPÍTULO IV – RÜ TŪMACA NI'Ũ NGEMA NGU, NACŪMAGŪ RÜ IÄWE'EGÜ

Art. 53. Ya bu'e rũ ngewaca i yaetanũe ngetũtchaũe rũ paetchaũe rũ tũũ nangema i mugũwa nü'ũ yau'ũ na ta ngu'ũ rũ tũgũ itame'ẽũ na ta ya ngueũca' i ngema mugũwa nü'ũ au'ũ rũ tũgũ itama'ẽũ i guũma i puracũgũca'.

I - Ngema natiũcuũ ngu'ca' rũ gu'ũema ta wũ'igumare natiũcuũ rũ i ta ngemaũ ngenerũne ya nguepataũgũwa;

II - Ngema ngueẽruũgũ nanawe'e nameã tũũ ngueẽũ tũũ nangetchaũãcũ;

III - Ngeguma tama namegu i nacũma na nhuãcũ ya ũũ i ngueẽtae rũ naca' ta cuyadau i poragũ nagu ya nguepataũgũ ya taarũ ngueẽtaeãgũne;

IV - Ngema natũcumũgũ i nguetaũũgũarũ nanawe'e na nũgũmaã meã i na puracũeũ wũ'igu;

V - Yima nguepataũ nanawe'e na tũmaarũ ngaicamana nangemaũ rũ nhu'matchi ngeta tũmatanũ'ũ rũ tũmaeneegũ i ngueũwatatama ta tangu'ũ rũ tũmaca' nangetanũũ i guũma ingu'gũ.

Wü'itama i deatücumü. Ngema papagü rü ngema tümama'ã cua'güü nanawe'e nanangemagüü nawa na nhuäcü yaüü rü nhuäcü napuracü'ü ya nguepataü na nü'ü nacua'güüca'.

Art. 53-A. Guüma i natchicagü rü natücumügü nanawe'e nanaüüü rü meã namaã nacua'güü nangemaäcü ngema taacü itchu'uü rü nango'ëgüüü na nhuäcü tügüna nawa tadaugüüca i ngema tüü tchieëüwa.

Art. 54-B. Bu'e rü ngewaca i yaetanü ngetütchaü rü paetchaü rü ngema natchiäne rü nawe'e naüüü:

I - Ngema natchiane nawe'e na tümaca' nanatautchaëü ngema ngu'gü i ngetanüü rü nhu'matchi yiema tümaca' ya tama paa nguee;

II - Rü ngegumarüü ta naca' ni'ï ingema na tüü natautchaëü i ngema ngaüguü i ngu';

III – Nawe'e na tüü nangemaü i na tümamaã nacua'güü mea ya yiema ütanegü rü nhu'matchi ngeürüümare i dawé tüü ngemae;

IV – Yiema buã'ta ya ngewaca irae rü nhu'mata ta wü'ime'epü ya taunecü tüü ngemae rü nanawe'e tüü nangemaü na marü ngema nguepataü i woetama tümagüca'tama iüü na tüü ngemaü;

V - Ngema ngu'gü i ye'eraü i cua'gü rü naca' tayadaüü marü nü'ü tacua'äcüma ya wü'ietchigü;

VI - Tüü nangemaü i ngu' i tchütacü i iü tümaca' ya yiema marü i yatchigü ya marü puracü;

VII - Nanawe'e nangemaü i puracü i woetama tümaca' iüü nagu ngema taüü nawa tatchibüü rü tügüna nawa tadaüü i nawa ta ngu'üruü.

§ 1º Nawa tiücuü i ngema ngu' i tümaca'tama iüü i ngetanüü i guaneca' iüü woetama.

§ 2º Ngeguma natauguma i ngema ngu' nawa i ngema namaã cua'güü rü marü nawa ta ni'ï i ngema aë'gacügü.

§ 3º. Nü'ü nangema i pora i duüügüwa neüü naca' ica'ü inguetanüü naüüü tümaca' nacaü nüna nadaüü wü'igu guãma ya nanatügü nama'ã cua'e i natücumü nanatügü no'rü ngu'gü.

Art. 55. Norü puracü ni'ĩ i ngema tūmanatügü rü aẽ'gacügü i namaã cua'gü na tüũ nawücuũ rü tūna nadaugüũ na guũguma itangugüũca' i nguepataũwa.

Art. 55. Nanawe'e na tüũ nawücuũ ya naacü rü nanegü urüe'na yiema tüũ nayaẽgüe na tanguẽũca'.

Art. 56. Ngema nguepataũmaã cuagü'ũ nanawae namaã nü'ũ ya ugüũ ngema aẽgacügü buãtagü arü mugümaã cua'güũ ngeguma:

I - Ngürüatchi tchirimare tūmamaã natchopetügu urüena tchiri tūmamaã ya igügu i nguepataũgüwa;

II - Ngeguma tatauetchagu yiema nguëtanüe urüena nūna ti nhamaregu, marü tauwama tūmamaã naüegagu ngema nguepataũma cua'güũ;

III- Ngeguma tauguma tangupetügu urüena ngematama taüetchagu tūmaarü ngu'wagü.

Art. 57. Yiema buãtagü rü nhumatchi ngewaca i yaëtanüe ngetchicagüe urüena tüũ nangerügüe ngema aẽgacügü rü nanawae ngema aẽgacü poraãgüũ rü nanawae na tūmaca naũgüũ ngewacaũ i nacūmagü i mẽĩ nawa tüũ nanguẽi yiema ngetchicagüe nawa ngema nguepataũ.

Art. 58. Ngema ngueẽtawae rü nanawae na tūmacügüãcü ta yiĩ na ngueẽtagü'ũ rü nanawae tüũ nü'ũ naporaeãũ ngema tūmaãrü o'igü arü cua'gü rü ngema nagu tai'ĩ i nacūmagü, ngema nacūmagü nagu ti a õgü'ũ rü ngema tūmatchigagü nucuãgü'ũ nanawae tüũ naca na ngueẽũ.

Art. 59 Ngema aẽ'gacügü dierumaã cua'gü rü nanawae na tūmaca' ngema namugüãũ ngema dieruũ rü nanawae na tautchaeãũ i guũma i airüũgü megü'ũ tūmaca i ĩ'ĩ yiema buãtagü na ngemaãcü tūmacūmaãgüãcü ta na ügüũca ngema guũma i tūmacūmagü i megü'ũ rü ngema yüüetchigagü, rü guũma i to'gü nacūmagü i megü'ũ na poraẽũ nhama i naga nawa tideagüũ.

Capítulo V – Rū tūmaca ni'Ī ngema na ye'eraācū tūgū cua'wa
tangagūŪ rū tūmaca ni'Ī ngema tūgūna ta daugūŪnawa ngema
puracūgū

Art. 60. Rū natchu'u ni'Ī tūmaca yiema buātagū taūta tareemepū arū āgūmūcū arū taunecūāē na ngeŭrūmare i puracū taūgūŭ natūrū ngeguma naca itanguū ya īgu rū tama natchu'uetcha. Natūrū i tacūmagūwa (tikunagūcūmawa) rū tama na tchu'u na tapuracūŭ rū tūmanatūŭ tarū ngūēi i guūma i ngema puracūgūwa tūmaarū maūca i Ī'Ī.

Art. 61. Ngema poūgū yiema ngewaca i ngetūūtanūeca i Ī'Ī nawa i ngema puracū rū ngema mugū tūmacataā i Ī'Ī ta ni'Ī nū'ŭ i u'u na nhuācū ta yi'Ī na tapuracūei yiema ngewaca i yaetanūē ya ngetū'ūtagū rū naga nainūēācū nha'ā mugū. Natūrū i tikunagūcūmawa rū wū'i i ngueē i taū i mēi ni'Ī norū maūwa ngema nanatū rū naē namaā nanguēi.

Art. 62. Rū ngema nguētaegū mugū nawaeīācū i Ī'Ī rū wū'i cua' ni'Ī ngema nguētae nawa tūŭ nanguūēi rū nawa puracūtanū'ŭ tūŭ naiēŭ.

Art. 63. Ngema nguētaegū rū nanawae ni'Ī ngema mugū nawaeīacū ta yi'Ī:

I - Nanawae na tūŭ na natautchaēāŭ ngema natangu'u nawa ngema nguētae i guūguma i Ī'Ī;

II – Ngema puracūgū tūmaca i i'Ī rū tūmawa mēi rū nhumatchi meāta nagu ti yatchigūŭ rū nhumatchi tayagu rū nawa ta puracūŭtchi'ima tūma'acūgū arū maēēru'ŭ;

III – Rū nangemaŭ tūmacatama i i'Ī ora/ngunei nagu tanaū'ŭ ngema puracūgū rū iāwaegū yima nawa tanguene nguepataŭ rū na ngemaācū tūmamaā naūāŭ ngema naca tanguē;

Art. 64. Yiema ngewaca i yaetanū'ŭē rū ngewaca ngetūetanūe rū paetchaŭēca rū tareemepū arū agūmūcū arū taunecū tūŭ ngemagūe rū nanawae na nū'ŭ nangemaŭ ngūe āēgacūgūwa ngema neū na ngemaācū na nanguūpuaūca na tanguēi rū taya guēgūŭca tūmaārū ngugū;

Art. 65. Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngewaca ngetüetanüe rü paetchaũẽca rü tareemepü arü agümücü arü taunecü nü'ũ ngemagüe rü nanawae na nü'ũ nangemaũ ngüe ãẽgacügüwa ngema neü rü poü rü nhumatchi tümaca i i'ĩ i ngüẽ ãẽ'gacügüwa ngema neü.

Art. 66. Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngewaca ngetüetanüe rü paetchaũẽca rü ütaneäcü iragüe nanawae ni'ĩ na tapuracüãüta na ngemaäcü tamaẽĩcata;

Art. 67. Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngewaca ngetüetanüe rü paetchaũẽca rü puracüũ rü naca ngu'eũ ngema cuagü rü nanatügü urüena natanüũgü nawaeũäcü puracüũ, nguëtanu'ũ yima nguepataũarü rü ngema ãẽ'gacügümeëwa ngemaũ rü naca' rü natchu'u nha'ã e puracügü:

I – Tchütacü i i'ĩ i puracügü naügüũ tareemepü arü tare rü wüiemepü arü oragügu naügüũ rü ngunetüũ ya gu'ũ i puracü rü natchu'u;

II - Aücümaũ nawa i daweu urüena yaütchi'ĩ rü gutchaũtchi'ĩ;

III – Rü ngema natchicagü aücümagü'ũ rü natchieëga'ũ rü tümäëwa tüũ tchiega'ũ rü tümäüneĩ, tümacümaũ tchieeĩ rü tama guẽmama tüũ nawa mecümaẽĩ rü tauacürüwama nawa ta puracüta ngema natchica i ngegumaraũ;

IV - Rü ngema natchica na tchu'u na tanguẽ rü tauacüta nawa ta puracüe rü ngema ora/ngunetüũ tüũ na gutchaẽĩ na tanguẽi rü tauacütama nawa ta puracüe;

Art. 68 Rü ngema ãẽ'gacügü rü nanawae ni'ĩ na tümaca na ügüãũ ngema nguẽgü rü ngema megü'ũ guãcama i i'ĩ, na ngemaäcü nü'ũ ti cuatanü'ũca i ngema puracügü tümaca i i'ĩ, na ngemaäcü wü'i arü ngueneigu nawa ta puracü'ũca i ngema puracü ätanüũ;

§ 1º Ngema puracü nawa tüũ na nguẽeĩ rü nanawae ni'ĩ ngema nguëtae nacümagü arü mugü nawaeĩäcü ta yi'ĩ rü na ngema nagu ti yatchigüũca nape'ena i guũma i duũgü.

§ 2º Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngewaca ngetüetanüe rü paetchaũẽ yaugüũ i yametanü/yauatü rü tama nü'ũ niutchaũ na tama marü nameĩ na tanguẽ.

Art. 69 Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngewaca ngetüetanüe rü

paetchaũẽ tũmaca ta ni'ĩ ngema ye'eraãcũ nawa naca tanguẽĩ i nguẽtaẽgũ i ngema mugũ nü'ũ i u'u rũ ngema poũgũ tũmaca i 'i'ĩ i ngema natchica nawa tapuracũe, nha'ã i nacũmagũ nü'ũ i u'uãcũ:

I – Rũ nanawae na tũũ nangetchaũãcũta tũũ naũẽãũ ngema puracũ yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetũetanũe rũ paetchaũẽ;

II – Tautama ngürũãcũmare urũe'na tautama ngeirũacũmareta tũũ na ngueẽẽ naca i ngema natchicagũ nawa tapuracũeĩta wũ'i arũ nguneĩgu;

NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I III – NA CUGÜNA CÜDAUŨTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ

Art. 70 Guũëarũ puracũ ni'ĩ namẽã tü'na idaugũũ yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetüetanũe rũ paetchaũẽ na tama nangupetũ'ũca' i ngema nacũmagũ aũcũmagũũ.

Art. 70-A Rũ guũ i ãẽ'gacũgũ arũ puracũ ni'ĩ na naũãũ wũ'igu i ngema guũma i megũ tũmaca' i i'ĩ yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetüetanũe na ngemaãcũ tama tũũ ta ũamareica rũ tama tchiri tũmamaã na tchopetũũca, wũ'i arũ nguneigu. Notũrũ ticunagũcũmawa rũ tocũmaãcũta ni'i ta nayaeũ rũ tanangueũ i torũ ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetüetanũe buũgũ, erũ ticunagũcũmawa rũ ngema bu'ũ tama naẽga inũũ rũ nacuai:

I – Rũ nanawae na naũgũãũ ngema mẽĩ ucuẽgũtchiga natchiga i de'aũ ngema tũmaca' i i'ĩ i mugũwa nü'ũ ya u ngema mẽĩgũ ya yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetüetanũe, na tama tchirimare tũũ na yaeẽca rũ tũũ na ũagũmareica ngema tũmama'ã cua'gũũ i tũmanatũgũ rũ tũmatanũ'ũgũ.

II – Rũ nanawae ni'ĩ na wũ'igu nama'ã napuracũẽ ngema ãẽ'gacũgũ mugũma'ã cua'gũũ rũ poraãgũũ i Poder Judiciário, Ministério Público, Defensoria Pública, Conselho Tutelar (Buãtagũ arũ dauruũgũ) rũ nhu'matchi Conselhos de Direitos da Criança e do Adolescente, rũ namaãta ngema natucumũgũ tama ãẽ'gacũgũ arũ ãgũũ rũ ngema buãtagũ nadaugũũ.

III – Rũ nanawaeta guũguma nangemaũ nguetae rũ ucuẽgũ naca i ngema maũmaã puracũẽ i maiyugũ rũ tama tikunagũ i igũ'ũ, namaã wũi'gũ i to'oma i puracũtanũ'ũ i ngueruũgũ rũ duã'tagũ arũ dauruũgũ rũ to'omatchigũ puracũtanũ'ũ buãtagũ arũ mugũma'ã puracũẽ rũ nama'ã cua'ẽ i puracũgũ na oẽũ ngema guũraũũ i nacũmagũ i tama megũ'ũ rũ tũũ tchiẽ ya yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rũ ngewaca ngetüetanũe.

IV – Rü nanawae ni'ĩ nangemaũ i ngema duũgũ tchogũtaeruũ rü weatchiẽruũgũ ngeguma nangemagu i gutchaũgũ rü airũũ i ngupetũgũũ i tũmamaã ya yiema.

V - Rü nanawae ni'i naucutchigũãũ nawa ngema ãẽ'gacũgũ arũ puracũtchiga ngema guũma i megũ'ũ tũmaca i i'ĩ yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rü ngewaca ngetũetanũe, megũũ ngema mugũwa nü'ũ ya u'u tũmaca ya yiema buãtagũ ngewaca tũmaẽãnüwa ngemagũe rü tautama iragũe, na ngemaãcü yiema tũmaẽgũ rü tũmanatũgũ na nü'ũ cuacẽica i ngema guũma i megũ tũmaca i i'ĩ yiema buãtagũ, na tama tũũ taũãgũmareica rü tũũ ta cua'gũmareica tchiẽãcü nawa ngema tũmaãrũ ngueẽtchigagũ.

VI – Rü nanawae nangemaũ natchigagũ guũraũ i puracũtanũ'ũ nawa puracũeĩ wũ'igu tũmaca' ya yiema ngewaca i yaetanũ'ũẽ rü ngewaca ngetũetanũe, na ngemaãcü tũmanatũũgũ'ũ nawa ya ucuẽgũ'ũca rü namaã nü'ũ ya ugũũca na tama na meĩ na tchiri buãtagũmaã na tchopetũũ ngema duũgũ.

Wũ'itama i deatũcumũ. Yiema buegũ ngewaca i yaetanũẽ rü ngewaca ngetũũtchaũgũe rü ngewaca paetchaũe yiema ü'tanegũe rü nanawae ni'i tũ'ira ta tũũ curũ ngũẽ nawa ngema megũ'ũ tũmaca i i'ĩ ãẽgacũgũ arũ.

Art. 70-B Ngema natchica nawa na puracũeũ duũguarũ rü nhumatchi ngema tama ãẽ'gacũ arũ i i'ĩ, rü art. 71wa natchiga ya deaũ, to'omatchigũ rü nanawae ni'ĩ nama'ã napuracũeĩ ngema puracũtanũ'ũ buãtagũma'ã puracũeũ na ngemaãcü ngema Buãtagũ arũ Daugũruũ ngeguma tacũ ngupetũgu tũmama'ã ya yiema buã'tagũ.

Wũ'itama i deatũcumũ. Ngema tũmamaã cua'gũũ rü nhu'matchi i ngema togũ i puracũtanũ'ũ rü nanawaeta na nü'ũ ya ugũ'ũ rü nanawae nanangoegũãũ tũmatchiga ya yiema bu'e tacũ tũũ ngupetũe urũena cuãcü tacũ tũmamaã naũgũe.

Art. 71. Yiema bu'e rü yiema ngewaca i yaetanũẽ rü ngewaca ngetũetanũe rü paetchaũẽ rü tũmaca ni'ĩ ngema guũma i oregũ, nacũmagũ, inũcawe'egũ, cugũtaegũ i to'omatchigũ i nacũmagũ megũ'ũ ngema mugũwa nü'ũ ya u'ũ, buãtagũ nawa tũmaẽĩ nawa tacuacũruũ ye'eracũ.

Art. 72. Ngema nha'ã mugüwa nü'ũ ya u rü tama na naõẽẽ ngema togü i mugü ümatüüta.

Art. 73. Nha'ã mugüwa nü'ũ ya u'uãcüta tüü na pocu yiema duüẽ ngeguma tama naga tainügu rü tama ta ya nguẽgu nhema mugüwa nü'ũ ya u'ũ'.

CAPÍTULO II – NA MÊA CUGÜNA CÜDAÜTCHIGAWA

Seção I – Ngema tacü nüü i u'üwa, Nacümawa, Âmücügüwa, Cugütaegüwa rü Iãwaegütchigawa

Art. 74. Rü nanawae ngema âẽ'gacügü porama'ã cua'gü'ũ nameã nameẽgüãü guüma i inücawe'egütchica tûmaca i i'ĩ yiema bu'ãtagü rü yiema ngewaca i yaetanü'üẽ ngetüetanüẽ rü paetchaüẽ. Rü tauacüta ngeĩrüü i oragumare nawa ta'ũ wü'i natchica rü tauacü tüica nawa taüta ngema inaĩawe'egüüwa rü ngeguma tabuarü taunecüãgü tauacüta tiücu nagu ngema natchica.

Art. 75. Rü guãma ya bu'ãtagü rü ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüẽ rü paetchaüẽca ni'ĩ ngema inücawe'etchica ngeguma tûmaãrü taunecü marü i ngucutchigu tatürü.

Wü'itama i deatücumü. Guãma ya yiema buã'tagü i'raarü taunecüãgüẽ rü nanawae na tûmanatügüma'ã taãmücüãcü nawa ta'ũ'ũ ngema natchica nawa guüraü i megü'ũ nawegü'ũ rü tauacü ta tüica ngema ta'ũ rü ngema tarü ã'ũ.

Art. 76. Ngema radiu rü televisão rü nü'ũ na ngema nanawe'güãü ta tûmaca' ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüẽ i ngema we'wa tüü gagü'ũ rü tûmama'ã nü'ũ iu'ũ i nawa nü'ũ tacua'güüruü.

Wü'itama i deatücumü. Tauacürüwa ta nawe'gü i ngemaügü rü nü'ũ yaugüü naüpa na natchigagu ya de'agüiraü rü nü'ũ a u'ũ na taa'cü tchiga ya üü i ngema nawe'gütchaüü.

Art. 77. Ngema nama'ã cua'gü'ũ rü nawa puracüẽ i ngema inaüüwa nanawe'e na nüna nadaugüü na nhuãcü nama'ã nata'egüü nhama ngema namaã cua'güü nü'ũ iu'üacü.

Wü'itama i deatücumü. Nanawe'e na nawa ya de'cutchigüãü i natchiga na te'eca' yaüü rü nhu'matchi nhure taunecüãewa name'ü.

Art. 78. Ngema ümatügüü i tama tûmaca' i i'ü rü tama tûmawa me'ü ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe nawe'e na namaã nataegüü meãma rü de'taüü rü naweaü na taa'cütchigaü yau'ü i ngema ngemaü.

Wü'itama i deatücumü. Ngema ngeta inaüüwa nawe'e na nûna nadaugüü na tama nango'ûca' i ngema taa'cü i tchiemareüü nawa ngemaü.

Art. 79. Ngema ümatügü'ü tûmaca' ya yiãma buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe tauacütama nanawe' i natchicûna'agü rü namatügü ngeta nü'ü niutchiga i degü rü nhu'matchi porigü i na'negütchiga nawe'e na nü'ü nacua'ü i nacûmagü i meü tûmaca' ya duã'tagü.

Art. 80. Ngema natchica i nge'ta inangemaüwa rü nama'ã inata'egüüwa cai'gûtaeruü urë'na yima îpata ngeta îãêwe'eruü inangemawa i ngema diêrumaã nügü inaügüüwa wootchi ngeta meãma nûna inadaugüüwa na tama bue'gü rü ngewaca i yaetanüe ngema rü tchoûca' nawe'e nangema nawûmatüü i nawa nü'ü tacua'güüruü ya nge'ma ngemagüe.

Seção II – Ngema nama'ã na taegü'ütchigawa rü ngema Naügü'ütchigawa

Art. 81. Natchu'u tûmaca' na nama'ã tüü i taeü ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe:

I – nanegü rü natchire i tacü i waï'güü;

II - nacutchiü i ngu'ü / degü;

III – ngemaügü/napügü i tüü tchieëü ngeguma tama nü'ü tacua'äcü nü'ü tadaugu;

IV - iwaï'güü i guûmatûraüü notürü tama erü i ngema tautama cuü tchieëü woo ngeguma tama nü'ü cûcua'gu na nhuäcü namaã cucua'ü;

V - popera i ugûtaeruü tchiemareüü nawa ümatüü art. 78;

VI – ngema nawa/namaã i i'ãẽwe'eũ urüe'na ngemarũũgũ

Art. 82. Tũmaca' natchu'u ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe na pegũpataũ / ngugũpataũ, ngewa'epataũ, pegũtchica i tauemacũ nawa inge'maũ i ngema natchicagũgu tape'ũ tũicatama rũ natũrũ erũ ngeguma tũmanatũgũma'ã yaĩgu rũ name na ngema tape'ũ.

Seção III – Na nhuãcũ nge'ta taũũ

Art. 83. Baita/tauetama ngeerũemare ya bue rũ ngewaca i yaetanũe ya tautama 16 ya taunecũ tũũ i ngue rũ tũica ngeta taũ, ita ãpataũ arũ yawa taũũ ngeguma tama tũmanatũ urüe'na tũmama'ã cua'gũũmaã ya ĩgu ngeguma tama ãẽ'gacũ nama'ã cua'gũũ arũ muma'ã ngema taũgu.

§ 1º Ngema na ngema taũũ rũ tauca'tama inaca' ngeguma:

a) Ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe rũ ngeguma nũ'ũ ya ugu nangemacã' ti'ĩũ ngematama taãpataũ ya yiema taũta 16 ya taunecũ tũũ i ngugũe.

b) Ya buã'tagũ ya ngewaca i yaetanũe ya tautama 16 ya taunecũ tũũ ingue ngeguma tũmatanũ'ũma'ã taãmũcũgu:

1) Ngeguma nangemagu i napane na aicũmaũtchi tũmatanũ'ũgũ yaĩgũgũ'ũ;

2) Urüe'na tũmanatũgũ rũ tũmamaã cua'ũ nũ'ũ unetagũ'ũ.

§ 2º ngema ãẽ'gacũ i mugũma'ã cua'gũũ ũtawa ta naca' inacagũ i tũmatanũgũ urüe'na ngema tũmamaã cua'ũ i napane i tare taunecũgu ya guarũ poraãũ.

Art. 84. Ngeguma ta to i natchiãnewa taũgu rũ tama ngema napane rũ tama tũmaca' ni'ĩ ya yiema buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe:

I - Ngeguma tũmanatũgũ urüe'na tũmamaã cua'gũũma'ã taãmũcũgu;

II - Ngema taũũ ta ngeguma tũũ naãpanegu meãtama i tũmanatũ urüe'na tũmae urüe'na tũmamaã cua'ũmaã.

Art. 85. Ngeguma na tauguma i ngema napane nawa i ngema ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'güü rü tauema ya buã'ta rü ngewaca i yatchigüe rü tauacütama to i natchiãnewa taũ nama'ã i ngema to i duũũgü i to i natchianecüã'gü i to natchiãnegu ãpataũ.

NÜICATAMA I Î'ÛTÜRÜ
NAWA NÜ'Û YA U'Û I I – NGEMA POLÍTICA NAWA TÛÜ
NAYAUGÜÛTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ÛGUMA I DE'AÛ

Art. 86. Ngema nacüma i nawa tûna nadaugü'û i mugü i tûmaca' i îgüü ya buã'tagü rû ngewaca i yaetanüe rû ngema rû nawe'e na wü'igu naügüãü namaã i ãë'gacügü arü puracü rû nhu'matchi ngema nawa puracüeü nama'ã i ngema natchiane rû nhu'matchi ngema nge'ta ita maëüwa itaãpaüwa.

Art. 87. Ngema nawa na ngemagüü rû nawa ya dagü'û na nhuãcü tûmama'ã nacua'güü:

I - Woetama naca' i î'û na tûmama'ã nacua'güü;

II - Nacûmagü i puracü na nhuãcü ta tûmama'ã nacua'güü na ngemaãcü tûna nadaugüü na tama nagu ya daucüraümaregüü i ngema mugü i tûmaca' i îgüü na tama wena tchiemareü ngupetüü tûmamaãgü;

III - Nacûmagü i puracü tûmaca'ricatama na nhuãcü nawa tûna nadaugüü ya yiema tchieü tûü ngupetügüe rû nhu'matchi tama meã tûna nadaugüe rû tûmatchi naaiee;

IV - Puracü na nhuãcü tûmaca' nadugüü rû tûmamaã naï ya tûmanatügü urüena tûmama'ã cua'güe ya yiema buã'tagü rû ngewaca i yaetanüe yarü tauee;

V - Ngema natücumügü nama'ã cua'güü i ngema mugü i tûmaca' i îgüü ya yiema buã'tagü rû ngewaca i yaetanüe.

VI - Nacûmagü i tûmama'ã cua'gü'û na tûna nadauü na iya iraãtchiüca' na nangemaüca' na marü tügü tacua'ü nataãtanü'ü nhama mugüwa nü'û i uüãcü ya yiema buã'tagü rû ngewaca i yaetanügüe;

VII - Ya utchigaü na nhuãcü na tûü cuyauü rû tûna cudauü ya yiema buã'tagü rû ngewaca i yaetanüe ya tûmatanü'û ütawa ma'ëe rû nhuãcü nacugüü tûü cuyauü tûmaca' ya ngeerüemare ya bue ya

marü yaürae urüe'na yiema yiema buã'ta ya dawe urüe'na torüü i dawemaã bue tûmaeneegü tanüwa.

Art. 88. Ngema nawa tûü namugü'ü i nawa tûü nangüëgü'ü:

I - Municipiuwa ngemaü ngüëë;

II - Ngema nanaügüãü i ngema Conselho i municipiuwa estaduwa rü nha'ã natchiãnearü tawa tûmaca' ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe rü ngema natchica rü nanaügüãü rü yangueëgüãüca' ni'ï i ngema mugü wü'igu nama'ã i duüügü nhama mugüwa nü'ü yauüãcü;

III - Naügüãü rü nü'ü nangüëgüü i ngema nama'ã puracüëü na ngemaãcü wü'itchigü rü nüna nadauüca' ni'ï;

IV - Nü'ü nangüëgüüca' ni'ï i ngema puracügü i municipiuwa rü estaduwa ngema nawa ya dagüü i mugü tûmaca' ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe;

V - Na nügümaã wü'iwa nangemagüüca' ni'ï i ngema mugümaã cua'güü i Ministeriu Publicu rü Defensoria Seguraça Publica rü Assistencia Social na ngemaãcü wü'iwa nangemagüüca' ni'ï na ngemaãcü pa'a ya nguüca' i ngema mugüwa nü'ü yau'ü ngeguma taacü tchieü ngupetügu;

VI - Na nügümaã napuracüëü rü wü'iwa nangemagüü i ngema mugümaã cua'güü i Defensoria rü Ministeriu Publicu rü Conselho Tutelar rü na pa'a naüüca' ni'ï i ngema ngüëë tûmaca' ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe rü nhu'matchi tûmatanüügü na ngemaãcü pa'a ya nguutchiü i ngema puracügü rü nawe'guü i guüma i ngema naca' tadaugüü;

VII - Ngema guüma i nama'ã cua'güü nanawe'e na pa'a na yaugüãü i ngema duüëgü naca' i cagüü.

VIII – Nama'ã puracüëü rü naca' nadaugüü na ye'eraãcü nü'ü nacua'güü i na nhuãcü buã'tagüma'ã napuracüëü ya ngewaca bue rü nü'ü nacua'güü i ngema mugüwa nü'ü yauü tûmaca' na nhuãcü tiyaetanüü ya buã'tagü.

IX - Yeeraü i ngu'gü i guüguma i de'aü natchica i ingema mugü i tûmaca' ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe i guüguma i de'aü rü

guĩma i puracũgu iu'ũ tũmaca' ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe rũ nhuãcũ tiyaetanũũ;

X - Naca' yadauũ rũ nhu'matchi nũ'ũ iu'ũ natchiga na nhuãcũ yaĩũ i buã'tagũ na tiyaetanũũ rũ nhu'matchi tama tchieũgu ya yi'ũ.

Art. 89. No'rũ puracũ i ngema Conselho Nacional rũ Conselho Estadual rũ Municipal ngema rũ wũ'i i puracũ i ngetanũũ ni'ĩ naca' ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetaũe ni'ĩ.

CAPÍTULO II – NGEMA NGÜÊÊMA'Ã CUA'GÜÜ

Seção I – Gu'ũguma i De'aũ

Art. 90. Ngema natũcumũ i nama'ã puracũeũ rũ nũmatama ni'ĩ nũna nadaugũ'ũ rũ nhu'matchi nhuãcũ namaã nacua'gũũ na nhuãcũ ta naũgũaũ ngema puracũgũ na tũmama'ã meã nacua'eũ ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe namaã i ngema:

I - Tũũ nangũeũ i nawa i ucuẽgũ ya tũmatanũũ;

II - Tũmamaã nũ'ũ yau'ũ rũ tũũ nangũẽ nawa i guĩma i ngueẽgũ;

III - Wũ'iwa tũmatanũũma'ã tũũ nangemaẽũ;

IV - Ngema tũ'ũ inayaugũũwa;

V - Wũ'igu guĩwa tũũ nangũeũ;

VI - Guẽãũ memareũ;

VII - Irarũwa guaneũ memareũ; nhumatchi

VIII - Nawa tangemaũ/nagu tarũ aũ'ũ.

§ 1º Nawe'e na nũgũ nawũcuũ i ngema natũcumũ i ãẽ'gacũgũ arũ rũ nhu'matchi tama ãẽ'gacũgũ arũ i ngema ngũẽ i ãgũũ rũ ngema puracũ ügũũ tũmaca' ya buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe na ngemaãcũ nũ'ũ naãpaneũca' na ngemaãcũ wũ'igu nũgũma'ã napuracũeũca' namaã i Conselho Tutelar rũ nhu'matchi ãẽ'gacũgũ i namaã cua'gũũ.

§ 2º Ngema ngũẽẽ naca' i ngema nha'ã puracũgũ na nũna nadaugũũca' rũ ta nawa ni'ĩ na nhuãcũ napuracũtchaũũ nama'ã

i ngu'gü rü megü rü ngüêê rü nhu'matchi toomatchigü tümaca' woetatama ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe nhama nha'ã art. 227wa ümatüürüü yaĩuca'.

§ 3º Ngema puracügü rü meâtama nü'ũ nidaugü i ngema Conselho Municipau i tümaca' ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe na ngemaãcü naũuca' i nha'ã puracügü i tare i taunecüwenatchigü.

I - Ngema na aicümama yanguêü i ngema nha'ã mugüwa nü'ũ yauũãcü i ngema napane i Conselhogü de Direitugü ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe i guũwama.

II - Meũ i mugü i bua'tagüca' rü nge'tüũgüca' tü'ũ i po'ũü ya buãtagüarü, nhu'matchi nge'tü'ügü rü paãtagüarü;

III - Ngeguma natchiga yaĩgu i puracügü i nama'ã i cua'güũ rü ta nawa ni'ĩ na nhuãcü wena arü tümatanüũca' tawoeguũ urüe'na wenaarü tümatanüũtawameã tangemagü nhama nuã nü'ũ yau'ũãcü.

Art. 91. Ngema natücumü i tama ãê'gacüarü i ĩgü'ũ rü ta nü'ũ meãma naãpanegurica ta ni'ĩ i puracü naügü'ũ nawa i Conselho Municipau Direitugüarü ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe ngema ta ni'ĩ i nü'ũ iu'ũ i Conselho Tutelarma'ã rü nhu'matchi ãê'gacügü i mugüma'ã cua'güũ i ngema natchicaarügümaã.

§ 1º Tautama nüna nanãgü i napane nüna i ngema natücumü i:

- a) ngema tama nü'ũ ngema i natchica nangeta ta napuracü naügü ãmataũ ãũatchiũ rü tama i we'guũ;
- b) ngema tama nawe'güũ na nhuãcü ta puracü naügüũ nhama nha'ã mugüwa nü'ũ yau'ũãcü;
- c) ngema tama meã iĩ'ũ i no'rü puracütanüũ;
- d) ngema tama mearü ĩnüã'güũ i puracütanüũ nü'ũ ngemagüũ;
- e) ngema tama mugüwa nü'ũ yau'ũãcü iĩ'ũ ãcü ipuracüũ rü tama namaã wü'iguũ i ngema norü puracügü.

§ 2º Ngema napane rü ta nü'ũ nangema i no'rü pora i ägümücü ya taunecü naguũ rü ta Conselho Municipau i nayadauaũ ta marü meã inapuracü tümamaã ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanügüe nhama nuã §1º i mugüwa nü'ũ yau'ũãcü yaĩ.

Art. 92. Ngema natücumü i naüü i puracü na tüna nadaugüü rü tüü na yaugüü nawe'e na nayaugüüü i nha'ã nacümagü i mugü i nguëüwa nü'ü yau'üäcü:

I - Nüna idauü rü inapo'üü rü ye'erawa nangeü na tûmatanüügü tanüwa tangemaü;

II - Ngema tomare i tûmatanüüütawa meã tangema nhamatama tûmatanüüüitchirüü yaüüäca';

III - Tûnaricatama meã idauü ngema ngeta itangemagüüwa;

IV - Meã ya ngeü rü tüna dauü ngema ngu'güwa;

V - Tama tüü i yautchiü tûmaeneegütanüwa;

VI - Tama to inatchicawa tüü i muü ngema nge'ta buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe i ngemagüüwa;

VII - Tangemaü natanüwa ngema ngeta itama'üüwa;

VIII - Meatchigümare tüü i yauü natanüwa i tûmatanüü;

IX - Tüü nangüëgüüwa i ngema natanüwa ta ngemaü nawa i ngema ngu'ëëgü.

§ 1° Ngema natchica i namaã cua'güümaã cua'ü nawe'e na wü'igu tüna nadauü nawa i guüma i ngema mugü nü'ü iu'ü.

§ 2° Mugümaã cua'güüütawa nawe'e na mupanegüüü ngema puracütanüügü i tûmamamaã puracüëü arü ngu'tchiga i naime'wa rü wü'i i tauemacügu tûmatchiga ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanügüe ngema tûmatanügüütawa i ta ngemaüwa na ngemaäcü nü'ü yadaugüüca' ngema mugümaã cua'güü i nuã nha'ã mugüwa nü'ü ya uüäcü § 1° do art. 19wa Mugü i cu'ü naüëü.

§ 3° Ngema duüügü i aë'gacü itaümaã puracüëü wü'igu namaã i Poderes Executivugü rü Judiciariugü nawe'e naügüüü nanangueäü ye'eraäcü i ngema nawa puracüëü e nge'ta itangemagüüwa ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe rü nhu'matchi ngema Poder Judiciariu rü Ministeriu Publicu rü Conselhu Tutelar wa ngemagüü.

§ 4° Ngeguma taerü toäcü yaigu i äë'gacügü i Judiciaria rü namaã wü'igu rü norü ngüëëmaã i Conselhu Tutelar rü nhu'matchi Assistencia Social rü ta nü'ü narü ngüëë na tûmatanüüütawa tüü

nagagũũ nayanguẽãũca' i ngema mugũwa nü'ũ yauũ i inciso I rü VIII do caput i nha'ã atiguwa.

§ 5º Ngema natchicagũ inaügũũ i ngema puracũ na tũũ nayaugũũ rü ta ngüẽẽ nayaugũ ãẽ'gacũwa ngeguma ya ngueãgu i ngema mugũ i ümatũũwa nü'ũ yauũãcũ yaigu.

§ 6º Ngeguma tama mugũwa ümatũũãcũ yanguẽgu rü ngema nama'ã cua'ũ rü ta nüna nanayaugũ na tümamaã nacua'gũũ rü ta nanaütanũ nhama i ngema tchieũ inaũũ.

§ 7º Ngeguma bu'e ya tautama i nguarũ taunecüãẽtchiga yaigu rü nhu'ma tamaẽ'pũ ya taunecüãẽtchiga yaigu nanawe'e naai'cümaõtchima tüna i dauũ na nhuãcũ tümama'ã nacua'gũũ rü nhu'matchi nhuãcũ tũũ nangetchaũgũũ.

Art. 93. Ngema natchicagũ i nama'ã cua'gũũ na tüna nadaugũũ nawe'e na guema na pa'ama na tũũ nayaugũũ ya buã'tagũ rü ngewaca i yaetanüẽ tama iyangu'ẽgũãcũ na ãẽ'gacũgũ ngema tũũ ngemaẽũ naũpa i 24 oragu rü nhu'matchi nama'ã nü'ũ yaugũũ na marũ name'wa itangemaũ.

Wũ'itama i deatücumü. Na marũ nayaugũãũ ngema mugũma'ã cua'gũũ na nü'ũ nainüẽ i Ministeriu Publicu rü nhu'matchi Conselhu Tutelar i ngeta i ta ngemaũwa rü nawe'e na paama wena arũ tüma tanũũgũũtawa tũũ namu'ũ ya yiema bue urü'e na ngewaca i yatchigüe notürü ngeguma tauacütama tümatanũũ urü'e na nge'ta tümamaã inacua'gũũwa urü'e na ngeta itangemaũwa rü nagu ta narũ daunü i ngema nha'ã mugũwa nü'ũ yau'ũ § 2º i art. 101 Mugũ i cu'ũ naüẽũ.

Art. 94. Ngema natücumü urü'e na natchicagũ i nama'ã puracüẽũ na nama'ã nacua'gũũ rü nü'ũ nangema na nha'ã nayanguẽgũũ rü nhu'matchi tooma tchigüta:

I - ya nguẽgũãũ i ngema mugũ na tümaca' yaĩũ ya yiema ngewaca i yaetanüẽ;

II - tauacütama tama nayanguẽgũ i ngema mugũwa nü'ũ yaugũũ na ngema tarũ aũ'ũ rü ngema tangemaũ;

III - tüna meãtama nadaugũũ ngema nge'ta itangemaũwa i iragũũ i natücumügũwa;

- IV - nūna nadaugũũ na te'e ti'ũũ rü meã tūmama'ã nacua'gũũ ya yiema ngewaca i yatchigüe;
- V - nūna nadaugũũ nawa arü nawena tūmatanũ'ūtawa tangemaũ;
- VI - guũguma nama'ã nü'ũ yaugũũ ngema tama nawa nawe'guũ urüe'na tama yanguẽgũũ na tūmatanũūtawa tangemaũ;
- VII - tūna naãgũãũ nameũwa tũũ nangemaẽgũũ rü ngemataũwa tama da'we tūna i ueegaũwa tauma tũũ i ngupetũũwa rü guũma ngema tügüna nama'ã tadauũruũ tũũ ngemaũ;
- VIII – naã ügũãũ i onagü /tūmawemü rü nhu'matchi tūmatchiru i tūmawa meũ na ngewaca tiyatchigũũ;
- IX - tūna nadaugũũ i guũwama nawa i natame'ũ meã tūmaãẽũ tacua'ũ ta mepütatananũũ i nhu'matchi nawa i tūmaarü ü'ũgü;
- X - tūna naãgũãũ natangu'ũ rü nhu'matchi ye'eraũ i ngu'wa tũũ nagagũũ;
- XI - tūna naãgũãũ puracügü i tūmacümaãcü i iũ rü nhu'matchi i'ãẽwa'egü;
- XII - tūna naãgũãũ name'ũwa tũũ nagagũũ ngema nagu tayaõũãcü;
- XIII - ye'erawa nangegũãũ i tūmaarü tangemaũwa rü tūmaca'tama iĩ'ũ;
- XIV - nü'ũ wena nadaugũãũ na nhuãcü yaũũ naĩ'me'wa rü ya tauemacü wenaũũ rü ngema ãẽ'gacü nama'ã cua'gũũma'ã nü'ũ yaugũãũũ;
- XV - nü'ũ yaugũãũ tūmatchiga ya yiema ngewaca iyatchigüe na nhuãcü ya üũ;
- XVI - ãẽ'gacügüma'ã natchigaũ iu'ũ guũma ya yiema ngewaca i yaetanüe i ngema guũma tchieũ tũũ naüeũ;
- XVII - nü'ũ i u'ũ na nhure diëru tũũ ngemaũ i tūmaarü i i'ũ ya yiema ngewaca i yaetanüe;
- XVIII - na ngemaẽũtama tūmagüca' i ngema ngüẽẽgü tūmaca' ya yiema marü i nguũẽ;
- XIX - tũũ nangemaẽũ i tūmapanegü i ngema tanawe'eũ na ngemaãcü natanüwa tangemaũca' na tango'ũgugü yiema tũũ nataue;

XX – nama’ã i nguũũ i napane i guũma i ngemaũũ nawa yau’ũ i tũmaega rũ nhu’matchi tũmanatũgũega tũmatanũũ rũ nhu’matchi toomatchigũ na ngemaãcũ tũũ i cua’ũca’ na te’e tiũũ rũ na nhuãcũ tũna meã i dauũ ya yiema ngewaca i yatchigũe.

§ 1º Nawe’e nayanguẽgũãũ i ngema nha’ã nua mugũwa nü’ũ yau’ũ i ngema natchiga urũe’na tũmatanũũ i nama’ã puracũeũ na tũna nadaugũũ.

§ 2º Ngeguma meã nagu yaũgu rũ meã yanguẽãgu rũ ngema nama’ã puracũeũ rũ na nayaugũ i ngema ngũẽẽ i tũmagũca’ iĩ’ũ.

Art. 94-A. Ngema natchicagũ i ãẽ’gacũarũ iĩ’ũ rũ nhu’matchi tama ãẽ’gacũarũ iĩ’ũ na tũũ nayaugũũ rũ na tũmama’ã nacua’gũũ ya yiema buã’tagũ rũ ngewaca i yaetanũe woo tchipaãtchimare tũũ yaugũũ nawe’e na nü’ũ nangemaũ i norũ puracũgũ tanũũwa i ngemaca’tama ngueũ rũ nayaugũũ tana nü’ũ yau’gũũ Conselho Tutelarmaã i ngema tchieũ i ngema tũmama’ã ngupetũ’ũ.

Seção II – Ngema Daugũruũtchigawa

Art. 95. Ngema natũcumũgũ i ãẽ’gacũarũ rũ nhu’matchi tama ãẽ’gacũarũ i ĩgũ’ũ ngema nha’ã mugũ i art. 90 wa rũ ta ngema ãẽ’gacũgũ i mugũmaã cua’gũũ i Ministeriu Publicu rũ Conselho Tutelar rũ ta nü’ũ nidaugũãũ.

Art. 96. Ngema nhuãcũ tũmama’ã nacua’gũũ rũ na ta’cũgu yaĩũ na tũũ nagu’ẽgũũ rũ ta ngema Estaduwa urũe’na Mucipiuwa ngemagũũ na ta ni’ĩ naãpanegũãũ nhama nori nawũmatũgũũãcũma.

Art. 97. Ngema nha’ãgũ ta ni’ĩ i ngema nü’ũ yanguẽgũ i ngema natũcumũgũ ngeguma tama meã yanguẽgũãgu i art 94 wa nü’ũ yauũ i ngema nama’ã cua’gũũ rũ naca’ ica’ũwa nü’ũ yau’ũãcũ:

I - ngema natũcumũ i ãẽ’gacũarũ i ĩgũũ:

- a) nũgũna ta nü’ũ nũgũ nacua’ãtchiẽẽ;
- b) na yamugatchitanũ ta i ngema nama’ã cua’gũũ;
- c) i namuũtchigũ ta i ngema nama’ã cua’ũ;

a) na nawã'tagü rü ta nü'na natchu'u i ngema natchica i nawa napuracüëü;

II - ngema natücumü i tama ãë'gacüarü i ï'güü:

a) nügüna ta nü'ü nügü nacua'âtchiëë;

b) tautama marü guema diëru tüü naãgüü ya yiema ãë'gacüme'ewa niüë;

c) na nawã'tagüta i ngema natchica urüe'na nüna na nayaugüta na nama'ã napuracüü;

d) na napo'cugü ta i ngema napane.

§ 1° Ngeguma ta we'na naügüãgu i ngema ngupetüü nawa i ngema natücumügü i tüü rü ngüëëgüü ngeguma tama yanguëãgu rü tama i ngema nha'ã nua ümatüü nawe'e na nü'ü ya u'ü Ministeriu Publicumaã.

§ 2° Ngema duüügü i mugüma'ã cua'güü i guaneca' i ïgüü rü nhu'matchi ngema natücumügü i tama ãë'gacü arü i ïgüü nawe'e na naütanügüãü i ngema tama yanguëgüü i ngema mugüwa nü'ü yauüãcü na meã tüna nadaugüü ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe.

NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I II – NGEMA NAWA TŮ'Ũ ICUPO'ŨŨTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ

Art. 98. Ngema nha'ã nua nü'ũ yau'ũ na tūna na nadaugũ ya buã'tagũ rü ngewaca i yaetanüe rü ta nayanguẽgũ ngeguma ngema mugüwa ngo'ũ rü ta tama meã yanguẽgũagu:

I - ngeguma tama meã nango'ẽgũãgu i ngema duũũgũ i nama'ã cua'gũũ urüe'na ngema Estadu;

II - na tauguma rü tama nango'ẽgũãgu ya tūmanatũgũ urüe'na ngema tūmamaã cua'gũũ;

III - ngeguma tama nacūmagu naĩnūacūma yaĩgu.

CAPÍTULO II – NGEMA TŮMACATAMA I I'Ũ POŨ NAMA'Ã TŮŨ ICUPO'ŨŨ

Art. 99. Ngema nha'ã nua nü'ũ yauũ nha'ã capituluwa rü ta naĩ ai'cumatama urüe'na nūicawatama urüe'na ngema niüetütchigũ ngürũãtchimare.

Art. 100. Na ngegüta meã naca' nanguẽcũ nagu nadaunüãcũ na nhuãcũ meã ya ngegũãũ rü naporaẽãũ na tūmatanũũ urüe'na nge'ta itama'ũũwa na meã tangemaũca'.

Wü'itama i deatücumü. Ngema ta ni'ĩ i ngema nha'ã mugüwa nü'ũ yau'ũ.

I - na nhuãcũ itama'ũũ ya yiema buã'ta rü ngewaca i yaetanüe na tũũ na ngemaũ ngema tūmaca' i'ũ i mugü i nua wūmatũũ rü nhu'matchi to mugüwa wūmatũgũũ ta nhama ta ngema Constituição Federauwa wūmatũũrũũ;

II - ngema guũguma nameã tūna cudauũ: ngema nü'ũ a utchaũ rü na naũũ i guũma i mugüwa i nha'ã mugüwa nawe'e na tūmaca' yaĩ'ũ ya yiema buã'tagũ rü nhu'matchi ngewaca i yaetanüe rü aicumama tūmaarũ yaĩ'ũ;

III - ngema norüü'tchima na nama'ã nacua' i ngema nha'ã guaneca'ma i i'ũ: na aicumama tūmaarü yaĩ'ũ ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüegü ngema nha'ã mugüwa rü nhu'matchi Constituição Federauwa rü nua nü'ũ na wūmatü rü tautama toomawa rü no'rüü'tchima ni'ĩ i ngema tamae'pü i ãẽ'gacügü rü tauacütama na natchieẽ i municipiugüwa na ya nguẽgüãũ rü naügüãũ i ngema ãẽ'gacügü rü nhu'matchi ngema tama ãẽ'gacügü na aicumama yanguutchiũ;

IV - yiema tūmaca'ütchi yaĩgüe rü buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe: ngema guũma rü tūmagügu ta ni'ĩ yau'ũ ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe rü tauacü toguegügu tayau urüe'na toõcü ta yaumare ngema tama aicuma i'ũãcūma;

V - tauema nü'ũ cua'ũ: ngema mugü na quinguẽũ na tūna cudauũ ya buã'tagü rü ngewaca i yaetanüe tauacütama cunawe' urüe'na tũũ cuwe'tchicūnaã' na te'e tiũũ rü cuicatama nü'ũ cucua';

VI - na paama tũũ cuyauũ: na ngema ãẽ'gacü i nama'ã cua'gũũ nawe'e na paama naügüãũ ngeguma gutchaũ ngo'tchigagu;

VII - na paaürama tũũ cuyauũ: ngema na paama tũũ cuyauũ na nawe'e nangema ãẽ'gacügü i nama'ã cua'gũũrica ta ni'ĩ i ngema naügüũ ngema tūna nayaugüãũ na tūna nadaugüũ ya yiema buã'ta rü ngewaca i yaetanüe;

VIII - nhuãcü a yauyegüãũ i nhu'ma: ngema na paama tũũ cuyauũ rü ngema ta norü aũcūmaũwa ta ngema ya yiema buã'ta rü ngewaca i yatchigüe na tũũ nayaugüũgu ta ni'ĩ iyaũũ;

IX - ngema na tūmatanũũ tūmama'ã cua'ũ rü ta nhacü ta ni'ĩ i tūmanatügü rü yangüẽãũ na meã tūna nadaugüũ ya yiema buã'ta rü ngewaca i yaetanüe;

X – naye'era tūmanatüũtawata ta ngemaũ: ngema na tūmatanũũ na tũũ namugüũ ya yiema buã'ta rü ngewaca i yatchigüe ngeguma meã tūmama'ã tacua'gügu yiema tūma tanüũgüü'tchi rü wena ta ngema tūna tũũ namugüü'tchi ya yiema tũũ yangümaree;

XI - tayanguẽũ na nü'ũ tiutchigaũ: ya yiema buã'ta rü ngewaca i yaetanüe ngema na nhuãcü tūmaẽũ ticua'tchigüũ rü nawe'e na meã ya ngeũ nü'ũ i cua'ãcü, tūmanatügü rü ngema tũũ yangüũ

na nawe'e tūmamañ nū'ũ yauũ i ngema mugū i tūmaca' iĩ'gũũ rü nanhuãcü ya iĩ'ũ i ngema mugū;

XII - ngema norü naĩme'wa rü tamae'pü i cuũ naüẽũ: ya buã'ta rü ngewaca i yaetanüie tüicatama urüe'na tūmanatügüma'ã urüe'na ngema tūmama'ã cua'ũma'ã rü nawe'e na tarü ĩnũũ rü nū'ũ taĩnũũ i ngema mugū i tūmaca' iĩ'ũ na nhuãcü tūna cudauũ rü ngema ãẽ'gacügü rü tũũ na ĩnüe ngema nū'ũ tu'ũ §§ 1º e 2º do art. 28 nha'ã Mugū i cu'ũ naüẽũwa nũũ ya u.

Art. 101. Ngema marü nū'ũ i dauũ i ngema ta'acü i nagu rü ĩnũũ i nha'ã mu i art 98 wa nū'ũ ya uũ rü nawe'e nayanguẽũ:

I - nawe'e na ngemañ i napane i nū'ũ iuũ na nhuãcü ta tūmamañ tacua'ũ;

II - ucuẽ' rü ngüẽẽ i paaãtchica' iĩ'ũ;

III - aicūmama tũũ quiwücutchiũ nawa i natchica na nge'ta na nawa naüğüũ na tangu'ũta;

IV -na natanüwa ta ngemañ i ngema tūmamañ puracüẽ rü tũũ rü ngüẽgũũ ya yiema buã'tagü rü ngewaca i yaetanüie;

V - poperamañ naca' ica'ũ, naca' ica'ũ ngema duturugü arü dautchiga, rü ngema nãẽma'ã puracüẽ arü dautchiga nge'ta inangemañwa yima meẽpatañ dawee'egüe nawa ngemagüe;

VI - Ni ücutchi na aicuma nū'ũ nacuañca i guñnema ya ĩãnegüwa nana ngemañ i norü ũ'ũgü ingema dearü a'wa i dawee'gü rü e'eũ yĩ'güe arü ũ'ũgü;

VII - ngema tũ'ũ inayaugũũwa;

VIII – Ni'ĩ ücutchiĩ na ã'mae rü ãte'e tũũ naya'uũ i ngema natchicawa i tūna inada'ũwa.

IX - Ngema wü'i tũũ muũ urüena ngema natchica tũũ cumu'ũ.

§ 1º Tũũ naya'uũ rü tūmama'ã nangu'ũ ya yiemagü i ãtegüe rü ãmagüe rü ngemagü rü wü'i i pa'ãtchi i me'ũmagü, nanaüğüũ na ngema'acü na tomarau'ũwa naĩtchoũ naca urüena tama natautchi na paama tũũ na ütchicañ rü na nawae na tama tūcamaca nagutchaeeũca.

§ 2° Na tama marü tana ü'ũ i ngema tchi'eũ rü ngema nü'ũ ingi'ũ rü ngema ya ya'u i ngema tchi'eũ cuũü bu'egüma'ã rü nawa inaü'ũ i ngema marü nagu curü baicutchi'ĩwa na buegüma'ã cumaũ'ũ rü cugü'ũ nü'ũ rü o' rü nha'ã mugüwa i 130 wa rü nü'ũ ni'u na bu'ã'tana marü tayagu'ũ i ngema i tangemagü'ũwa ya tuma tanüãgü arü poũma'ã na naü'ũ i ngema mugü nü'ũ um'ũ i ngema na'ã inaü'tchiãũ rü naüãũ na togü i natücumüwa nena ü'ũ rü ã'ünewa ya ã'ünewa rü i'rane ya ã'ünegüwa ngema ngupetüũ i ca rü puracü rü dueegüca ni'ĩ urüe'na yiema aicuma tü'ũ nangutchaüeca na nge'ta nenaũ'ũ na aicüma'ãcü na cu'ũ naunetaũ rü nü'ũ ya u'ũ na cuma ya ã'ũ, na ngema'acü na aicuma naweguũ i papagü rü mamagü na ngema mugü arü puracü nana tomaatchiraüeeü na ngemaüca nawa i ã'ũ i po'ũ.

§ 3° rü nü'ũ ni'u na yiemaricatama ta ni'ĩ ngema tüũ namugüe i ngema natchicawa rü tümama'ã inacua'ũwa i ngema ãẽ'gacügü urüena tama nü'ũ ya u'ũca i ngema nheürü'ũ ya ã'ũ i ngema tüũ mu'ũ i natanüwa i ngema togütchigü mare:

I - Rü nü'ũ i'u na tacü arü duũ qui'ũ rü tacü arü ngu tüũ ya gu'ũ ya cunatü rü curü mama rü nguamaa cua'gü'ũ i ngema norü ngu'gü;

II - Rü nge'ta itaatchi'ĩwa ya cunatü rü cue yima ü'ũpata'ũ arü ngaica mana;

III – Rü naegagü urü togueegagü mare ya yiema nawa'e na tüũ nangema'ũ na mamagama'a ta cua'ũ;

IV – Ngema naca tüna nayauu rü ena tamanayauü ngema natchica itamaüwa na wenaarü tümama tanü'ũca tataguũ.

§ 4° Rü ngematama i ngunei nawena na marü nügüũ tüũ nayau'u yiema bu'e, ngema natchica tümama'ã cuaũ rü na nawae naügüaũ wüi natchiga ta nüũ i u'ũ na nhuacü ta tümama'ã naügüaũ ngema tümama'ã nacuagüũ, nagu nañnüẽacü na nhuacü ta wenaarü tümanatügüütawa tangemaüarü, na ngemaacü meã ngema tangemaüca.

§ 5° Ngeguma naügütchaügu na tümama'ã nacuagüũ nawae na ügüãta wüi natchiga na nhuacüta tümama'ã nacuaũ rü tümatanüũ rü tümanatügü rü tüna nacagüãta ni'ĩ.

§ 6° Nawata nangemã wü'itchigü i puracü, ngumatchi to'omatchigü:

I – Nawa nü'ü i cua'ü gu'üraüü i cua'gü;

II – Ngema aicumaü'tchima i nacümagü tinguëëgü'ü yiema mama'ã cua'e i natücumü nanatügü; nhumatchi.

III – na ngemata norü nguneüigü i puracügu naügüüta tümama'ã yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaüe ngema ngemagüe nhumatchi nama'ã cua'e i natücumü nanatügü nawe'naarü tataeguü tümamanatügüca' wenaarü tümatanü'üca' tataeguü, nü'ü tatchuuü ngema mugü nü'ü i u'uäcü togue ya tümatanü'ü, tümatanüerü'emare äë'gacü i mugüma'ã cua'güü nawaeiacü.

§ 7° Tümatanü'ü tü'ü yau'e rüena daupataü nawae nangaicamaneira yi'ü itaatchiüwa yiema nama'ã cua'e i natücumü nanatügü nama'ã cua'e nawa ingemagüe we'naarü tataeguü tümamanatügüca, wenaarü tümatanü'üca tataeguü, ngeguma nagemagu nawae nawa tangemaü ngema ime'ëmareü marü i me'mareü aicumã ucuëgü, nü'ü ingüüta rü inapo'üü me'igüma, nataëëüaü yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü rü äüë.

§ 8° We'naarü tataeguü tümatanüüca' nama'ã cua'e i natücumü nanatügü nawa ime'ëmareü marü ime'mareü tümamata nü'ü iu'u gu'üma ngu'äcü tingu'ëë wü'i ya yü'ü wü'iguü nguneü.

§ 9° Ngeguma tauacürüwa tataegu'gu yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaüe nawena ngema tü'ü inamu'üwa ime'ëmareü marü i me'mareü guëcamã i ucuëgü tü'ü inapo'üüwa, ngemana mü'ta wüi natchiga i wümatüü i marü i nguü i natchiga i de'äü nagu i u'ü i äëgacü arü mugü i nge'ta itama'ëüwa ngemaü i tümatanü'üma'ã wü'iwa ma'ëë tüna nayauü i tümatanüü tümama'ã cua'ü nüna nayauü i no'rü puracü namacua'ü tümama'ã icua'ü.

§ 10 Guüma natchiga namewa nangu'gu i äë'gacü i mugüma'ã cua'güü nangemata' ngune ü ya ngu'ë tarempü arü wü'imepü 15 (quinze) nguneü nama naücuü ngema mugü na tüü nayauü tümatanüü tümama'ã cua'ü notürü ngeguma nanawaegu wenaarü naca' ngu'ta marü natau'ü to i gutchaügu i to'omatchigü tauacürüwama inaü'ü'tchiü nawa'e nainauäüü.

§ 11. ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'güü nü'ũ tanangema i gu'ũma natchiga/tümapane ya yiema bu'e e ngewaca i yaetanü'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe tûmatanü'ũ tü'ũ yauearü wena, nama'ã icua'ũ me'ã wenaarü tataeguũ tûmatanü'ũca' wenaarü tûmatanü'ũca' tataeguũ togüe ya tûmatanü'ũca, mugü i tama nü'ũ iu'tchaũũ / ngu'tchaũũ art. 28 nha'ã Mugüwa i cu'ũ naüẽũ.

§ 12. Tü'ũ ta nangema na nagu taücuũ ucu'egürüũ tûmama'ã i cua'güü Mugüna rü puracüthica mugüthica ngema nama'ã cua'eũ i guüẽ arü ngüẽthica / ngüepataũ, guẽẽca' i bu'egüca rü ngewaca i yaetanü'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe i guüẽarü ngüẽthica/ngüepataũ nguutchiẽũ i mugü bu'egü i ngewaca i yaetanü'ũe ngetüetanüe rü paetchaũe ime'ẽmareĩ/marü i me'mareũ. (Nha'ã Mugü n° 12.010, 2009 wa nü'ũ ya u'uãcü).

Art. 102. Nha'ã mugü tü'ũ i po'ũ nhumatchi cu'ũ i po'ũüwa nü'ũ niutchaũ na guamãta tü'ũ nangemaũta i tümapane nawa ya yaupanepataũ.

§ 1° Ngeguma na tauguma ngema nüiraũ i tûmaãrü bupaneẽthiga, ngema tûmaarü butchiga yiema bu'e urüe'na yiema ngewaca i yaetanü'ẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũe arü popera rü nanawae na ügüãũta ngema ãẽ'gacügü i mugüma'ã cua'güü nawaeiãcü.

§ 2°. Nha'ã mugüwa nü'ũ ni'u na tü'maca' ta nangetanüũ i gu'ũma poperagü i napanegü rü tûmapanegü na ngemaãcü tü'ũ i megü'ũ.

§ 3°. Ngeguma taütamã naweãthigu na te'e ti ã'ũ ya tûmanatü, nanawae nangoẽãũ rü na tatchigaẽãũ nawa wüi nacüma woetama nawa nüũ cuaũruũ nha'ã Mugü n° 8.560, 29 dezembrowa ya taunecü 1992wa nüũ ya u'uãcü.

§ 4°. Nuã nü'ũ niutchaũ nha'ã mugüwa, § 3° nha'ã artiguwa, nanawae i mugüma'ã cua'güü na naca' nadaugü'ũ ngeguma tama marü ngema ta ya ngo'gu urüena itanauegu ngema ngema na tûmanatü ya ã'ũ ya yiema bu'e, ngemaãcü cügüü tüü cüyaeũ ta.

§ 5°. Ngeürü i nguneügumare tayayaugu i tûmaarü bupane/tümapane nanawae na ngema nango'ũ i tûmanatüega nawa ngemaca na tü'ũ nangemaũ i guüã megü'ũ, nhumatchi tauacürüwatama na ätanü.

§ 6°. Ngeĩrũũ i nguneigumare rü na ngetanü ngema popera bupanetchiga nawa nü'ũ ya u'ũ na tümanatü ya i'ĩ ngema duũũ nügü'ũ tüũ yauũ yiema bu'e.

NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I III – NACÜMA I TCHIEŨ ARÜ ÜTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ŨGUMA I DE'AŨ

Art. 103 – Ngeguma tama ya nguẽẽgu ngema mugü i ümatü'ũwa nü'ũ ya u'ũ i ngema tchieũ ü'ũ rü nanawae napo'cuũ.

Art. 104 – Ngema bugüũ i irarü taunecüãgüũ tauacürüwama cü napocuta nha'ã Mugüwa i cu'ũ naüẽũwa nüũ ya ugu.

Wü'itama i deatücumü. Na nguũca nha'ã mugüwa ümatüũ rü nanawae nagu cüdawenüũ norü taunecü ngema buũ tchieĩ ngupetüẽũ, erü ngeguma marü 18 ya taunecü nüũ i ngugu rü tana po'cu.

Art. 105 – Rü ngeguma tchieũ na ngupetüẽgu ngema bu'ũ rü nanawae ngema mugü nü'ũ i u'uãcü ta yi'ĩ ngema norü po'cutchiga, nha'ã art. 101 wa nüũ ya u'uãcü.

CAPÍTULO II – NGEMA MUGÜ WÜ'ÜETCHIGÜCA' I I'ÜTCHIGAWA

Art. 106 – Tautama ya yiema ngewaca i yaetanüẽ rü paetchaũẽ ngürümare tüũ cüpcu ngeguma tama tüũ icuyanguẽĩgu na tchieĩ itaüũ, natürü ngeguma ãẽ'gacügü nü'ũ cuagügu na tchieũ ta ngupetüẽ rü tüũ na pocugüta.

Wü'itama i deatücumü. Rü tümacagü ni'ĩ yiema ngewaca i yaetanüẽ na nüũ tacugüũta na te'e ti'ĩ namaã cua'e ngema tümäärü pocutchiga, rü nanawae tüũ nü'ũ cücuaẽi ngema tümaca i i'ĩ i mugü.

Art. 107 – Ngeguma ngeürü'ümare ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nanawae nü'ũ i u'ũ tümamaã yiema namaã cuae' ngeta nangemaũ i natchica ãẽ'gacü i nama'ã cua'güũ. Wü'itama i deatücumü. Ngeguma marü tüũ na pocugügu rü ngema ãẽ'gacügü rü nanawae na tümatanüũmaã nüũ ya ugüũ na nge'ta

yi'ĩ ta pocu'ũ rü ngeĩrũũ i natchicagu.

Art.108 – Naũpa na tapocuũ, rü nanawae wüi natchicawa tüũ na gagũũ, rü nanawae 45 nguneiũpa na tümamaã nüũ ya ugũũ na ngeta ta tüũ nangemaẽgũũ.

Wü'itama i deatücumü. Rü nanawae mẽã nüũ nacuagüiraũ pa'ama rü naca na ãẽgüãcü rü mẽã nagu narü ãnüẽãcü ta tüũ inamuũtchi pa'atatama.

Art. 109 – Yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe marü ãpanegüe nawa i ngema ãẽ'gacügü arü popera rü taucatama wenaãrũ to i ãẽ'gacügü arü poperawa tüũ ni ecutchiegagü.

CAPÍTULO III – RÜ TAÛTAMA NGÜRÜÃTCHIMARE NA'POCU

Art. 110 – Rü tautama wü'i i ngetũũ rü paũ na pocu ngeguma na tauguma wü'i natchiga i ãẽ'gacügü nama'ã cua'gũũwa ne mugu.

Art. 111 – Nü'ũta nangemagü i ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ i to'omatchigü i megü'ũ, nu'ã ngatüwa ngemagü'ũta:

I – ngema ãẽ'gacügü rü nanawae mẽã tüũ nü'ũ nacza'egũũ guũma i ngema natchiga i deaũ na tacü arü tchieĩca' yi'ĩ rü tacüca' yi'ĩ tümaca' nangemagũũ nawa ngema ãũũtchiga;

II – Rü nanawae na wüiguẽũ ngema mugü nüũ u'ũ i ngema megũũ rü tama megũũ tümaca i i'ĩ yiema tchieĩ ngupetüẽĩ rü yiema tchieĩ tüũ ngupetüe.

III – Rü tümaca ni'ĩ ngema poũ ngema ãẽ'gacü mugüca' ngu'ũwa ne ã;

IV – Rü guũguma tümaca na ngetanü ngema ngüẽgü ãẽ'gacügüwa ne ã ngema mugü nüũ i u'ũãcü;

V – Rü tümaca ni'ĩ ngema mugü nü'ũ i u'ũ na ngema ãẽ'gacü na tüũ nainüẽũ;

VI – Rü tümaca ni'ĩ ngema mugü nüũ i u'ũ na nameĩ na tümangatügüpe'ena rü tümama'ã cuaũpe'ena tangema'ãcü ta yi'ĩ ngema nhuãcü tangegüãũ i tümatchiga.

CAPÍTULO IV – NACÜMAGÜ I MEGÜÜ NAWA NÜ'Ü TACUAÜRUÜ

Seção I – Gu'üguma i De'aü

Art. 112 – Rü ngeguma marü nü'ü nacua'gügu na tchieü tangupetüëi rü ngema ãë'gacü mugüma'ã cuagüü rü nanawae nha'ã nacümagü mwgüü ta tüü na üë'ë:

I - nawa nü'ü ticuã'tchiüruü;

II – Rü nawae ta name'ëi ngeguma ta natchiëëgu;

III – Rü nanawae iãneü tarü ngüëi;

IV -Rü tama nawa tüü napocugümareü;

V – Rü tautama tüü cü ngerüüitchi;

VI – Rü wüi nguëitchicagu tüü na mu'ü;

VII – Nge'ü rü'ümare i nha'ã mugüwa ümatü'ü art. 101, I a IV.

§ 1º - Rü ngema pocu tüna cü ãü rü tautama ni'i i yaüitchi'ü ya i'ï;

§ 2º - Rü tautama tchiemareü i nacüma'äcü tüü cü naüë ngema puracü.

§ 3º - Yiema dawegüë urüena yiema ütanegüë buãtagü rü ngema maüma'ã cua'gü'ü rü nanawae mëa tüna nadaugüü rü mëi natchigawa tüü nangemagüëi.

Art. 113 - Ngema mugü artigügu 99 rü nhumatchi 100 wa nü'ü ya u'ü rü nha'ã Capitulowa ni'ï cü ya nguëi.

Art. 114 – Ngema incisu II rü VI arü art.112 wa natchiga i deaü ngema pocutchiga rü nanawae nangemaira ngema nawa nüü i cua'ü na aicuma tanangupetüëi i ngema tchieü na ngemaäcü nüü nacua'güüca na tchiei taüü urüena tama, notürü tama ngemaäcü ni'ï ngeguma art.127 wa nüü ya u'uäcü ya ügu.

Wü'itama i deatücumü. Rü na yangue ta nawa ngema tüü nü'ü nacua'ë ngeguma nangemagu ngema nawa nü'ü i cua'ü na aicuma tanangupetüëi i ngema tchieütürü rü nawa nü'ü nacua'güüca na tümaüitchi yi'ï na tanangupetüëi ngema tchiei.

Seção II – Ngema nawa tüü nü'ũ nacua'ẽtchiga

Art. 115 – Ngema nawa tüü nü'ũ nacua'ẽtchiẽi rü ngema tümama'ã nüü cü u'iraũta ni'ĩ rü ngemawena rü wü'i poperagu na wümatü rü nagu ta wüega.

Seção III – Rü tüü cü a nguẽũ rü tüü cü na meẽtchigawa ngema ta tchiẽũ

Art. 116 – Rü ngeguma tacü i ngemaũgü tatchiẽgu na nawae na ta nameẽi urüena ta na ütchicüũ ngema ãẽ'gacügü nü'ũ i u'uacü.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngeguma tauacüma tanaütanügu ngema tchieẽ rü na nawae tomaãcü ta tüü na naütanüẽĩãũ rü tüü na tautchaãcü.

Seção IV – Rü ta na üta ngema nguẽe nge'ta itama'ũũwa

Art. 117 – Rü ta na üta ngema nguẽe nge'ta itama'ũũwa tama tüü na ätanüãcü rü wüimepüwa arü wüi ya tawemücü nagu'ũ ta ni'ĩ ta puracüũ nawa ngema natchica nawa tüü na puracüẽgüũ.

Wü'itama i deatücumü. Ngema puracügü ta üũta rü ngema tüü ngu'ũũta ni'ĩ rü tüü tautchaũ ta ni'ĩ, rü 8 ora nagu ta ni'ĩ wüitchigü yüügu, tchawurugu rü yüügu rü nhumatchi ngüthigagu ta puracü ta ta rü tautama tüü na na gutchaẽgü na tangu'ũ.

Seção V – Rü tüü cü ümücüũ rü tama tüü cü ngerü'ũtchigawa

Art. 118 – Rü guũgutama tüü cü ümücü rü tama tüü cü ngerü'ũ ta nawa ngema puracü taũ'ũ na ngema'ãcü tüü cü rü nguẽĩca rü mẽã tüü cü u'cuẽ'ĩca' yima ngewaca i yatchigü ngetüẽ.

§ 1º Rü ãẽ'gacü ta nü'ũ na uneta ngema du'ũ tüü ümücüũ rü ngema ãẽ'gacügü nama'ã i puracüẽi ta ni'ĩ nü'ũ unetaũ.

§ 2º - Rü ngema tüü cü ümücü'ü rü tama tüü cü rü ngerü'ütchigawa rü 6 ya tawemücü naguüta ni'ĩ, urüena inayacuê urüena ye'erawa na nangegü ngeguma Ministeriu Publicu urüena Defensoria Publicu nawaegu.

Art. 119 – Ucuêruü arü puracü ni'ĩ nama'ã wüigu i togü i ãê'gacügü arü nguêma'ã, nha'ã puracügü arü ü rü nhumatchi togü i puracügü arü ü:

I – Rü na natautchaêäü ngema na wüiwa na tangemaü tûmatanü'ügüma'ã yiema ngewaca i yaetanüê rü mēã tüü na ucuêi rü nawa tüü ya wücutchi'ü ngema tûmaca' i i'ĩ i megü'ü i nguê.

II – Rü norü puracü ni'ĩ na tüü yadaugüa'üü na nü'ü nacuaêica' na marü mēã itangu'ü urüena tama, rü tüü ya wücutchi'ĩ ngeguma tama tangugu;

III – Rü tûmama'ã nü'ü ya u'ü na wüi arü nguneigu rü ta puracütanüü ta ti i'ĩ;

IV – Rü na nawae na ümatüäü tûmatchiga na ngema'äcü nü'ü nacuaêica';

Seção VI – Ngema nhuguacüricatama inamuüthigüãüthigawa

Art.120 – Ngema nhuguacüricatama tüü inamuüthiüthigawa rü norü ügügutama ta ni'ĩ na unagügüäü tûmama'ã yiema ngetüe, ngema nacüma rü tüü nü'ü nawa nacuagüruü ni'ĩ na yicüra ta tüü inamuüthigü'ü rü naüpa rü nanawae ti a nguêira ngema to'omatchigü i puracügü wo ngeguma tama wü'i ãê'gacügü tüü muäcü yi iügu.

§ 1º Rü nanawae ni'ĩ tangu'ü rü wü'i arü nguneigu ta puracüäü, rü ngeguma guüguma na tautchagu rü nanawae ni'ĩ tüü nanguêgüü ngeta itangemaüwa.

§ 2º Nha'ã mugü tûmaca i i'ĩ yiema ngetüügüe rü paetchaüê rü na tauma i nguneĩ na ügüü i nagu ya cuaü, natürü ni a nguêgü'ta ngema mugü woetama ngema natchica nagu i u'ü rü ngema nü'ü ni'utchaü ni'ĩ ngema mugü nawae ya nguêgüäü rü 6 ya tawemücüwena ta ni'ĩ mēã ya ngugügüäü.

Seção VII – Ngema natchica nagu tüü namugüütchigawa

Art. 121 – Ngema wü'i natchicagu tüü nanamu'güü rü nü'ü ni utchaü na tama tüma nü'ü tacua'ü ta ümareica', na tama tchiri ngema ta maüca ni'ï rü nanawae i mēi nacümagu ti ü'üca' ni'ï, na ngema'äcü mēã tügüēi tacua'üca'.

§ 1º Rü tümaca na natautchaëgüta ngema puracü düetüwa i ü'ü ngema tümama'ã cuagü'ü i natucumü nawaeiäcütatürü, natürü tama ngema'äcü ni'ï ngeguma ngema äë'gacügü to'öcü na ügu tümaca'.

§ 2º Rü tama gu'üguruü ni'ï ngema natchicawa na tangemaü, natürü na nawae ngema äë'gacügü mēã nagu narü inüëäcü ta ni'ï tümaca' na uegüüäü i ngunei nagu ta puracü'ü rü 6 ya tawemücü nagu'utatama ni'ï.

§ 3º Tauacürüwata nangupetü'ütchi tamaëpü taunecü'ü ngema daupataüwa na tangemaü.

§ 4º Ngeguma marü tamaëpü ya taunecü i nguguwena rü nanawae tüü inamu'ütchigü, rü tautama tüü nangerügüütchi rü nanawae ta tüü iyadaugüüäü.

§ 5º Ngeguma marü 21 ya taunecü tüü i ngucutchigu ngema natchicagu rü nanawae ngema äë'gacügü tüü inamu'ütchigüü

§ 6º - Rü wü'i ya ngewaca ngetüücü rü wüie ya ngewaca patchaü rü tauacü ngürümare tüü inamu'ütchigü rü nanawae Ministeriu Publico nawaeiäcü ta yi i'ü.

§ 7º Ngema äë'gacü nü'ü i u'ü ümatüü §1º wa rü ngeirümare i nguneigu rü na meni'ï toma'äcü naügüäü ngeguma nü'ü daugügu na tama mēã ta ya nguēi ngema mugü nü'ü i u'ü. (Mugü nº 12,594 ya 2012 nüü i u'gu)

Art. 122 – Rü ngema natchicagu tüü namugüta ngeguma:

I – tchieü tangupetüëgu rü tüü ta äünegu rü aücümaü ta'ügu togue du'üëma;

II – Ngeguma wena'arü to' i gutchaütti tangupetüëgu;

III – Rü ngema tchiëi tüna marü natchugütchirei wena'arü tangupetüëgu.

§ 1° Rü ngema ngunei nagu tüü namugü'ü ngema mutchicagu rü nha'ã incisü III nü'ü ya ugu rü tauacürüwa tamaepü ya tawemücü na nguoetü, rü nanawae ãë'gacügü na ümatügüü ngema mugü nü'ü i u'uacü.

§ 2° Ngeguma marü nangemagu to i mü rü memaëi rü tauacürüwama ngema dautchicagu tüü cü mu.

Art. 123 – Rü ngema na tüü cü mu'ü rü nanawae woetama ngema wü'i dautchica tümacatama i i'ïgu yi'ï rü tümama'ã wüiguarü taunecüäгутanügu ta ni'ï tüü cümü'ü rü tama äücümagü'ü i duügütanügu ngeguma tama aücümaütchi tchiei taügü.

Wü'itama i deatücumü. Nanawaetani'ü na ngemaü i puracügü megü'ü tü'ü rü ngüëü ngema ngune'ügü nagu ngema tangemaü yima dautchica/äütchicawa.

Art. 124 – Tümaca'ni'ï i ngema mugü ya yiema guema ya ngewaca i yaetanüe yiema tüna nadaugüe rü tauacüma ngeta ümaree rü togueamatchigü i ngema nha'ägü:

I – tümäütchitatama ãë'gacü i Ministeriu Publicuwa puracüüma'ã nü'ü tarü u'ü;

II – ngeürü'ü äëgacü na naca' i ca'ü;

III – no'rü po'ürüü maricatama ya de'aü;

IV namaã na taacü nama' i ngupetüü ngeguma nü'ü nacua'tchaügu;

V – meätama tümä'ã nacua'güü

VI – ngema tüü namugü'ü nge'ta tümänatügü urüe'na tümama'ã cua'güü arü ngaicama;

VII – tü'ü iyadaugüäüü guüma i yü'üguaü';

VIII – tümätanüügü rü tümämücügü nawe'e na tüü nacua'tchigagüü na taacü tümamaã i ngupetüü;

IX – tü'ü nangemaëgüäü i ngemaügü tügüna namaã tadauü;

X – ngema nawa tangemaü rü nagu tape'ü nawe'e na nangemataü rü tama nawa tida'weegaü;

XI – tüü nangemaü na tingutchigüü rü ye'erawa tügü tagaü nawa i ngema ngu'gü;

XII – tanaüü i ngema nacumagü rü i'äwa'egü ;

XIII – tüü na tautchaëgüäü nawa i ngema tümamügüma'ä natide'aü;

XIV – tüü natautchaëgüäü i ngema nagu tayaöü ngeguma tüma tanawaegu;

XV – tüü nangemaü ngema tümaarügü iüü ngeta tauma tomare nü'ü idaugüüwa rü tüü naäpaneü ngeguma tümaegagu ngema namugügu rü meä tüü namaä nacua'eü;

XVI – ngeguma itauügu nawae nata nayauü i tümaarü poperagü i tümaarüüitchimaiü nangemaäcü ita ma'üüwa tangemaüca'.

§ 1° tauacüüwa ta tama tüna cucua'ätchi;

§ 2° äë'gacü i mugüma'ä cua'güü rü ta tüü inayadaugüaü rü tümanatügü rü tümama'ä cua'güüü ta tainayadaugüaü ngeguma tama meä tümama'ä nacua'gücüraüügügu ya yiema ngewaca i yaetanüe.

Art. 125 – Estaduarü puracü ni'ï na tüna nadauü nawa i ngema tümacüma tümaarü inü ya yiema ngema natchicagu tüü namugüe rü na nayaugu ta i wü'i i nacuma nameä tüna nadaugüü.

CAPÍTULO V – NGETCHAÜTCHIGAWA

Art. 126 – Nä'üpa gu'üma naügü'ü i puracü mugüarü nawae meä naca' nangu'ü i tchie'ü marü ngupetü'ü, nangemaäcü nü'na naäüca' paäätchi inamuütkhi nawa i po'cu nangemaäcü yagu'ü ngema cuütanü'ü ena cu'ü nü'ü nangetchaü ngema gu'tchaügü, ngewaca i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaü nawa nangemaü ngema tchie'ü.

Wü'i tama i deatücumü. Ngeguma äë'gacü marü na'ügüägu puracü wena arü nü'na naü inau'üü äë'gacü i mugüma'ä cua'güü nanayau'ta nü'na no'rü ü'ü nawa ngema po'cugü.

Art. 127 – ngema no'rü inaueü tama nü'ü niu'tchaü na marü ina

ngu'utchiũ nawa ngema gu'tchaũgũ, tauacũ icunaue, na nü'ũ cungetchaũ tchieũgũ na'ũũ, nanawe nama'ã icua'ũ me'ã no'rũ me i mugũ, nangema'ãcũ ya ngu'ũca' i mugũ i cu'ũ naũẽĩ ngema ngewaca memare'ĩ guẽãũmareũ i dautchica/ãutchica ngema'ũta.

Art. 128 – Wena taarũ nu'ũ nadauta nangemaãcũ ngeĩrũ'ũmare i nguneũ i ngema popera i natchigaũ iu'ũ nawa i ngema nama'ã cua'ũ urũe'na Ministeriu Publicu ta ni'ĩ ngema naca' i cagũũtaarũ wena i natchiga i ngema ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũe i ngema natchiga.

**NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I IV – NA WENA'ARÜ MEÃ
NATANÜŨGÜŨTAWA NANGEMAŨNA TAMA NA YE'ERAŨCA'**

Art. 129 – nanatũgũ rũ nama'ã cua'gũe i nguẽũruũ:

I – Ngema ta mugũãĩ ngeta nama'ã inacua'gũũwa rũ nüna inadaugũũwa i nge'ta ngema natanũũgũ na meã idaugũũwa ;

II – Nawa niũcu ta ingema nüna inadaugũũwa ya yiema dearũ a'ma'ã i dawegũe na tũũ nameẽgũũ;

III – Nawata tü'ũ namu'ũ ngema nge'ta tũna inadaugũũwa naũtawa i naãma'ã puracũce;

IV – Nawata' tü'ũ namu'ũ i ngu'gũ i ime'gũ'ũ marũ i me'gũmareũ nama'ã i ucuẽgũ;

V – Nawae natũ'ũ nawũ'cuũ gu'ãma yiema bu'e nhu'matchi nü'ũ nadauũta i tũmaarũ ngu'gũ tamarũ meã itangu;

VI - nawae ngema tü'ũ muũ ya bu'e yiema ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũe na me'ũ nacũmaãcũ tũnadauũ tũmaca'gũtama iĩ;

VII – tü'mamã ya dea'ũ nü'ũ ticua'tchiũruũ;

VIII – tü'na nayauaũ yiema tũmama'ã icua'e;

IX – nü'na nayauaũ na tũmama'ã nacua'ũ;

X – tü'na nayauaũ ngema po'ra ya tũmatanũũgũ na tũmama'ã tacua'ũ.

Wü'itama i deatücumü. Naü'üta i gu'üma mugü nha'äwa ngemagü'ü IX i nha'ä artiguwa, nü'ü yau'uuwa i artigu 23 rü 24wa.

130 – Ngegumata' nangemagu i natchiga/utchiga na tama tümama'ä nacua'güü urüe'na tchiri tümama'ä nama'üü nangema tümamanatü urüe'na tümama'ä cua'ü na tüü naüëäü ngema äë'gacü i judiciariu rü ta nanaügü na nuna tüü yamugatchigüü i ttchieü tümama'ä iüü.

Wü'itama i deatücumü. Ngema na nanaügüäü i napanewa nawae nango'üta natchiga gu'üma ngema taacü i nama'ä ya yiema ya bu'e ngewaca i yaetanüe ngetüetanüë rü paetchaü'ë naütawa ngemagüe.

NAWA NÜ'Ü YA U'Ü I V – UCU'EGÜRÜÜ TÛMAMA I

CUAGÜÜTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ÜGUMA I DE'ÄÜ

Art. 131 – Ngema Conselho Tutelar rü nama'ä cua'ü rü guüguma i ngemaü ni'ï rü nawae na nuna nadauü i ngema mugü tümaca' ya yiema bu'egü rü ngewaca i yaetanüe i nha'ä mugüwa ümatüü.

Art. 132 – Wü'itchigü ya iänewa rü wü' i natchicawatchigü nanawae na nangemaü i Conselho Tutelar i guaneca'tama i'ü i wü'ime'pü naguü i natucumü i duüügü ta nü'ü unetagüü i i ägümücü ya taunecüguwena.

Art. 133 – Ngema na Conselho Tutelarwa nanguëtchaüü rü ta nawee nayanguëäü i nha'ä nacümagü:

I – nanawae nü'ü nangemaü no'rü nacümagü i meü;

II – nawae' nü'ü nangema'ü tareme'pü arü wü' i taunecü rüena ye'era;

III – na'gu naätchi'ü ya iäne;

Art. 134 – Mugü i mucipal urüe'na distrital ta nanaä i natchica rü ora na nhuäcüta napuracüëü i ngema Conselho Tutelar rü nhäcüta nü'ü naütanüäü i ngema natücumü erü ngema rü woetama mugüwa nü'ü niutchiga:

I – nü'ũ ngema'ũ i ngüẽ i ãẽ'gacüwa ne'ũũ;
 II – nü'ũ nangemaũ gu'cü taunecügu no'rü ngüãtchi rü nuna naãgüãũ ta 1/3 (um terço - wü'i arü tamaepü) naünagüũ i natanü;
 III – tarü ngü'ũ ngeguma taira'acügu;
 IV – taü ngü'ũ ngeguma tümama' iraacügu;
 V – tü'ũ nangemaũ wü'i ngü'ẽẽ taunecüarü gu'gu;
 Wü'itama i deatücumü. Ngema rü niücutchita i municipiuarü rü distritu Federal arü diêrupanewa na nhuãcü tayaũ rü nhuãcü na ngueẽãũ rü nü'ũ naütanügüãũ i ngema puracütanüũgü .
 Art. 135 – ngema na taugutama yaguũ i no'rü puracü i ngema puracütanüũgü rü nawagü ni'ĩ i no'rü puracü nameâtama nawe'güãũ.

CAPÍTULO II – UCU'ÊGÜRUÛARÜ PURACÜGÜ

Art.136 – Rü ucu'êgüruũ arü puracügü ni'ĩ:

I – na mẽã tü'ũ nayaugü'ũ gu'ãma ya yiema bu'e ngewaca i yaetanüẽ rü ngetüetanüẽ rü paetchaũẽ nha'ã mugüwa ümatü'ũacü art. 98 rü 105, ngema'acü ya ngu'ũca nha'ã mugü art. 101, I rü VII;
 II – na mẽã tü'ũ naĩnüẽĩ rü tü'ũ ya yaugü'ũ rü mẽã tüũ nau'cuẽgü'ũ yiema gu'ama tümangatügu rü tümama'ã cuagüe na ngemaãcü yangu'uca nha'ã mugüwa ümatü'ũ art. 129, I rü VII;
 III – naügüãũ nhumatchi naporaẽãgüũ i gu'ũma i megü'ũ i inügu nü'ũ nangemaũ i pora' rü nhumatchi naügüãũta:
 a) rü naca' inacagü'ũ rü wüigu nama'ã napuracüẽĩ ngema maũma'ã puracüẽũ, nhumatchi wüiguta nama'ã napuracüẽũ ngema puracütanü'ũ ngu'güma'ã cua'gü'ũ i marü i memareũ, rü yametanüma'ã cua'gü'ũ, daugüruũma'ã cua'gü'ũ rü nhumatchi duãtagüna daugüũma'ãta;
 b) rü ãẽgacügü mugüma'ã cua'güũtawa na'ĩ'ĩ ngeguma tama ya nguẽgügu ngema mugü nü'ũ i u'u.

IV - Æægacü'ütawa namugüa'ũ (Ministeriu Publicutawa) gu'ũma i ngema tchie'ütchiga, gutchinütchiga i ngupetügü'ũ tümama'ã yiema guãma buãtagü ngewaca i yaetanüë rü ngewaca i ngetüetanüë rü paetchaũë;

V - Rü ãë'gacügüütawa namugüãũ guũma ngema tchie'ngupetügü'ũ na ngema'ãcü naweãtchigüëãũ nüna ya ügüũ i porama'ã;

VI - Nanawae ãë'gacügü i mugüma'ã cua'güũ arü poraca' inaca'güũ, to'omatchigü nawa ngemaũ ümatü'ũ i mugü art.101 rü I i VI na'ca i ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanü'ũ rü paetchaũ ngema naügü'ũ i tchie'ũ;

VII - ngema naca' namugüa'ũ ngema ãægacüarü mugü;

VIII - poperawa naca' icagü'ũ i tüma'ärü bupane'ë rü nhumatchi tüma'ärü yupane'ë yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ë rü ngetüetanüë rü paetchaũë arü popera ngeguma naca' inaca'gu;

IX - Nama'ã nü'ũ yau'güũ ngema ãægacügü na nhema'ãcü naügüãũca' ngema popera naca' i gu'ũma ime'ëmereũ marü i me'mareũ gu'uma tümaca' yiema bu'e nhumatchi tümaca' yiema ngewaca i yaetanüë rü ngetüetanüë rü paetchaũë;

X - ngema naũ'ũ tümaëgagu yiema duëë rü tümatanü'ügü na ngema'ãcü tümaca' i i'ĩ mugüca' narü deaũca' nha'ã mugü i ümatüũwa i art. 220wa, § 3º Constituição Federalwa nü'ũ ya u'uãcü;

XI - Rü Ministeriu Publicuütawa nangeũ na ngema'ãcü ngema ya cuaũca' ngema pora na tümama'ã nacua'ũ, nawena na marü guũma na ngema yacua'ũ rü tauwama ngene naũëgaũ na tümama'ã nacuagü'ũ yiema ngewaca i yaetanüë rü ngetüetanüë rü paetchaũüë'.

XII - naügüã'ũ rü nanaporaëi rü yeera'ãcü naca' nadaugüũ ngema duügü iãnewa natucumüãcü maëi rü'ũ nü'ũ cua'eũ na ngemaãcü nawo'oneãũ i natchiga i me'ügü rü naca' nanguë'ũ na ngema'ãcü nü'ũ nacua'eũca i nacüma rü me'ã nü'ũ nacua'guũca' ngeĩrüũ yi i'ĩ nawa nü'ũ nacuagü'ũ i nacüamgü tchiei nangupetügüëi tümama'ã yiema bu'e ngewaca i yaetaüë rü ngetüetanüë rü paetchaũë.

Wü'itama i deatücumü. Ngeguma nü'ũ nangemagu norü puracüwa

i po'ra ngema ucu'egüruũ tümama'ã i cuagü'ũ rü nü'ũ nangema nanayaugüã tüna yiema tümatanüũ rü ngema ãëgacügü nü'ũ i u'uäcü gu'ũma i natchiga tacüca' yi i'ĩ na tü'ũ inayautchiũ nawa yima ipata nge'ta itamaũũwatchire ngemaca' nanangemaũ ucuë rü ngüëë inapo'ũuca imegü'ũmaã.

Art. 137 – Ngema marü Ucuëgüruũ rü weatchiëgü'ũ rü marü nauegugü'ũ nügüma'ã rü ãë'gacü mugüma'ã cua'güüricatama ta inayawëgü ngeguma yiema tümatchiga i ya i'ẽ nawaegu.

CAPÍTULO III – NORÜ PO'RATCHIGAWA

Art. 138 – Rü ngema Buãtagü arü Ucuëgüruũ rü nanawae ngema pora mugüwa nü'ũ ya u'ũäcüta napuracüëi rü ngema art.147 wa nü'ũ ya u'uäcü.

CAPÍTULO IV – RÜ UCUËGÜRUÜ ARÜ DE'ETCHITCHIGAWA

Art. 139 – Rü ngema Ucuëgüruũ arü De'etchitchigawa rü ngema mugü ümatüũ nawaeiäcü ta ni'ĩ naügüãũ rü ngema Conselho Municipal dos Direitos da Criança rü nhumatchi Adolescente rü Ministeriu Publicu nawaeiäcü ta ni'ĩ naügüãũ ngema na nhuäcü ta ya de'etchigüãũ ngema ucuëgüruũ.

§ 1º Gu'ũma ngema nhuäcü nade'ũ wü'itchigü i ucu'egüruũ na tümama'ã inacuagüũruũ gu'ũgutama yiema buegü rü ägümücü ya taunecüwenaũta ni'ĩ gu'ũwama i natchicagüwa nhama i taguanewa, nü'ĩra ya yü'üguũta ni'ĩ rü outubругu arü nawenaatchi ngema ãë'gacü arü unetatchiga.

§ 2º Rü ngema ucuëgüruũ arü ã'ütchitchiga rü 10 i ngunei i ngugu ya tawemücü ya yaneiruguũta ni'ĩ nangupetüũ nawenaatchitama ngema ngunei nagu ya de'etchigü'ũ.

§ 3º Rü ngema ngunei nagu uegugüũ na ya de'etchigüãũta ngema ucuëgüru'ũ rü na tchu'u naca' yima nügü i ãüthicü naca' i ngema natchica na tacü naãũ, rü tacü nauegu'ũ urüena yiema nawa ügüena

tacü na ãũ urüena' wü'i âmare ira'tanũũ nangemaca' duëgü nawa ta'ügũĩca.

CAPÍTULO V – RÜ NGEMA TCHU'UÛTCHIGAWA

Art. 140 – Natchu'u naca' i ngema gu'ũma i ucu'egüruũ na namama'ã urüena nate'ma'ã wü'iwa napuracüẽĩ, rü na tchu'uta na na'tü, norü âmacü, naneã', naëne, nanepü, nanatürücü, naërucü urüena nanerücüma'ã wüiwa napuracüẽĩ.

Wü'itama i deatücumü. Rü na tchu'uta na ngema naügü'ũ i ãẽ'gacügü mugüma'ã cua'gü'ũ nhumatchi Ministeriu Publicuwa puracüẽĩca' rü Justiça da Infância rü nhumatchi Juventudima'ã puracüẽĩ nge'ta inangemagü'ũwa.

NAWA NÜ'Ū YA U'Ū I VI – RÜ TŪMACA NI'Ī NGEMA NATCHICAGÜ MUGÜMA'Ă PURACŪEĪTCHIGAWA

CAPÍTULO I – GU'ŪGUMA I DE'AU

Art. 141 – Rū guāma buātagü rü ngewaca ngetüügüeca ni'ī i Defensoria Publica, Ministeriu Publicu rü nhumatchi Poder Judiciáriu arü mugü i megü'ŭ.

§ 1º. Rū guāma buātagüca' na ngetanü ngema ngüē āē'gacügü i mugüma'ă cuagü'ŭwa ne'ŭ rü tūmaca' ni'ī yiema naca' daugüē i ngema ngüēgü nama'ă wüigu i ngema āē'gacü tūma'ärü poŭru'ŭ i i'ī.

§ 2º. Rū guūma i ngema āēgacügü arü puracügü i Justiça da Infanciaiwa ngemagü'ŭ rü na ngetanūmare, natürü tama ngema'ăcü ni'ī ngeguma nü'ŭ ta womüēmaregu.

Art. 142 – Gu'ūma ngema rü bumaēgü'ŭ taremepü arü wü'imepü arü wü'i taunecü nü'ŭ ngemagü'ŭ rü āēgacü ta ni'ī nama cua'ŭ rü naŭpe'ei, cü ngema rü yamaēgü'ŭ nü'ŭ ngemagü'ŭ 16 ya taunecü rü taŭta 21 ano nü'ŭ ngemagü'ŭ rü nanatügü rü norü ucuēgüruŭ urüena norü yaēgüruŭ ta ni'ī nama'ă cua'güŭ rü naŭpe'egü'ŭ ngema mugü nü'ŭ i u'uačü.

Wü'itama i deatücumü. Rū āē'gacügü i mugüma'ă cuagü'ŭ rü na natautchaēta nangemaŭca' wü'i du'ŭŭ woetama buātagü arü dauru'u i i'ŭ ngeguma nangemagu na ngema tūmanatügü urüena ngema tūmama'ă cua'gü'ŭ tama mēā nügüma'ă inatchopetü'ŭ, urüena ngeguma na tangu ngema du'ŭŭ tūmaca' i dea'ŭ.

Art. 143 – Rū na tchu'u na nü'ŭ quiutchigaŭ rü guāŭma nü'ŭ cü cua'ēī ngema puracügü i āē'gacügü mugüma'ă cua'gü'ŭ ügü'ŭ tūmatchiga yiema buāta rü ngewaca i yaetanüē tama mēī ügüē.

Wü'itama i deatücumü. Rū na tchu'u ni'ī na tūŭ quiutchiga'ŭ yiema bue' rü taucürüwa ngeŭrūŭācūmare tūŭ cūngotchigaē rü nü'ŭ qui'u na te'e ti i i'ŭ ngeguma tacü tangupetüēgu rü na tchu'u na tūŭ cüyautchicüna'ăŭ rü tūŭ quiuegaŭ rü nü'ŭ quiu'ŭ tūma'ärü cac'ga, tūmanatügüchiga, tūmatanü'ŭtchiga rü na tchu'u na cü nangoēī

ngema natchica nagu taatchi'ĩ nhumatchi na tchu'utürü na nü'ũ qui'u'ũ tumaega rü tuma'ega.

Art. 144. Ngemananaügiaũ rü nayautchipetagüaũ urüe'na nãpaneũ i ngema nũiraũũ i artiguwa nü'ũ yau'ũ rü nanayautchipetagüta ngeguma ngema ãẽ'gacügu i nama'ã i cua'gũ nawe'eguricatama.

CAPÍTULO II – MEĨ I MUGÜ I BUATAGÜCA' RÜ NGE'TÜÜGÜCA' TŮ'Ů I PO'ŮŮ YA BUATAGÜ NHUMATCHI NGE'TÜÜGÜ RÜ PAATAGÜ

Seção I – Gu'ũguma i De'aũ

Art. 145. Estadugü rü nhumatchi Distritu Federal nanawe'e naügiaũ i natchicagü woetama tũmaca'gü i i'ĩ yiema buatagü rü ngetüütägü rü Poder Judiciariu nü'ũ i u'ũ na nhuacü naügiaũ ngema wuitichigü natchicagü.

Seção II – Yima ãẽ'gacü mugüma'ã cua'cũ arü puracüchigawa

Art. 146. Ngema ãẽ'gacü i nua nü'ũ yauũ i nha'ã mugüwa rü ngema Juiz da Infância nhumatchi Juventudi i i'ũ ni'ĩ rü ngema ãẽ'gacü ni'ĩ i naũ'ũ na nhuacü ta yi i'ũ i ngema mugüwa nü'ũ yauũacü ta yanguũ i ngema ngeta inangemaũwa.

Art. 147. Ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ arü puracü/po'ra rü nanawae nhacüta yi'ĩ:

I - Ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ arü puracü rü nanawae ngema tũmanatügü nagu pegü'ũ i natchica caã yi'ĩ'ĩ;

II - Nawa ngema natchica nge'ta itangemagü'ũwa yiema bu'e ngewaca i yaetanüẽ rü ngetüetanüẽ rü paetchaũẽ rü ngeguma ta tauegu yiema tũmanatügü urüena yiema tũmama'ã i cua'güe.

§ 1º. Rü ngeguma nangupetügu ngema nacüma i tchieũ rü ngema ãẽ'gacü tũmama'ã cua'ũ ta ni'ĩ naweatchieũ ngema gutchaũ tũmama'ã ngupetüũ rü ngema togü i mugü buatagüca i i'ĩ nü'ũ u'ugu ta yi'ĩ nadawenüũ.

§ 2º Ngema na cüyanguẽi ngema mugü nü'ũ i u'u rü nanawae ngema ãe'gacü natchica tûmanatügü nawa ngemagüücüã yi'ĩ urüena ngema natchica buãtagü'ũ inayaugüũwa gene ü'ũ yi'ĩ.

§ 3º Rü ngeguma ngema televisão rü ngema deapetüruũwa tchieĩ tûmaca na üpetüëgu yiema bue' urüena tchiri tûmama'ã yaïgu ngema du'ũ nge'ma i dea'ũ rü nanawae ni'ĩ ngema ãe'gacü mugüma'ã cua'ũ inauãũ nama'ã ngema i to i ãẽ'gacü yagu arü naãnecüa i i'ĩ.

Art. 148. Ngema puracü/pora meĩ i mugü i bua'tagüca' rü nge'tüügüca' i i'ĩ rü tü'ũ i po'ũ ya buãtagü rü nha'ã ni'ĩ i norü puracü:

I - Rü nanawae ni'ĩ nü'ũ nacua'ũ ngema Ministeriu Publicu arü puracü marü i ngugü'ũ na ngema'ãcü nü'ũ nacua'ũca mēa ngema tchieĩ ngupetüũ tûmama'ã yiema ngewaca i yaetanüẽ rü ngetüetanüẽ rü paetchaũẽ rü ngemaãcü ya nguẽãũca ngema mugü nü'ũ i u'u;

II - Rü nanawae ni'ĩ nü'ũ nacua'ũ na naãũ ngema ngetchaũ, nawa tüũ ngema nayacuãẽ ngema tûma'arü pocutchiga yiema tchieũ üe;

III - Nanawae nü'ũ nacua'ũ nhure yi'ĩ ngema duũũgü buãtagüca i caũ na nügü'ũ tüũ nayaugü'ũ rü nhumatchi nanawae nü'ũ nacua'ũ ngema tchieũ ngürüãtchi ngupetügü'ũ buãtagümaã;

IV - Nanawae nü'ũ nacua'ũ guũma ngema buãtagüca rü ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüẽ rü paetchaũẽca i i'ĩ i puracügü ngema art.209wa nü'ũ ya u'uãcü;

V - Rü nanawae nü'ũ nacua'ũ tacü yi'ĩ i ngupetüũ buãtagüma'ã nawa ngema natchica tûmaca i i'ĩ rü mügü nawaeiãcü;

VI – Nge'guma nangemagu tama yangüëgüãũ ngema mugü rü ngema ãẽ'gacü nanawae nanaüaũ ngema mugü nü'ũ i u'u rü nanapocueĩ ngema tchiei ügü'ũ;

VII - Nanawae nü'ũ nacua'ũ tûmatchiga yiema buãtagü Conselho Tutelawa tûna nadaugüẽ rü nanawae ngema mugü nawaeiãcü naügüaũ ngema puracü.

Wü'itama i deatücumü. Nge'guma yiema bu'e urüena ngewaca i yaetanüë rü ngetüetanüë rü paetchaüë ngema art.98wa nü'ü ya u'uäcü ngupetügu rü ngema äë'gacü buätagü rü ngetüetanüë arü mugüma'ä cuäü rü nanawae naüäü na nhemaäcü:

a) Nü'ü nacuaeïca na nhure yi'ï ngema duügu nawae na nügu'ü tüü nayaugü'ü rü tümama'ä nacuaü yiema bu'e rü ngewaca i ngetüetanüë rü ngewaca paetanüë;

b) Rü nanawae nü'ü nacua'ü nge'guma nangemagu na yiema bu'e urüena yiema ngewaca i ngetüetanüë na tümangatügu tüü i wogu'ü, rü marü tama tümama'ä nacua'gü'ü;

c) Rü nanawae na ngemaëï ngema porá urüena na tautchaëäü ngema ngitchiga;

d) Rü nanawae nü'ü nacua'ü ngemangupetüü yiema bue nanatüguä'ä nawa ngema bue'gü arü yaëchiga;

e) Rü nanawae nanaü ngema porá na tügümaätama tacuaüca ngema mugü nü'ü i u'uäcü ngeguma marü ta tauegu yiema tümangatügu urüena tümatanü'ügu;

f) Rü nanawae nü'ü naunetaü wü'i buätagü arü poüruütama i i'ï nawa teï na nhuäcü tümaca' yadeaü rü tüü porá naü'ü yiema bue' rü yiema ngewaca i ngetüetanüë rü ngewaca paetchaüë;

g) Rü nanawae nü'ü nacua'ü na nhuäcü ta tüü nangemaü tümawemü yiema buäta tüü nataue o'nagü wüitchigü nguneigu tangogüüruü;

h) Rü norü ni'ï i porá nanaoëäü ngema bue' arü bupanëchiga rü wena'arü na nangemaëäü rü naüchicüäü ngema tüma'ärü bupanetchiga rü nhumatchi tüma'ärü yupanetchiga.

Art. 149. Rü ngema äëgacü mugümaä icua'güü arü puracü ni'ï na mëa nameëgüäü ngema poperawa ümatü'üäcü i mügu nawa ngemaüäcü, urüena na natautchaëäü nawa ngema napane i ngemaü:

I - Ngema bu'egüarü nhumatchi yiema ngewaca i ngetüetanüë arü ücutchiga rü ngema ta ngemaüta' ngema natchicawa, rü ngemücüe rü tama tümangatügu tüü i ümücügüe, nawa ngema:

a) Cugütaetchica, rü ãawe'etchica, nhumatchi cugütaetanüü nawa ngemagüü;

- b) Natchica nawa na yüüeigüü urüena nawa ya yügüü;
- c) Ämücüetchica, rü nawa cü aärüäüetchica rü tama buca i'ïtchica rü nhumatchi i to i natchica ngegumaraü;
- d) İpata nawa na nhagütaegüne rü nawa na inücawe'egüne guüraümaã e ngewacaüü i nacümagümaã;
- e) Natchica nawa ya yautchicünagüü, nawa naütchicünaãte'egüne, radiuwa rü tereviyaüwa.

II - Nawa tangemagüü yiema bu'e e ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanü rü paetchaü:

- a) Ngema natchica nawa nawegüü inücawe'egü i duügu nawa ngemagüü;

- b) Ngema natchica nawa nügu narü megü'ü.

§ - 1°. Na ngemaäcü a ngu'üca' ngema nha'ã artiguwa nüü ya uuäcü, ngema äëgacü mugümaã cuaü rü nanawae nagu nadawenüü nhema nhã nhumatchi to'omatchigü i ngemaüüü:

- a) Ngema norü oregü nhumatchi norü nacümagüacü i nha'ã Mugü;

- b) Ngema wüitchigü i natchica arü nacümagüacütama wo'e iüü;

- c) Rü nanawae nangemaü aicumaüetchima wüi natchica' marü megümareü;

- d) Ngema woetama marü nüü tacua'ü nhumatchi marü nawa taüüü i natchica;

- e) Rü ngema natchica nanawae nï wüi mēi natchica yaüü tûmaca yiema bu'egü rü ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanü rü paetchaügüe ngemaäcü nawa taüüruü guü i nguneıgu;

- f) Natchica woetama nacümaäcü iüü marü ngema ngemaütama na ngemaäcü nawa na İaweegüüruü.

§ 2° Rü guüma i ngema mugü nüü i u'ü rü nameni'ü meã na nagu ya'üü ngema nha'ã artiguwa nüü i u'uacü yi'ı'ü, rü wüitchigü nacümagüacü tchigüaü rü norümaätchigü ya i'ü na ngemaäcü tama natchu'uuca' wüetchigüca' ngema tûmacümagü nanguäcü ta maëüü mugü nawaeiacü i nhumatchi guüëca i i'ı.

Seção III – Ngema guũma idaugũruũ nhumatchi ngũẽgũruũ

Art. 150. Name'wa nangemaũ i ãẽ'gacũgũ i guãnema daugũũ duũẽma cua'gũũ na nawae nanaũgũãũ ngema popera nhumatchi naweãũ na ngetata' nayauãũ na nhuãcũ ngema tangemagũũta yiema guũraũũ e puracũgũma cua'egũe, woetama tũmacatama i'ĩũ i ngema natanũgũ i tũmaãarũ puracũ, tũmawe'egũũ na ngemaãcũ nũna tadaugũũca' i ngema natũcumũ i guũwama puracũeũ i nũna daugũũ i buã'tagũ rũ ngewaca i yaetanũe na tũũ i napo'ũgũũca'.

Art. 151. No'rũ puracũ ni'ĩ i ngema natũcumũ i guũwana puracũeũ na namaã cua'eũ ngema mugũ nacatama i'ĩũ nawa nũ'ũ nangũẽũ na naãgũãũ rũ nũna nadaugũũ na wũmatũgũãũ urũe'na nũ'ũ yaumareũ i natchiga ngema naca' inangemagũũwa na ngemaãcũ yanguẽgũãũ na tũũ naucũe'ũ tũũ nangũẽgũũ tũna nadauũ rũ nhu'matchi toamatchigũ rũ guũma name'wa nangemagũãcũ i ãẽ'gacũgũ i natucumũ i mugũ ũmatũgũũ ngemaãcũ nameã wũ'iwa nangegũãũ, na tũũ nangemaũca' na nũũ tiuuca ngema nagu tarũinũũ i mugũ arũ dawenũãcũ.

Wũ'itama i deatũcumũ. Ngeguma natauguma i ngema nawa puracũeũ i ngema natũcumũ i mugũmaã cua'gũũ naũmatũgũũ i gu'ũma i mugũcũmagũ namaã cua'gũũ i natchiga nameã naũgũãũ i nha'ã mugũwa nũ'ũ yauũ rũ ngeguma rũ ngema ãẽ'gacũ i naũũ rũ yanguẽẽũ guũma i mugũ rũ nanawe'e na nũ'ũ naunetaũ i woetama namaã cua'ũ ngemata' naca' dauũ gutchaũgũ nhama art.156wa i Mugũwa nº 13.105 i março i 2015 (Codigo de Processo Civil/nha'ã mugũ arũ natucũmũwa ngemaũ).

CAPÍTULO III – NGEMA NA NHUÃCŪTA NAŪGŪÃŪTCHIGAWA

Seção I – Gu'ũguma i De'au

Art. 152. Ngema na nhuãcũ ya ngeũ i nha'ã mugũwa ũmatũũãcũ nawe'ẽũ nayanguẽũ nagu meãma yauẽũ i nacũmagũ i nha'ã mugũwa nawaeiacũ.

§ 1º Rü name'wa nangema i guũma nangemaãcü yangegüãũ i ngema nameẽgütchaũũ i nha'ã mugüwa nü'ũ yauũãcü na ngemaãcü yangüẽgüãũca' i name'wa nangemaũ i ngema natchiga na nünadauũca' ngema popera nawaeiacü.

§ 2º Ngema nguneĩgü nüna naãgüũ na nhuãcü yangüẽãũ i ngema nguneĩgü nha'ã mugüwa ümatüũ nawe'ciacü na pa'ama yaĩũ rü pa'atama yangü'utchiũ nüna naãgüãũ i nhure inguneũ arü mu rü tauacütama ye'erawa nanangegüãũ nanawe'e na pa'ama yaĩũ nhumatchi nangemaũ i nguneũ nagu yaguũ i nguneũgü nhemaãcü ngema namuũca' nawa i Fazenda Publica rü Minsterio Publico. (nawa nangemaũ i mugü nº 12.010, 12 ya 2009).

Art. 153. Rü ngeguma tama ngema nacüma i mugü nagu iũ'ũ yaĩgu i ngema ãẽ'gacügü i mugüma'ã cua'güũ nanawae na'ca ya daugüãũ rü nanawae mẽã nü'ũ nacua'güũ na nhuãcü yiĩ nangupetüũ wü'i natchiga, natürü Ministeriu Publicu nawaeĩacütatürü.

Wü'itama i deatücumü. Nhema nha'ã mugüwa nü'ũ yaũũ rü tama nü'ũ niutchaũ na yima ngewaca ngetüũcü na nãẽ urüe'na natanüũ na yaũgatchi tama naũpa nagemagu i ngema mugü nü'ũ i u'ũãcü yiĩ nayaugüã. (Mugü nº 12.010, 2009) nü'ũ i uuãcü.

Art. 154. Rü nü'ũ cünaütanüẽta nhema art. 214 nüũ i u'ũãcü.

Seção II – Ngema na marü tama Tümatanüũtawa ta Ngemaũtchigawa

Art. 155. Ministeriu Publicuta ni'ĩ nü'ũ iu'ũ na tüũ nayaugüũ tümatanüũgüna rü tümama'ã cua'güũna urüe'na te'e yiema aicuma tümatanüũtchie i iẽ rü nameta ni'ĩ i naca' itayaca'ũ.

Art. 156. Nhema nüira i napane i catchiga rü nü'ũ ni u'ta:

I – ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũca' ta ni'ĩ;

II – Ngeguma Ministeriu Publico naca' i cagu rü nanawae na ngo'ũ i tümaega, rü taãmaũ urüe'na tama, tümaarü puracütchiga, nhu'matchi nangeta tama'ũũ yiema naca' i ca'e rü nhu'matchi tümaca' yiĩẽ, rü tamaetcha naca' i'taca nhema tümaarü ngu'tchiga;

III – Rü nanawae nawaẽ guũma i natchiga ngema ngupetũũ rü nhu'matchi ngema naca' itacaũtchiga;

IV – nawa nangoũta ngema natchiga i ngupetũũ i aicuma i'ĩ, rü nhu'matchi nanaawe inamegũmareĩ ngema tũmaarũ poũruũgũ rü nhu'matchi nhema poperagũ.

Art. 157. Ngeguma tchieitchiũ taũ'gu yiema ngewaca ngetũũe rü tũma natũgũ na tũũ nayaugũta ngema Ministeriu Publico nü'ũ i u'uãcü, nhu'mata nawa nangu ngema nguneĩ nagu tũmama'ã nauegugũũ ngema na tapo'cuũ urũe'na tama, notũrũ yiema ngewaca ngetũe rü wũ'i duũũmeẽwa ta ngema ngeguma tama marũ tũma natũgũũtawata tangemagu.

§ 1º Ngeguma marũ nangemagu wũ'i i ca i ümatũũ nü'ira ii'ĩ, ngema ãẽ'gacũgũ mugũma'ã i cua'gũũ rü na naümatũtchigata wũ'i i mu na ngemaãcü iyacagũũca' tũma tanũũna naca' i tũmatchiga yiema marũ ãẽ'gacũgũmeẽwa ngemaẽ, na nü'ũ na cua'eĩca' na taacũca yiiĩ na marũ tama tũma tanũũmeẽwa ta tanhemaũ. § 10 rü art. 101 wa Mugũ i cu'ũ naũẽũ, nº 13.431, i 4 i abril i 2017gu.

§ 2º Rü ngeguma tikunagũ yaĩgũgu ngema tũma natũgũ, rü nanawae ngema ãẽ'gacũgũ tũmaca' ya daugũũ yiema bu'e rü nhu'matchi tũma tanũũgũ, rü nha'ã § 1º wa nü'ũ ya u'uãcü, rü nama'ã wũ'igu ngema tũmama'ã cua'eĩ, FUNAI, rü ngema § 6º rü art. 28 i nha'ã Mugũwa nü'ũ ya u'uãcüta ni'ĩ.

Art. 158 Rü yiema tũmaca' nangemagũe rü nanawae naca' ya mugũãũ ngema popera i tareme'pũ nagu, rü nanawae nũna naãgũãũ i ngema nguneĩ na ngemaãcü naümatũãũca' no'rũ ore rü ngema poerawa nü'ũ nau'ũ na ngemaũ i aicumaũ i ore ta nawaĩ rü nhu'matchi nü'ũ yau'ũ na te'egũ ta yi'ĩ nü'ũ i po'ũgũe rü nhu'matchi nheĩrũũ i poperata yi'ĩ nawaĩ.

§ 1º Rü ngema popera i ümatũũ tũmaarũ tatama ni'ĩ, natũrũ ngeguma na taugu toomatchigũ nama'ã tũgũ itapo'ũũ.

§ 2º Yiema tauacũrũwama tũgũ i po'ũẽ rü ta nawae na tũmape'enaũtchi ta naümatũgũãũ i ngema popera.

§ 3º Ngeguma ngema ãẽ'gacũgũ marũ tare'epũcũne tũmaca' ya daugũgu yiema ngetũũe, rü tama ngema tũũ ya ngueĩgũgu, urũe'na

tama tüü yangaugügu, nanawaena tüma tanüü naägagüü ngeguma nhäca' tüü nacua'tügügu, rü nge'erüemare tümatanüünamare ta naägagü tümaca' yiema ngetüüe na nhemaäcü ngema ta ya ngoüguuca' nhe'ta tümaca' i nangemagüüwa, art. 252 rü nhu'matchi Mugü i cu'ü naüëü n o 13.105, i 16 arü março i 2015gu (Código de Processo Civil) nü'ü yau'uäcü.

§ 4º Rü ngürüâtchi ngeguma tama tümanatügüü ya ngaugügu ngema itangemagüüwa rü tama nü'ü nacua'egu, rü ta nanaümatügü i to i popera i 10 nguneï nawa tüna naägüü.

Art. 159. Rü ngeguma ta ngearü diëruägu rü tauacürüwama wü'i tümaarü po'ürüü taütanügu, rü nanawae wü'i duüü taunetü na ngemaäcü tümaca' naya rü de'aüca' nawa ngema nacthica äë'gacü nawa puracüëü, ngema duüta ni'i naümatüü nhema popera naca' i ngema äë'gacügü tümawe ägüü.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngeguma yima ngewaca ngetüücü taucürüwama nügu inapo'ügu yaïgu, ngema äë'gacü mugüma'ä cua'ü rü nanawae nüna naca'ü nagu ngema nguneü nüna cagüü, na nhemaacü nü'ü nacua'eïca nanawae urüe'na tama na po'ürüü.

Art. 160. Ngeguma ngema äë'gacügü nanawaegu, rü name ni'i ngeïrüümare i puracütaüwa naca' ita cagü i wü'i popera i ümatüü na nawa nü'ü na cua'eïca' natchiga yima ngetüücü rü ngewaca i yatchigücü, urüe'na nanawae natanüüütawatama nac'a iyacaüta ngema popera i ümatüü natchiga yima ngewaca' ngetüücü rü ngewaca yaetanüücü.

Art. 161. Rü wü'iemepü nagu ta ni'ï nüna naägüüwena rü ngema äë'gacü rü ngema nayacua'ë natürü Ministeriu Publicu naweiäcütatürü, rü ngeguma tama nagemagu na nü'ü naoü ngema äë'gacügü nawaeï.

§ 1º Ngema äë'gacü mugüma'ä cua'güü ta ni'ï tümaca' ngemäü yiema ngewaca ngetü'ütanüe nanatügü ngeguma marü tama tümanegü tümameëwa ngemagügu, na ngemaäcü tüü na rü inüëica' rü tüna cagüüca', arts. 1.637 e 1.638 i Mugü i cu'ü naüëü n o 10.406, i 10 arü janeiro i 2002gu (mugü i duüügüca' iï'ü), urüe'na art. 24 i nha'ä Mugü i cu'ü naüëü.

§ 2º (Revogado).

§ 3º ngeguma nanhemagu i to i duũũ tũmama'ã i cua'tchaũũ yiema bu'e, rü na nawae yiema bu'e na caguira na nhemaacũ nü'ũ na cua'gũũca' nameĩ urüe'na tama na to i duũũ tũmama'ã i cua'ũ.

§ 4º Rü guũguma rü nanawae ni'ĩ tũma natũgũũ narü inũẽira yiema bu'e urüe'na yiema ngewaca i ngetũũtchigüe, ngeguma nhema natchica nü'ũ na cua'eĩwa nangemagũgu, natürü tamaetcha tũna na cagũ ngeguma tama nhema ãẽ'gacũgũpe'ena ta ya ngo'ũgugu rü marü ngema ta ngoegagu.

§ 5º Ngeguma tũma natũgũ taucũrawama ngema tũmaca' inarüd'eagũgu, rü ngema ãẽ'gacũgũ mugũma'ã cua'eĩ rü nanawae na tũmaca' nangemaũ na nhemaacũ tũmama'ã nide'agũũca' tũmaca' yiema bu'e.

Art. 162. Rü wũ'iemepũ nagu i nguneĩ Ministeriu Públicuna naã'ta ngeguma marü na ngemagu ngema ngaũ, rü tamaetcha ngeguma nümatama yima naca'iyacacũ yaĩgu, rü nü'ũ naunetaãcũ, noritama, ngema norü nguneĩ nagu naucũẽgũũ rü nagu nü'ũ nangugũũ.

§ 1º (Revogado).

§ 2º Rü ngema ngutaque'ewa rü ngéma ngemagũũ i duũgũ i natũcumü irüinüẽũ rü irüdaunü'ũ rü nhu'matchi Ministeriu Publicu rü nü'ũ narü inũẽta ngema duũũgu nü'ũ daugũũ, ngemaacũ naũmatũgũãũca' ngema ngupetũũchiga rü tamaetcha' ngegumaãcũta ni'ĩ ngeguma popera ũmatũũwa yi ĩgu rü ngeguma naca' inacaamagu ya yima nawaecũ rü yima na'ca inangemagũcũ rü Ministeriu Publicu rü 20 minutu nagu ta ni'ĩ wũ'itchigũ a de'agũũ rü nhu'matchi 10 minutu naguũta.

§ 3º Rü nagu nide'ata ngema marü nauegu nape'ena i ngema natũcumü irüinüẽũ rü irüdaunü'ũ. Rü ngema ãẽ'gacũ rü name ni'ĩ nü'ũ naunetaũ ngema 5 nguneĩ nagu na nhemaacũ nawa naugũtaeĩca'.

§ 4º Ngeguma Ministeriu Publico cuna nayaugu ngema porá na cumeẽwa tangemaũ yiema tũmama'ã cũcutchire'e norigu rü tautama marü nanawae na wüi norü duũũ na unetagũ'ũ tũmaca' yiema bue' urüena yiema ngewaca i yaetanüẽ.

Art. 163. Ngema nguneũ inangu'êê nayacua'êi i nacüma nagu na'ĩ rü nanawae 120 nagu'ũ yi'ĩ, rü ngema âê'gacü mugüma'ã cua'ũ, ngeguma nangemagu, tü'ũ nü'ũ cua'êi na marü tama nameĩ na tuma tanüũmeêwa natangemaũ rü tümama'ã nü'ũ niugüta yiema bu'e urüe'na ngewaca i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaũe na marü togüe ya tuma tanü'ũ; tuma tanüerü'emeêwa tangemaũ.

Wü'itama i deatücumü. Ngema mugü nüũ i u'u na marü tama nameĩ na tuma tanüũmeêwa na tangemaũ wena rü nanawae na naümatüchigaũ rü nhu'matchi yaüitchigagüaũ tümäärü bupaneneêwa.

Seção III – Ngema ya Cuaëgüüitchigawa na tümama'ã nacuae'ũ

Art. 164. Rü ngeguma marü tama name'wa tangemagu yiema bu'e rü nanawae ngema mugü nagu iu'ũ i nacümaguta narü daunüũ na ngemaäcü ngema to i mugü nawaeiäcü naüitchigagüaũ na marü tuma natü yi'i'ĩ ngema duũ.

Seção IV – Ngema togü i duũgütawa tangemaüchiga

Art. 165. Rü nha'ã i nacümagü na nhuäcü naägüaũ na tomare i tama aicumaüchü tümatanüũgüütawa tangemaũ:

I – meãma nügümaã i na ma'êi rü inangemagüũ i ngema tümaca' urüe'na nügüütawa tüũ gagütchaũũ nhama nuã wümatüüäcü;

II – ngema tuma tanüüügü ta nü'ũ unetaũ me'ewa ta ni'ĩ ta ngemaũ ya yiema bu'e rü ngewaca i yaetanüe ngeguma nangemagu i tuma tanüũ ma'êi;

III – meâtama taãpane ya yiema bu'e rü ngewaca i yaetanüe tuma natügüegagu ngeguma nü'ũ tacua'gu;

IV – nü'ũ naweaũ nangeta tümäärü bupane tayauũ rü ngema nangemaũ wü'i i no'rü natchipeta i ngema tümapane

V – naãpaneũ ngeguma tüũ nangemagu i tümäärü ngemaüügü rü nhure i diëru tüũ ngemaũ ya yiema bu'e rü ngewaca i yatchigüe

Wü'itama i deatücumü. Ngeguma nügüü tüü nayaugü'tchaü'gügu nawa'e nameäma a nguëgüäü ngema mugüwa naca' inacagüü.

Art. 166. Rü ngeguma marü tayunatü'gügu tûmaca' ti'ïgu yiema buä'tagü, urüe'na tama marü tûma natü'gümeëwa ngemagüeti'ïgügu, rü nanawae ngema nüiarü tûmama'ä tacua'ütchiga yiema bu'e nanawae naümatüü ngema nge'ta itayapaneïwa norigu, rü ngeguma rü tamaetcha nanawae na wü'i po'üruü tûmaca' pora i üü.

§ 1° Rü ngürüätchi ngü nhagügu i ngema tûma natü'gü, rü ngema äë'gacü mugümaä cua'ü:

I -Nape'ena ngema Ministeriu Publicu, rü nanawae tüü inarüinüe yiema nawa ingemagüe, rü nape'ena ngema tûmaarü po'üruü urüe'na yima äë'gacü duü'güü i po'ücüta, na ngemaäcü na nü'ü nacua'üca natanawae yiema bu'e urüe'na tama, natürü ngema rü 10 nguneï naguutama ni'ï, ngema nguneï nagu naü'güüäcütatürü, rü yiema bu'e arü ore nü'ü i u'uäcütatürü; nhu'matchi

II – Ngema na tûma tanü'ümeëwa ta ngemaütchiga arü oëtchiga

§ 2° Rü wü'iwa mëa cugüma'ä cunange'ü mëa ngeguma tûma natü cui ïgu, rü curü porawa tangemagu, rü ngema ucuëgüirratagu ni' cu i üü, rü nhumatchi guüraü icua'wa ngugüü ügüü arü oregu ta ni'ï cuiü'ü, rü muüma i puracü'gü meï i mugü i buä'tagüca'; rü nge'tüügüeca'; tü'ü i po'üü ya buätagüarü, nhu'matchi nge'tü'ügü rü paätagüearü.

§ 3° Rü tama natchu'u na nangoë i no'rü inü'gü rü norü ngutchaü ngema tûma natü'gü iïgü'ü yiema bu'e, rü ngegumarüü nanawae üëäcü ta yï'i nama'ä nangu'üü ngemaü natchiga.

§ 4° Rü ngema wü'iwa mea cugüma'ä cunange'ütchigawa rü ngema ümatüü rü nü'ü na tama naporä ngeguma tama wü'i natücumü irü inüëü rü irü daunü'ümeëwa naüpetüiragu, ngema nha'ä art 1°wa nüü yau'uäcü.

§ 5° Rü ngema tûmama'ä wü'iwa cüna ngeetchiitichiga rü nameni'ï wü'i urüe'na tare'epücüna tûmama'ä cüname'ë naüpa ngema wü'iwa mea cugüma'ä cunange'ü i ngema natchiga i ngupetüü, nha'ä § 1°wa nü'ü yau'uäcü, ngema tûma natü'gü rü nanguneï na nügü i ya cua'güüca' ngeguma marü tama nawaegügu na togü i

duũũ nanema'ã cua'gũũ, rü ngema nguneĩ rü 10 nguneĩ nagu ta ni'ĩ.

§ 6º Rü ngema wü'iwa meã cugüma'ã cunange'ũ tchiga rü na poraãta ngeguma yiema bu'e marü ta iraguwena.

§ 7º Rü ngema tümataũũtchi / nawa tairaũ rü nhu'matchi togüe ya tümataũũ; tümataũũtanüũ; tümataũũtanüerüemaregü nanawaegü na nayaugüãũ ngema ucuẽgü ngema ãẽ'gacügü mugüma'ã cua'gũũwa neũũ, rü togü mugüma'ã cua'gũũ arü ucuẽ'ta yima iãnewa ngemagũũarü.

Art. 167. Rü ngema ãẽ'gacügü mugüma'ã cua'ũ, rü puracüwa ngemagü, urüen'a Ministeriu Publicu naca' i caãcü rü ta na naügü wü'igu namaã ngema duũgü, urüe'na ngeguma na tauchagu wü'i natucumü i naca' i daugüũma'ã, rü wü'igu ta naügü naãgüãũ ngema na tümama'ã nacua'ũ i togü i duũũgü yiema bu'e, rü nhu'matchi ngeguma nügü'ũ tüũ nayaugu, na naũpa rü meã tümama'ã ya ãẽgüiraãcü ta yi'ĩ na yicüra na woema ngema naütawa ta ngemaũca'.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngeguma marü naãgüagu ngema na paãtchi tümama'ã nacua'ũ, urüe'na marü nangemagu i ngema nguneĩ na yangü'u na ngema tangemaũ, yiema bu'e urüe'na yiema ngewaca i yatchigüe rü ta nuna tüũ na mugüũ ngema tümaca' i caũ, natürü ngema ümatüũ i popera nü'ũ i u'uãcüta ni'ĩ.

Art. 168. Rü nge'guma marü Ministeriu Publicuwa nangegüãgu i ngema tümatchiga rü ngema duũgü nawa tegü'ũwa neũ'ũ i ore yĩgu rü tüũ narü inüẽãcü yiema bue rü yiema ngewaca i yaetanüe rü ngeguma rü ta Ministeriu Publicu ta rü ngü nghanagürü, natürü wüiemepü i ngunei naguũta naãgü na ngema'ãcü na ngema mugüma'ã i cuagü'ũ i ãẽ'gacügü rü ngema wüiemepü naguũta na agüũta na ngema'ã nü'ũ nacua'ũca na meĩ na ngema duũũ nügü'ũ tüũ nayauũ.

Art. 169. Rü ngürüãtchi nge'guma nangemagu na marü tama tümama'ã tacuagü'ũ yiema bue' rü nanawae ni'ĩ ngema mugü nü'ũ i u'uãcüta yi i'ĩ rü ngema poperawa II e III nha'ã capituluwa nü'ũ ya u'uãcü.

Wü'itama i deatücumü. Ngema tama marü tümama'ã ta cuaũtchigawa rü nanawae ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ arü

popawatama na ümatütchigaũta rü nhe'ma art. 35 wa nü'ũ ya u'uãcü.

Art. 170. Rü nge'guma marü tümama'ã cücua'gu yiema tümaca icüca'e ya bue rü nanawae art. 32 rü art.47 wa ngemaũ i mugügu ta cü dawanü'ũ.

Wü'itama i deatücumü. Rü ägümücü i nguneiwenä ta' ni'ĩ ngema äë'gacüğü mugüma'ã cua'gü'ũ nü'ũ yaugü'ũ nama'ã ngema duũũ buâtana daugü'ũ na nge'maãcü ngema duũũ marü ecutchiegaũ tümaca yiema bue na nüi tümama'ã nacua'ũca.

Seção V – Nanawae mẽã nü'ũ cü cua'ũ ngema tchieĩ yiema ngewaca i ngetüũgüena na ugü'ũtchigawa

Art. 171. Rü nhema ngewaca i yaetanü'ũ rü nhema ngewaca i ngetüetanü'ũ inayaũgü'ũ wü'i äë'gacü mugüma'ã cua'ũ arü poragagu rü nanawae ta ni'i äë'gacü mugüma'ã cua'ũtawa namugüãũ

Art. 172. Rü nhema ngewaca i yaetanü'ũ rü nhema ngewaca i ngetüetanü'ũ rü iyanguëiãcü inayaũgü'ũ nagu nhema tchieũ i'naũgüũ rü nhema äë'gacü mugüma'ã rü pocupataũma'ã cu'ãgüũtawa ta ni'ĩ na'mugüãũ.

Wü'itama i deatücumü. Rü nge'guma nanhemagu i pocupataũ woetama ngewaca i yaetanüũgüca i i'i rü nge'guma tchieũ naũgügu nama'ã ngema marü ya'a rü taunecüãũ i du'ũũ rü nhema i pocupataũ woetama ngewaca i yaetanüũgüca i i'i arü poratani'i nagu na'ĩ rü nawena marü mẽã natchiga ya deagügu nhema ya'arü taunecüãũ i du'ũũ tchieũ ü'ũ rü norü pocupataũtchicawa'ama ta nanamugu ta.

Art. 173 Rü ngürüâtchi iyanguëĩgügu rü tchieũ inaüeyaniãcü i'nayaũgu nhema ngewaca i yaetanüũgü, ngema äë'gacü mugüma'ã cua'ũ art.106 wa nü'ũ a u'uãcü rü nhumatchi art.107 wa nü'ũ ya u'uãcü ta na'naũ:

I -Nanaũmatüta na nhuãcü inayaũãũ ngema tchieũ ügü'ũ, natürü tüũ narü inüëãcütatürü yiema nü'ũ daugü rü nhumatchi nanawae

ta ni'i ngema ngewaca i yaetanü'ũ ta narü inüêäcü nana ümatügüaũ ngema popera;

II - inayaũägü'ũ ngema aũcümaũ airüũgü nama'ã tchieĩ na'ügü'ũ;

III – Rü nanawae ni'ĩ peritchiame'êwa naüpetüũ i ngema aũcümaũ airüũgü nama'ã tchieĩ na'ügü'ũ.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngürüâtchi i to'oma i tchieĩ naügu ngema ngewaca i ngetüetanü'ũ rü nanawae ngema natchiga i to popera woe'tama ngemawa meïgu nanaütchigagüaũ ngema ngupetüũ i tchieĩ.

Art. 174. Rü nge'ma ya ngogügü yiema nanatügü urüena nama'ã i cuagüũ, ngema ngewaca i yaetanü'ũ rü nanawae pa'atama inamu'ügüaũ ngema äê'gacü nawaeiäcü nge'ta inapocuẽwa, natürü nhema ümatüũ nü'ũ i u'uäcütatürü na nhema'äcü Ministeriu Publicuwa nügü narü u'uüca', natürü nge'guma tchieitchi naügu nanawae na ngema pocupataũwatama nangemaũ na nhema'äcü tama tchieũ nama'ã nangupetüũca.

Art. 175. Rü ngürüâtchi tama inamuũägu nhema ngewaca i yaetanü'ũ rü ngewaca i ngetüetanüũ rü paetchaũ rü ngema pocupataũma'ã i cua'gü'ũ rü nanawae na Ministeriu Publicuwa nanamugüaũ ngema ngewaca i yaetanü'ũ rü ngetüetanüũ rü paetchaũ nama'ã ngema popera natchiga i deaũ i norü yaütchiga.

§ 1º Rü ngürüâtchi tama na nguüpuagu ngema na Ministeriu Publicuwa nanamugüaũ ngema tchiei ügüũ rü nanawae ngema pocupataũma'ã cua'gü'ũ i äê'gacügü i to i natchigawa nanamugüaũ nge'ta inameïwa naã mēa nūna nadaugü'ũ, nhema natchigama'ã i cua'gü'ũ nanawae na Ministeriu Publicuwa nanamugüaũ naüpa i vinte e cuaturu arü ngora na i ngu'ũ.

§ 2º Nhema natchicagü nge'ta inatau'uwa i natchica i ngetüügüca i i'ĩ rü äê'gacü pocupataũma'ã cua'ũ ta ni'ĩ naüũ rü nawe'eũ na nhuäcü yi'i na ngupetüũ i nhema ngupetü'ũ. Rü nataugu nhema natchica woe'tama ngetüügüca i i'ĩ rü ngema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüũ rü paetchaũ rü wü'i natchica nacamata i i'iwata nayanguẽ'ẽ nama'ã ngema marü taunecüägü'ũ, tauacürüwata nangupetü i nhema ngunei nagu iyanguẽĩ.

Art. 176. Nge'guma nhema ngewaca i yaetanü'ũ rü ngetüetanüũ rü paetchaũ marü inamuõtchiãgügu, nhema ãẽ'gacü pocupataũma'ã cua'gü'ũ Ministeriu Publicuwa ta nanamugu ngegumatama wü'i natchipeta nhe'ma popera natchiga i deaũ norü yautchiga.

Art. 177. Rü ngürüâtchi na tauguma ngema tchieũ na ü'ũ i nhema ngewaca i yaetanü'ũ rü ngetüetanüũ rü paetchaũ rü aẽ'gacü pocupataũma'ã cua'gü'ũ rü nanawae Ministeriu Publicuwa na mupaneãũ natchiga i deaũ na marü naca inadaugüũtama woe.

Art. 178 Rü ngewaca i yaetanü'ũ rü ngetüetanüũ rü paetchaũ rü nge'guma inayaũãgu rü tauacümata tchiri nama'ã natchopetü ngema ãẽ'gacügü pocutchicama'ã i cua'gü'ũ.

Art. 179. Rü ngema Ministeriu Publicu nanawae na nü'ũ narü inüẽi rü nama'ã mẽã ya deagü'ũ rü mẽã nüna nacaira ngema ngetü'ũũ rü ngema paũ tchieĩ ü'ũ rü nhumatchi nanatügü rü natanüũna inacaũ naca nhema ngetüũtchiga.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngürüâtchi nge'guma tama nügü naãgu urüena tama ngema yango'gu rü Ministeriu Publicu nanawae ta nanatügü urüena natanüũtawa nanamuũ wüi popera natchiga i deaũ norü ngotchiga rü ca'tchiga rü na metani'i i ngema ãẽ'gacügü pocutchicama'ã cua'gü'ũ rü naca yadaugü'ũ ngeguma tama ngema yangogu.

Art. 180 – Aicumaãcüũtchi naca' nadaũ naũpa' mugü nawaeiacü na tama namuõtchiruũ ngema nama'ã i cua'ũ i Ministeriu Publicu nü'na nadaũ nangemaca':

I – nama nanguũũ gu'ũma i poperagü marü ngupetüũ norü nguneĩgü i natchiga i deaũ i ngema tchieũgü;

II – nü'ũ nangetchaũũ gu'ũma ngema tchieĩ naũ'ũ;

III – ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũpe'ewa nama'ã na'ũ'ũ na ngema'ãcü nü'ũ nacuaũca na nhuãcü naũtanüãũta i ngema nanguetpetüẽi.

Art. 181 – Nge'guma marü nama'ã nangu'ügügu rü ngema yacuaẽgügu ngema pocutchiga rü nhumatchi ngema Mnisteriu Publicu arü du'ũũ marü nü'ũ nü'ũ nangetchaũgu ngema popera nü'ũ i u'uãcü rü ngema popera i pocutchiga i deaũ rü ngema ãẽ'gacügü mugüma'ã cuagü'ũ rü ngema na yacuaẽgü'ta.

§ 1º Nge'guma marü nü'ũ nadaugu urüena marü nü'ũ nangetchaũgu wena'arü ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ nanaüta ngema mü naca' icaũãcü yangueũta.

§ 2º. Rü nge'guma inaueãgu, ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ rü Procurador-Geral de Justiçaũtawa ta nanamu i ngema popera pocutchiga i dea'ũ rü ngema mugü nü'ũ i u'uãcü rü to i norü poũru'ũ ta nüna na'ã rü to i Ministeriu Publicu arü du'ũũ natchiga nide'a ta, urüena wena'arü na naporaẽ ngema nguũtchiga urüena ngema ngetchaũtchiga rü ngegumaricatatama ngema ãẽ'gacü nanaümatüta ngema norü u'ũtchiga.

Art. 182 – Rü nge'gumatchi ngeĩrü'ũ i natchigaca tama ngema Ministeriu Publicu arü puracütanü'ũ ngema ya cuãẽãgu ngema pocutchiga urüena tama nü'ũ nangetchaũgu, rü ngema nanamu'ta i norü poũruũ naũtawa ngema ãẽ'gacü mugüma'ã cua'ũ, na nhema'ãcü naweãtchiẽãũca rü nü'ũ nacuaũca' na ngeĩrüũ ta yi'ĩ'ũ ngema rü memãẽi nacüma nawa mẽã tümãẽũ tacuaũca.

§ 1º. Rü ngema nanamugüta i norü poũruũ ngeguma naca' inacagügu nawa ngema ümatüũ natchiga i de'ãũ ngema ngupetüũ rü nhumatchi natchiga i deaũ naã a nhuraũ i ngema tchieĩ ta'ü'ü rü ngeguma namegu rü nanawae tüũ narü inüẽi yiema duũẽ nü'ũ daue ngema ngupetüũ rü nametani'ĩ natchiga ya dea'ũ nawa ngema ãẽ'gacügü arü ngutaque'e.

§ 2º. Rü tüma ni'ĩ ngema popera tüma'ãrü poũruũtchiga i dea'ũ rü ngema popera rü tama naca' na'wa' ngema tacü nü'ũ i u'ũ na aicuma na ngupetü'ũ.

Art. 183 – Rü ngeguma yiema ngewaca i yaetanüẽ tidawegu rü paãtchi ngema dawetchicawa urüena ngema dauruũtchicawa tangemagu rü 45 nguneĩ nagu'uta ni'ĩ i nguneĩ nügüna na ägü'ũ na ngemaãcü ngema yacua'ẽgüãũca ngema pocutchiga urüena uãũtchiga.

Art. 184 – Nüna nanaãũta rü nüna nau'utchiãũ ngema wüi namaã icua'ũ, ãẽgacü i natücumü irü inüẽũ rü irü daunü'ũũ naweaũca i ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ, na paama naüaũca' i napane na tama nangemaũca' nawa yadaupataũ nuã ngemaũ art.

108 wa i nhumatchi ideatchipeewa.

§ 1°. Ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nhumatchi yiema nama'ã cua'e ya nanatügu marü nü'ũta tacua'mare gu'ũma i ngema ümatü'ũwa nangema ta'ũũca, namaã i wüi duẽẽgü arü po'ũruũmaã.

§ 2°. Ngeguma yiema nanatügu urüena yiema nama'ã cua'e tama tümamaã narüigu i ãẽgacü mugüma cua'ũ nü'ũta' tü'ũ nauneta wüi tümäärü dauruũ nhumatchi tümamaã cua'ũruũ.

§ 3°. Ngeguma yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ ngetüetanüe rü paetchaũẽ tama tümama narüigu, mugüma cua'ũ rü tümacata' ngema nanamü popera ümatüũ na tü'ũ napo'cuũca> iyatchaãtchiica ngema po'cutchiga nhumata' ngemataũ.

§ 4°. Ngeguma yiema ngewaca i yaetanü'ũẽ ngetüetanüe rü paetchaũẽ tangemagu nawa yima daupataũ rü ãũpataũ, tümaca tana ngemü nangema naütawa ta'ũũrüũ wo'o tama taãmücüacü tümangatügüma tümamaã i cua'e natücumü nanatügu.

Art. 185 – Ngeguma daupataũwa ta ngemagu urüena wüi natchigawa tangemagu ãẽgacü mugüma cua'ũ tauacürüwatama po'cupataũgu ta po'cu.

§ 1°. Ngeguma nataugu nawa yima ããne wüine ya natchiga yaaũpataũ i marü me'güne nha'ã artigu 123 wa nü'ũ yau'uacü yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ nanawee ni'ĩ pa'atama ngema ta mu'ũ ngeta' natchica inangaicamaũraüwa.

§ 2°. Ngeguma tauacürüwa pa'ama ngema tamugu yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũẽ inianguẽẽta norü ü'ũ nawa ya po'cupataũ, ngemaãcü na tama yaeitchitanüwa nangemaũ, norüguamaricatama nangemaũ, tauacürüwata' nangupetü'ütchiũ i nguneũgü na nawae ya ngu'ẽẽ i wü'imepü ya meĩtchicü yi'ĩ na me'ã nama'ã inacua'ũ nangemaãcü tama nangemaũca i gutchaãẽgü arü po'cu.

Art. 186 – Ngemagu ngema naũgu ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũẽ yiema nanatügu rüena yiema nama'ã i cua'güe, ãẽgacü irü inüeu naca' ngema nanamüta' wü'i rü inü'ũ naca' itaca'üca nü'na ngema yatü nü'ũ cua'ũne.

§ 1°. Ngeguma ngema ĩnügürũ rü ĩnüē nü'ũ nacua'gu name'ĩ ĩnaũũ nanũ'ũ nũnangetachaũ ĩnaũ marũ nü'ũ na ĩnüacũ ngema ĩ ãēgacũgũ arũ puracũtanũ'ũ nanaũaũca' ngema mugũ nawaeiacũ iu'ũ.

§ 2°. Ngeguma ãũrima natchiegu ngema ngupetũũ, nanawae nawenarũ nawa naũũ ya daupataũ ãũpataũ erũena nawa nangemaũ ngema ime'mare'ĩ guēãũmamereĩ ãēgacũ rü ĩnüēũ nü'ũ nauirata' ngema ngewaca ĩ yaetanũ'ũ ngetũetanũe rü paetchaũ tü'ũ nataugu tũmaarũ po'ũruũ wũ'i tũmaca' ngema namũ na mamaã ĩnacza'ũ ngema puracũ, natũcumũ irũ ĩnüēũ rü irũ daunũ'ũ, ngemaãcũ naũ'ũca nangu'ũ naca' ngema natchiga ĩ tchieũ.

§ 3°. Du'ēē arũ po'ũruũ marũ ngemaũ rũena ngema ãēgacũ nü'ũ unetaũ, tamaēpũ ĩ nguneũ nguēē tü'na naãũ naũpa nangema na'ũũ ngemaca' tü'ũ nangemaũca' tü'ũ ĩueĩ natũcumũ ĩ nü'ũ cua'gũũ.

§ 4°. Norũ to' ĩ nguneũ tü'ũta naĩnũ gu'ãma yiema nawae'e nangema ta'ũũ naũpa itanapo'ũũca wũmatũũ ĩ marũ ĩ nguũ ĩ natchiga ĩ de'aũ guũraũ ĩcua'wa ngugũũ ügũũ mu'ũma ĩ puarcũgũ, nü'na nanaãta' po'ũruũ, wũ'itchigũ nü'ũ nangemata' ãgũmũpũme arũ ye'eraua ya da'ũ, ngeguma nanawaegurica ĩ ãēgacũ ĩnüēũ rü irũ daunũ'ũ, nawata' da'ũ ĩ norũ de'a nü'ũ ĩuu'ũ.

Art. 187 – Ngeguma ngewaca ĩ yaetanũ'ũ ngetũetanũe rü paetchaũ tama ngema na'ũgu naca' nangemũãcũ, tau'uma ya uacũ natũcumũ irũ ĩnüũ rü irũ daunũ'ũ tawa naũgu wenata arũ nangema ĩ nguneũ na tũmaca' wena arũ nangemũ mugũ nawaeiacũ.

Art. 188 – Ngema nü'ũ nü'na nangetchaũũ nayauaũ ngema gutchaũ nguãcũta naũãũ rü nayauaũ ngema gutchaũ narũ o'ũca, nhumatchi ngeĩriũgu nguneĩgumare nũna nanaãũ ye'eraũũ ĩ nguneũ naca' mugũ nü'ũ ĩu'ãũcũ naũpa ĩ gu'ũma norũ gu'.

Art. 189 – ãē'gacũgũ irũ ĩnüēũ irũ daunũ'ũ tauacũrũwa ngeũrũ'ũmare nanamũ nũna naãũ ye'eraũ ĩ nguneũ gu'ũma naca' mugũ nü'ũ ĩu'ũ:

I – ngeguma natauguma natchiga ĩnü'ũ ĩuu aicumaũtchima;

II – ngeguma natauguma natchiga ngema tchieũ;

III – ngeguma tama naũãgu ngema tchieũ ĩ nacũma;

IV – ngeguma natauguma i nü'ũ iuu i ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ naũägu ngema tchieũ i nacüma tama me'ũ; Wü'itama i deatücumü. Ngeguma nha'ã muwa nü'ũ yau'gu, yiema ngewaca i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaũ daupataũwa ngemaeẽ ngegumata tama tü'ũ inamuũtchi.

Art. 190 – Ngeguma tü'ũ cumuũẽẽgu namaã i po'cu i nguẽũ naca' mugü nü'ũ iu'ũ nangema daupataũ rü dautchica nangemata marü imemare'ĩ guẽãũmemareĩ na nawaeta:

I – yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetcahũ nhumatchi norü po'ũruũ;

II – ngeguma tama tü'mamaã narü i'gu ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ, nama'ã cua'e i nanatügu natücumü natau'uruũ tchieũ nü'ũ yima po'ũruũ.

§ 1º. Tomareacü naügu i ngema mugü, nü'ĩca tama ya yima duẽẽ arü po'ũruũ ricatama ni'ĩ tü'ũ muẽẽcü nama i mugü.

§ 2º. Wena arü tanaügu nagu tangugu ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ ta naweũ i tü'ũ nangutchaũ na naca' tadauũ wena arü ye'eraũ i nguneũ naca' mugü nü'ũ iu'ũ.

Seção V-A – Ngema na nhuãcü ta naca' nadaugüũtchigawa ngema daugüruũ ngeguma tchieũ tûmama'ã ngupetügu yiema ngewaca i yaetanüẽ rü paetchaũẽ

Art. 190-A – Natanügu naãgü ngema namaã cua'gü gu'ũma i me'ũgü na nü'ũ nacua'gütaũũ ngema tchieũgü mugüwa ngemagü'ũ artigu 240, 241, 241-A, 241-B, 241-C e 241-D mugü i cu'ũ naũẽũ nha'ã artigugüwa 154-A, 217-A, 218, 218-A e 218-B mugüeru cu'ũ naũẽũ nº 2.848, de 7 de dezembro de 1940 (código penal – natücumü i mugü po'cuũ tama nangupetüũ i tchieĩgü).

I – Ngema naũpata nangupetüũ cuna weãũ ngema inüruũ ãũ nagu ideaũ rü nü'ũ quiutchigaũ ngema nawa ngemaũ i natchiga ni'ĩ nangemã ãẽgacü mugüma cua'ũ nü'ũ inütaũũ;

II – nangemaũ i napane' i nagu iu'ũ ãëgacũ mugũmaã cua'ũ nawaeiacũ ena wũ'ita tũũ na ũmũcũ'ũ nangemaãcũ naweaũ ngema tanawaeĩ ngaicamaũraũne ngemaũ i puracũ na nü'ũ nacua'tchaũ tũmaarũ cae'gamare tũmaegaũtchi ya duẽẽ tũmaca' nadaugũe nawena ngema i to' inatchiga, natchiga i tũma arũ napane yiema duẽẽ; (nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

III – tauacũrũwa tanaũta' nguneũ tingu'ẽẽ 90 (noventa) ya nguneĩgũ na tauacũrũwa ngemaũ na wena arũ naũ'ũ na tama nangupetũũ i 720 (setecentos e vinte) nguneĩgũ na weaũ ngema na nawaeũ ãëgacũ rũ daunũũ rũ inũeũ naweiacũ. (Nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

§ 1°. ãëgacũ irũ ĩnũeĩ rũ daunũũ nhumatchi ãëgacũ mugũ maã cua'ũ nanaũta poperawa naca' ica'ũ gu'ũma i natchiga marũ naũgũ naũpa nayaguũ nguneũ nguẽẽ nu'ã nü'ũ ya uuacũ II i § 1° nha'ã mugũwa. (Nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

§ 2°. Norũ me' i mugũ nha'ã norũ yauyewa I i § 1° nha'ã mugũ, nayauãũca': (nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

I – ngema tũmatchiga to' i natchiga: natchiga ngema nguneĩ, norũ ũgũ, norũ gu', nguneĩ arũ tai', nawa maũũ mugũtchica nguẽũ i nhema wũ'itchigũ puracũgũ i ũũ i puracũtanũgũ ngema nü'ũ nadaugũ nangeta ni'ĩ nenaũũ. (Nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

II – ngema marũ wũ'ũ: natchiga ngema naẽga ngetaacũne na ãtchiũ'ũ ngema nagu na wũegaũ nangemaãcũ nangemaũca norũ napane ngetaacũne nangemaũ nagu na'ũcu iũcuũ.

§ 3°. Tauacũrũwa tama ngema duẽgũarũ daugũruũ nagu tanatcho'cu tũmaca' nadaũũ marũ nangemagu to'cũmaãcũ naca' nadaugũũ ngema tũmaarũ tchieũ. (Nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

Art. 190-B. Gu'ũma natchiga ngema puracũ rũ mugũ maã cua'ũ tawatama namũ ngema na tũ'ũ namuũ nama'ã cua'e i natũcumũ nanatũgũ na ngemaãcũ na meã namaã tacua'ũ ngumatchi namaã tanguũũ. (Nha'ã mugũwa ngemaũ, mugũ n° 13.441, i 2017).

Wũ'itama i deatũcumũ. Naũpa naguũ i gu'ũma i puracũgũ

nangemaca' nagu na'ücu iücuü ngema mugü mã cua'üricatama, mugü nedaugüü duêêgüarü nhumatchi po'cupataüğü mã cua'ü nangemaäcü ngema puracüğü nü'ü nangemaüca' norü megü nhumatchi natauema to'gue nü'ü cua'üca.

Art. 190-C. Ngema cuna dauü rü duêêne dauü tama nanaü ngema tchieü meã nama nacua' i guüma i tümacüma naca nadaü ngewacaü i tümatchiga ngema tchieüğü nha'ã mugüwa ngemaüäcü artigugü 154-A, 217-A, 218, 218-A e 218-B mugü i cu'ü naüêü n° 2.848, i 7 de dezembro de 1940 (Código Penal – mugü tücumü arü po'cutchiga). (Nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 13.441, i 2017).

Wü'itama i deatücumü. Yima tchieüca daucü nawa ngemacü nanaca' nadauü meã i guüma i tchieü ügüü nangemaäcü na po'cueüca' nama narüüüca guüma i aicuma marü naüğüü.

Art. 190-D. Guüma i puracüthica rü mugüthica nanawae nü'ü nangemaü tümatchiga nawa i mugü pataü nangemaäcü meã nama nacua i guüma i tümacüma ngemagü'ü nawa i mugüü irü daunü'ü rü inüêü.

Wü'itama i deatücumü. Guüma natchiga tümatchiga nha'ãwa nü'ü yau'ü rü nama tananguüğü tauetama nü'ü dauü nhumatchi nangema naãêgatchigüü nawa i popera norü ricatama i'üü. (Nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 13.441, i 2017)

Art. 190-E. Ngeguma marü yagu'gu ngema naca' nadaugüü rü ngema guüma i ngema naüğüü nanawe'e na nü'ü naãpaneü rü nawümatüğüäü nanutaque'eäü na ngemaäcü äê'gacü i mugü arü ügüruü rü Ministerio Publicuütawa na ngegüäü namaã i ngema marü wümatüü i natchiga na nhuäcü yaüü natchiga. (Nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 13.441, i 2017).

Wü'itama i deatücumü. Guüma ngema ta'cü i wümatüü i ngemaüwa ngemaü i nha'ã caput i artigu arü wü'iwa nanaütchi na meãma nagu naüüêäcü wo'o ngema ta'cü tama meü i ngemaü na ngemaäcü ngema äê'gacüğü i puritchiagü rü nüna nadaugüü tama nawe'güäüca' na te'e ya bu'e urüe'na ngewaca i yatchigüe tchiga yaüü ngema (nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 13.441, i 2017).

Seção VI – Rû iyadaugũ'ũ ngeguma tama mẽĩ ngupetũgu nawa ngema natchica tũũ inayaugũũwatchigawa

Art. 191. Ngeguma tama mẽĩ yanguẽgũãgu rû tama mẽĩ namaã nacua'gũgu i ngema natchica i ãẽ'gacũgũ arũ unetagũ urũe'na tama ãẽ'gacũgũ nawaeiacũ yaĩgu wũ'i i napane i judiciariuwa urũe'na Ministerio Publico rû Conselho Tutelar rû ngeta nũ'ũ niuũwa i ngema natchiga nanhuãcũ nangupetũũ i ngema na tama mẽĩ namaã nacua'gũũ ngema natchiga i ngupetũũ.

Wũ'i tama ideatũcumũ. Ngeguma na tchieũtchiguma nhumatchi na aũcũmaũtchigu rû ngema ãẽ'gacũ i judiciaria urũe'na ngema namaã icua'ũ rû Ministerio Publico ga naĩnũ nanaũmatũãũca' i napane naĩna muũtchigũãũ i ngema namaã cua'ũ ngema napanewa nũ'ũ yauũãcũ.

Art. 192. Rû ngema namaã i cua'ũ rũta' naca' nacagũta' i guũmee'pũ (10) naguũ i nguneũ na ngemaãcũ nũ'ũ yau'ũ ũmatũũwa na ngemaãcũ na nutaqueẽãũca' nawa nũ'ũ yauũ nameã nũ'ũ nacua'gũũ.

Art. 193. Ngeguma tama naweãgũagu i napane i ũmatũũ rû ta ngema ãẽ'gacũ mugũma'ã cua'ũ rû nanaueguta wũ'i ngutaque'e na nhema'ãcũ nũna nacagũ'ũca ngema tare i duũũgũ.

§ 1º Ngeguma tama ngema'ãcũ ya ĩgu nawa ngema nguque'e rû ngema tare i duũũgũ rû nhumatchi Ministeriu Publicu rû 5 nguneĩgũ ta nũ'ũ nangema na nũgũ inapoũgũ'ũca rû ngema ãẽ'gacũ mugũma'ã cua'ũ rû nanawae nanawũiguẽĩ i ngema nguneiẽpũ.

§ 2º Ngeguma inamuũtchigũãgu paãtchitama urẽ'na inamuũtchigũũtchiãgu ngema namaã icua'ũ i ãẽ'gacũ rû ta ngema ãẽ'gacũ i judiciaria rû nanaũpane na ngema nama'ã cua'gũ'ũ i ye'eraũ inamuũtchigũãũ rû nũna naãgũãũ na ngema'ãcũ to i natchicũũ arũ i mucutchiũ.

§ 3º Naũpa nangeũrũ'ũ i nacũma nanaũgũũ ngema ãẽ'gacũ i judiciaria rû ta nanaũ wũ'i i nguneũgũ na ngema'ãcũ i naũtchigũãũ i ngema tama mẽĩ i ũ'ũ. Ngeguma marũ guũma we'gugu rû ngema natchiga rû ta ngema nayagu'rũ tautama ye'erawa nanangegũ.

§ 4º Rü ngema na'tanü rü nhumatchi ngema nawa nuna nü'ũ nicuaatchiẽ i ore rü ngema ãẽ'gacügü natchicagüma'ã cuagü'ũ urüena ngema programa de atendimentuma'ã cuagü'ũ rü nanaütanügüta.

Seção VII – Rü iyadaugü'ũ ngeguma tama mẽĩ ngupetügu nawa ngema natchica nawa napuracüẽ nape'ena ngema mugü tüĩ i po'ũ yiema bu'e rü yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanü rü paetchaũẽ.

Art. 194. Rü Ministeriu Publicu ta ni'ĩ nama'ã i ücu'ũ i natchiga ngema na nhuãcü ta yi'ĩ tanaütanü'ũ ngema pocutchiga ngeguma tama naga taĩnugu ngema mugü buãtagü tüĩ i poũũ, urüena Conselhu Tutelatani'ĩ natchiga i deaũ urüena norü piuracütanüũ.

§ 1º Ngema na nhuãcü naügüãũ na tama mẽĩ nama'ã nacua'ũ rü ta nü'ũ nangema i napane i wümatüũ nge'ta mẽĩ nü'ũ niu na nge'ta ni naũũ rü ta'cüca yaĩũ na tama mẽĩ nama'ã nacua'ũ.

§ 2º Ngeguma wena nü'ũ nadaugügu na tama mẽĩ nama'ã nacua'ũ nanawe'e naũãũ na nhemaãcü wenaarü nü'ũ yauãcü na ta'acüca' tama pa'a nü'ũ yauũ.

Art. 195. Ngema naca' nadaugüũ rü ta nü'ũ na ngema i gume'e'pü (10) i nguneũ na nü'ũ yauũca' i norü po'ũ ngema naca' nangemagüũ i nguneũwa tanaügüũ na nauaũ:

I - Rü ngeguma ngema popera tümaca i ngu'gu yiema duũũẽ tüĩ nacuatügüe urüena tüĩ inauãũgü rü ngema duũũ nama'ã i cua'ũ rü ngematama tümape'ena ta tümama'ã mẽĩ nü'ũ ni'u rü nanaümatü na tacüca' rü nhuãcü ta yi i'ĩ na tügü itapoũũ.

II - rü wüi natchipeta tüna naãgüta ngema popera yiema tümaca ya iẽ ngema popera i ngu'ũ urüena ngema tümã'ärü poũruũ nanaãgüta ngema popera tümaca i ngu'ũ;

III - rü wo ngeguma tama tümama'ã narü ãgu ngema nge'ta itaatchiĩwa rü marü ngema namugüãgu tümaca ngema popera rü nhamatama marü tüna nanaãgüũrũtatama ni'ĩ;

IV – rü wüi popera ümatüü natchiga i deaüwata tümaca nangemagü rü 30 ngunei ta tüna naägü ngeguma tama nü'ü nacuaegu na nge'ta yi i'ï ta ätchi'ï.

Art. 196. Rü ngeguma ngema ngunei naca naügü'ügu tama ngema yangogu ngema tüma'ärü poüruü rü ngema äë'gacü mugüma'ã cua'ü rü 5 ngunei naca naügüta rü Ministeriu Publicu nawaeiäcü.

Art. 197. Notürü nge'ma marü yangogu ngema tüma'ärü poüruü rü ngema äë'gacü nanawae ngema nüiraü i artiguwa ümatüüäcü ta nanaü'ü urüena ngeguma nanawaegu rü to i nguetaque'ewa ta mëã nügüma'ã rü tümama'ã nideagü.

Wü'itama i deatücumü. Ngeguma marü naütawa nü'ü tarü u'gu rü ngemawenaätchitatama rü ngema Ministeriu Publicu rü nhumatchi yima tüma'ärü poüruü rü nügüma'ã tanideagü rü nüma'ã nanaweätchiëta 20 minutu nagu'ü urüena nhumarica to i 10 minutu nagu'u rü ngema äë'gacü nawaeiäcütätürü.

Seção VIII – Rü ngema duüü nawaeï na nügü'ü tüü nayau'u arü petchica'tchigawa

Art. 197-A. Ngema duüü nawaegü'ü na nügü'ü tüü nayaugütchäüü yiema bue' rü ngema duüü nhama i Taguane arü nañewa ma'ëü rü ngema nha'ã mugü nawaeiäcü ta ni'ï tümaca' inacagü'ü:

I – rü mëãma nü'ü nacua'güäcüma;

II – rü mëã nü'ü nacua'güäcü i ngema tümanatügütchiga;

III – rü nanawae nü'ü nacua'gü'ü rü nü'ü nangemagüü ngema norü bupanetchipetagü urüena nanatügü arü ngïpane urüena wü'i popera nü'ü i u'ü i natchiga ngema nügümagü ya ïgü'ü;

IV - no'rü identidadetchi'ëta rü nhu'matchi no'rü Cadastru de Pessoa Física;

V - na nhure yaï'ü i no'rü yaume'tanü rü nge'ta naãpataüpane;

VI - napane i nü'ü iu'ü ta tama ya da'weü naäëwa;

VII - napane/popera natchiga i deaü na taguma tchiemareü nge'ta naü;

VIII - napane /popera nü'ũ u'u i natchiga na taguma to ngema tama meũ nge'ta naũ'.

Art. 197-B. Rü ngema ãẽ'gacũ mugũma'ã cua'ũ rü 48 i hora nagu'ũ tanaũgũ na ngema'ãcũ na Ministeriu Publicome'ewa nanguũca' i ngema popera rü 5 i nguneĩpa rü ngema togũ i puracũtanũ'ũ ta ni'ĩ na ügũ'ũ i ngema popera ümatũũ i natchiga i deaũ na nhuãcũ ta yi i'ĩ ngema nügũ'ũ tũũ nayau'utchiga.

I - Rü ngema natucumũ woetama ngemawa te'gũũ ta ni'ĩ naũgũũ ngema wũitchigũ ca' nacatama i i'ĩ ngema artigu 197-C wa nü'ũ i u'uãcũ Mugũ n° 12.010/2009.

II - Rü ãẽ'gacũ mugũma'ã cua'ũna ta ni'ĩ na cagũũ na wũ'i ngutaque'e naunagũũca na ngema'ãcũ tũũ narũ inũẽĩca yiema duũẽgũ rü nhumatchi yiema nü'ũ daugũe.

III - Rü naca inacagũũ rü wũiwa nangegũãũ i ngema guũma i toomatchigũ i poperagũ rü nhumatchi nanawae na mẽã naca inacagũ'ũ na mẽã nü'ũ nacueĩca.

Art. 197-C. Rü ngeguma marũ nawa tangemagu ngema natchiga na tũũ ta nügũ nayaugũ'ũ rü nanawae ngema wũ'i natucumũ i Justiça da Infancia rü nhumatchi Juventudima'ã puracũeĩ na nü'ũ cuagũ'ũta. Erũ ngema natucumũ ta ni'ĩ nü'ũ i u'gũ'ũ na nameĩ urũena tama na wũĩe bue' na nügũ'ũ tũũ na yau'u ngema duũũ.

§ 1º Rü ngema duũgũ nawaegũ'ũ na nügũũ tũũ nayaugũũ yiema bue' rü nanawae ni'ĩ wũi i programawa yaũcuũ na nawa nü'ũ mẽã nacua'ũca ngema Justiça da Infancia rü nhumatchi Juventudiwa ngemaũ mugũ naca i i'ĩ.

§ 2º Rü guũguma ngeguma na tauchagu ngema mugũ ngematama i artiguwa nüũ ya u'ũ §1º wa rü nawae na yiema bue' tũmatanũũme'ẽwa ngemagũema'ã ya deagũũ, notürũ ngema natucumũ Justiça da Infancia rü nhumatchi Juventudi nawaeĩãcũ ta ni'ĩ, urũena to'omatchigũ i natucũmũ tũmama'ã cuae'ĩ nawaeicũta ta ni'ĩ.

§ 3º Rü nanawae yiema buãtagũ rü nhumatchi yiema ngewaca i yaetanũẽ na ngema natucumũ tũũ mẽã ucuẽgũira'ãcũta ni'ĩ ngema to i duũgũ tũmama'ã cua'gũũ rü nügũũ tũũ nayaugũ'ũ.

Art. 197-D. Rü ngeguma marü na ya cuagu ngema programa art.197-C wa nü'ũ ya u'ũ rü ngema âê'gacü mugüma'ã cua'ũ rü 48 hora naguũwena ta rü nanawae naũãũ rü mēa naca nadau rü mēa nü'ũ nacua'ũ ngema puracügü rü ngema tūmatchiga yiema bue'.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngürüâtchi ngeguma tama na'ca inacagügu naã mēa nü'ũ cuaetchaũ, urüena tama na tauchaëgügu, ngema âêgacü mugüma'ã cua'güũ rü nanawae na naunagügüãũ ngema nawa mēa nü'ũ nacua'ũ tūmatchiga rü tūmaêtchiga rü na tautchaëgü nama'ã wüi'gu i Ministeriu Publicu 5 nguneĩ nagu'u.

Art. 197-E. Rü ngeguma marü namegu na tüũ nügü'ũ nayau'ũ yiema bue' rü wü'i poperawa ta nügü niwücutchi tūmaca nhema art.50 wa nü'ũ ya u'uâcü rü ngema'âcü ta rü nügüũ tüũ nayau yiema bue' rü ngewaca yaetanüê marü imegümare'e na yauwa ta mēĩ.

§ 1º Rü ngema âê'gacü mugüma'ã cua'ũ rü tautama na natautchaê'ê ngeguma tama ngema duũngügu ya õgu ngema §13 artigu 50 wa nü'ũ ya u'urüũ.

§ 2º Ngema na tüũ nacuyauũ nanawe'e nawena'arü cuname'ẽã tamae'pü ya taunecüwena arü nawa i ngema puracütanüũgü i guũraũwa ngueũ wena'arü nü'ũ nadaugüũca'.

§ 3º Ngeguma ngema tüũ yautchaũarü nügü yawücutchigu naca' na wena togue ya bue tüũ nayauũ rü tautama na nawe'e na wena na me'ẽã na tūmama'ã nacua'tchaũũ na nawe'eũrica na ngema puracütanüũgü i guũwa ngueũ nü'ũ i uũ.

§ 4º Ngeguma tamae'pücüna tama nayaugüãgu na tüũ na yautchaũ ya yiema bu'e urüe'na ngewaca iyatchigüe tūmawa yiema na tūmawe'etchaũ rü wenatatama'arü nanaü naca' nadauũ na ngema'âcü nüna naãgüãũ.

§ 5º Ngema na tama'arü nanawe'eũ na tūna yauũ rü tūna nadauũ urüe'na wena'arü tüũ namueguũ ya yiema bu'e urüe'na ngewaca i yatchigüe rü inawüütchita nawa i ngema na bu'e tüũ nayautchaũ'ũ rü marü tauacütama wena naca' nadauarü ngeguma'arü ngema nama'ã cua'güũ, marü ni'ĩ nhaguricatatama'arü ni'ĩ wena yaücutchiegaũ nha'ã mugüwa nü'ũ yauũacüma.

Art. 197-F. Ngema na tüü cuyautchaü ya bu'e urüe'na ngewaca i yatchigüe rü 120 i nguneü naguü ta ni'ï rü ngegumae'pü i nguneïêpü ta ma ni'ïta na ünagügüãü ngeguma ãê'gacü i judiciaria nawe'egu.

CAPÍTULO IV – NGEMA NAMA'Ã TÜGÜ ITAPOÜGÜÜTCHIGAWA

Art. 198. Ngema naca'cudauü na tüü icupoüü ya buã'ta rü ngewaca i yaetanüe rü na tüü nü'ü cucua'ëü i guüma i ngu'gü rü nanayau ngema nacüma i nha'ã mugüwa n° 5.869 11 de janeiro de 1973 guüüwa (Código de Processo Civil) nawa na nhuacü nawe'ëü:

I - rü ngemaü i natchigawa ngema nama'ã tügü itapoüüitchigawa rü nameni'ï naca tadaugüü tama ta naütanügüacüma;

II - Ngema guüma i ngema nama'ã tügü itapoüüitchigawa rü 10 ngunei nagu'uta ni'ï Ministeriu Publicu rü tüma'arü poüruüca naügüü.

III - ngema na naca'cudauü rü woetama naca' ni'ï rü nawe'e nayanguutchiü rü tautama nü'ü nidaugü;

VII - naüpa na to i ãê'gacüütawa namugüãü ngema popera rü ngema ãê'gacü mugüma'ã cua'ü rü mëã nagu narü inüta rü wena'arü ta mëã nanangugü rü wüiemepü ngunei naguüta ni'ï wena'arü nügüma'ã mëã naweatchiëgüü na ngema'acü tama ngutchinü ngemaüca.

VIII - ngeguma tama namegu rü ngema naümatüü rü nayamuta'arü wena yeama nama'ã inacua'güütawa i 24 hora naguü nawa i ngema na wena'arü naca' inaca'ü ngema ngeguma Ministeriu Publicu nawe'eguricatatama rü wü'imee'pü i nguneü ta'arü wena naca' inaca'ü i ngema guüma.

Art. 199. Rü ngema guüma i oregü art.149 wa nü'ü ya u'u rü wo'o ngeguma marü na uegugu rü nangemaãmatama na wü'i poperama'ã ti ücu'ü na ngema'acü tügüetüwa tatchogüüca rü tügüca itayacaüca.

Art. 199-A. Ngema ueguü urüena ngema ãê'gacü mugüma'ã cua'ü nü'ü i u'u i na cugüü tüü cüyau yiema bu'e rü ngegumatama na pora'ã wo'o naca itayacagu urüena tügü iticuagu rü tama marü

tanawaegu na tügü'ũ tüü tayau rü ngema âê'gacü nanayau'ta na ngemacü yiema bu'e tûmatanüûcatama ta taeguarü rü tama ngemaâcünü'ĩ ngeguma to i natchiãñecüa yi ïgu ngema duũ.

Art. 199-B. Ngema mugü tûnayauũ i ngema na tûmamaã itacua'ũ na tûna tadauũ yiema tûmanatügü tama tûmaâcü ti i'ĩ yiema bu'e, rü na metani'ĩ na naca itacayacaũ na wenaärü tûmamaã tacuaũca' na wena arü tûna naãũ ngema pora'. (Nha'ã mugüwa ngemaũ, mugü n° 12.010, i 2009).

Art. 199-C. Rü ngema popera nawa wenaärü tûmaca icayacaũ cugüũ yiema bu'e na cugüũ tüü cü yaeũ rü nawa tûna nayauũ i ngema tûmatanüũ tûmama'ã cucua'ũ, rü nape'ena ngema mugü rü pa'atama na nameëgü, rü na tchu'u ni'ĩ itayanguẽ, rü ngema âêgacü Ministeriu Publicumaã cuagüũ ta nûna daugü na ngemaâcü na naweatchigüẽuca pa'ama.

Art. 199-D. Rü ngema âêgacü nü'ũ i utchigaũ rü na ñpaneĩ yiema buetchiga rü ta're i tawemücü nagu'utama 60 (sessenta) nguneïgü ni'ĩ na ngemaâcü mēa nüũ nacuaeïca ngema togü i âêgacügü yiema buetchiga. (Nha'ã mugüwa ngemaũ, mugü n° 12.010, i 2009).

Wü'i tama ideatücumü. Rü Ministeriu Publicuca ta nangemügü rü nü'ũ ta nü'ũ na cuaëgü ngema ngunei nagu na weatchigüeaũ, rü ngeguma marü ngema ngutaque'ewa nangemagügu, rü nügümaã na naweatchiegü mēa rü nüũ ni'u ngema norü poürüũpane na ngemaâcü na ãũta' norü natchiga iuũ.

Art. 199-E. Rü Ministeriu Publicu ta wenaärü naca inaca' rü to i popera na ûmatügü na ngemaâcü mēa nüũ nacuaeïca na te'e arü yi'ĩ ngema puracü ngeguma tama ya nguëagügu ngema mugü nha'ã nüiraũ artigugüwa nüũ ya u'uacü i mugü. (Nha'ã mugüwa ngemaũ, mugü n° 12.010, i 2009).

CAPÍTULO V – RÜ MINISTERIU PUBLICU ARÜ PURACÜGÜTCHIGAWA

Art. 200. Rü Ministeriu Publicu arü puracü nha'ã Mugüwa ûmatüũ rü na ya nguëgüta ngema Mugü arü ûmatüwa nüũ ya u'uacü.

Art. 201. Rü Ministeriu Publicu arü puracü ni'ĩ:

I - Rü tūna naãũ rü tũũ nüũ nangetchaũ na ngemaãcü nayaoẽãũca ngema tūmatchiga poperawa ūmatũ;

II - Naporaẽĩ/rü naũ'ũ rü yadaucaũ guũma i ngema puracũgũ/natchigagũ āpanegũũ rü ātchigaũ i ngema tama ti ngueĩtchiga urũena ngema tchiei yiema ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rü paetchaũe ügũe;

III - Rü na poraẽĩ / rü naũ'ũ nüũ ya daucaũ ngema puracũgũ tūmawemũca i i'ĩ, rü nhumatchi ngema nacũmagũ naoẽĩ rü nhumatchi ngema o're natchiga i deaũ na tama marũ tūmanatũgũmeẽwa tangemaũ yiema bu'e. Rü norũ puracũ ni'ĩ na nüũ na unetaũ rü inaũũtchigũãũ ngema tūmamaã cua'ũ tūmatanũũ, rü ngema poũruũwa ta ngegũũ, rü Ministeriu Publicu arũ puracũ ni'ĩ na ũtchigagũãũ rü nüũ ya ugũ namaã i togũ i ãẽgacũmaã i meĩ i mugũ i bua'tagũca' rü nge'tũũgũca' ii'ĩ maã cuagũũ; (ngema meã wegu'ũma i u'ũ, mugũ n° 12.010, i 2009)

IV - Rü na naũ'ũ ngema popera ūmatũũwa urũena yiema nawaegũe naca' i cagu ngema na tanaãũ yima tūmapata ĩpata urũena tūmaãrũ airũũ rü nhumatchi tanaweaeugu ngema tūmamaã cuagũũ arũ puracũgũ, rü ngema nawa tegũ na tũũ inapoũũ arũ puracũ nha'ã art.98 wa ūmatũũacũ;

V - Rü naũ'ũ ngema popera nawa mēa naca inadaugũũ ngema ngupetũũ rü nhumatchi duũgũna caũ na ngemaãcü tũũ inapoũca yiema nawaegũe na mēa nüũ tacuagũũca tūmatchiga yiema bu'e rü ngewaca yaetanũe nha'ã art.220, § 3º, inciso II wa nüũ ya u'uãcü rü ngema Mugũpane guũẽtũwa nhemaũ Federau nawaeĩãcü;

VI - Rü naũgũãũ ngema popera nawa nüũ i cuaũ ngema ngupetũũchiga, rü naũũ icua'ũca':

a) Rü na ũpaneãũ ngema nawa nüũ tacua'ũ i popera tūmaca ya mugũũ na ngemaãcü nüũ nacuaẽĩca duũgũ arũ orewa, rü ngũrũãtchi ngeguma tama ngema tayangoũgugu yiema tūmaca nangemagũe, rü ngema pocutchicamaã cuagũũ rü ta tūmapatawa tũũ ni ya gagũ;

b) Rü nanawae naca inacaũ ngema natchiga, rü duturugũ i imatũũ i popera, rü nawa i te'gũũ i ãegacũgũ arũ popera municipauwa, estaduauwa rü federauwa ngemagũũ arũ popera, urũena to'o i

ãegacügü arü popera, rü nhumatchi to'omatchigü i popera nawa mēa nüü nacuagüü;

c) Rü nanawae naca inacau ngema natchiga naütawa ngemaü i ãegacügü norümatama i puracüei rü nhumatchi to'omatchigü i ãegacagü nügümatama puracüei;

VII - Rü naügüaü ngema popera nawa nüü i cua'ü ngema ngupetüüchiga rü wüigu namaã ngema popera puritchia namaã puracüei na ngemaãcü nüü nacuaeïca ngema tama i megüü urüena ngema nacümagü na tchieï ngema mugü बातगुका i i'ï rü nhumatchi yiema ngetüügüca i i'ï;

VIII - Rü nanawae mēa nūna nadaugüü ngema mugü yiema bu'egü ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaüëca i i'ï;

IX – Naca' inacau ãegacügüne nguäcü nangemaüca tüü nangemaü tūma arü dauruü, tūma arü po'üruü ucuëruü nangemaãcü meã tanaüãnei tau'uma tüü tchiãëica' yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaüe rü nanawae ni'ï naümatügüaü i popera tūmaärü poüruü i i'ï guüma ngema megümareï rü imegumareï;

X – ãegacü pe'ewa nangeü nhumatchi nüü naweï nangema tūmagu idaücüraü nanawe'e na po'cüü tūmagu yadaücüraügu nüü narü'u rü tūmaca' narüde'a ngeguma tchiei tüü ngupetügu yiema bu'e, rü naca' inacau nayaugüã ngema duü tchiei wagüü tūmamaã yiema bu'e;

XI - Rü ngeguma na ngupetügu ngema tchieü rü nanawae iyadau rü nangugü ngema puracüchica duügüca i i'ï nha'ã mugü nawaeiacü, rü ngeguma na ngemagu i tchieü rü nanawae ni'ï inauägüü ngema tchiei;

XII - Rü nanawae naca' inacau ngüüë naütawa ngema puritchiagü, rü nhumatchi duturugü arü ngüegüta', maüma cua'güünetä' rü ngueëtaegüruü arü ngüëgü, ngema memareïma marü imemareü maã cua'güünetä' rü to'omatchi i puracütanüü arü ngüëëta'.

XIII – Nawae iyatchaãtchiëü ngeguma tama aicuma yaïgu ngema natchiga i tchieü, ngeguma to'guemaã nangupetügu ngema ni timaweeü tūmapatawa tūmatanüügü maã nangupetüü tūmamaã

yiema buātagü ngewaca' i yaetanüē rü ngetütanüē i paetchaüē.
(Nha'ā mugüwa ngemaü, mugü n° 13.444, i 2022).

§ 1° Norü tama ni'ĩ Ministeriu Publicu ngema puracügü tayanguēü rü tama nüü ni utchaü na to'gü i duügu rü tauacürüwama na puracüe ngema nha'ā mugü arü artiguwa nüü ya ugu, rü nhumatchi ngema mugüpane guüētüwa nhemaüwa nüü ya ugu rü nha'ā mugüwata ngemaü.

§ 2° Norü tama ni'ĩ nha'ā puracü namaã icua'ü artiguwa nüü ya u'uäcü i puracüthiga rü tama i to' i puracügüü narü oēē, notürü ngeguma Ministeriu Publicu arü mugümaã na wüiguguricatama;

§ 3° Ngema ngemanamuü i äëgacü i Ministeriu Publicu, ngeguma norü puracü inaügu, rü nüü nangemata natautchaü na yaücuüca' ngema natchica ya buātagü urüena ngewaca i yaetanüē rü ngewaca i ngetütanüē nawa ngemagüü.

§ 4° Ngema ngemanamuü i Ministeriu Publicu arü äëgacü, rü naüetüüta ngeguma tchiri namaã nacuagu ngema natchiga rü ngema popera nüicatama nüü nacuaü rü ngema mugüwa nüü ya u'uäcü, natauacürüwa to'guemare ni'ü tadauü ngema popera.

§ 5° Ngema puracü nüna naüü nanaüäüca' nha'äwa nüü yau'uacü i norü de'a itoyetücumüüwa VIII nha'ā artiguarüwa nüü i u'u i puracü ya ngu'uca, rü Ministeriu Publicu arü äëgacü rü na naüta:

a) Rü na nairaätchiēta rü tama na natauchaēta nangupetüüca ngema tama mēi i duücüma i tchonagüweitchi, rü na naüpaneüta natchiga i ngema ngupetüü, na nüma namaã nacuaäcü;

b) Rü wüicane namaã na naweätchiēü namaã ngema duü urüena ngema äëgacü i naca' icaü, ngema nguneiwa, rü natchicawa rü ngorawa unetaüguwa;

c) Rü nanawae ya nguēäü ngema nüü na mugüü naca na nameïca i ngema puracü yiema duātagüca i i'ĩ rü ngema puracü yiema buātagüca rü ngewaca i ngetütanüē rü paetchaüē i i'ĩ, rü ngunei nügüca naügüäcü na ngemaäcü mēa ya nguëgüüca.

Art. 202. Ngema popera ümatügüü äëgacügü namaã puracüe nhumatchi nacümagü nagu naüü tama nawa nangemagügu, rü Ministeriu Publicu ta' nanawae ta tüü inapoü yiema buāta nha'ā

mugü tūna daue, yicama nawena ngema popera rü tüü na naüëgüta yiema buatagü, rü na nanutaque'eta ngema poperagü nhumatchi na'ca inacagüta meã tūmamaã nacuagüüca'.

Art. 203. Rü ngema mugütücumu maã icua'güü tūmaca' ngema na namuüta' ngeirüü i nguneigumare rü tūmaca nangemügüta rü tūmaütawaütchi nangïta.

Art. 204. Ngeguma natauguma ngema puracü na nūnadaugüü ngema mugümaã icua'güü tama naügüägu tūmaütawaütchi naïü rü ngema narü o'ta ngema na tūmaca nangemagüü, rü ngema äëgacü mugümaã cua'ü rü wüi popera naümatü'ta natchiga ideaü i ngema na marü tama tūmaca ngema naïü.

Art. 205. Rü guüma ngema popera ümatügü'ü nawa naca idau rü nawa mēa nü'ü nacuagütchaü wüi ngupetüütchiga rü nanawae ngema mügü nüü i u'uäcüyi'ï.

CAPÍTULO VI – POÛRUÛTCHIGAWA

Art. 206. Rü yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanü rü paetchaü, rü tūmanatügü urüena yiema tūmamaã cuagü, rü nge'erüemare i togue duüë rü nanawae na tanaweätchiëü ngema ngupetüü rü tūmaca ni'ï na tameëï ngema ngupetüü ngema nha'ã mugüwa nüü ya u'uäcü, namaã yima tūmaärü poüruü, yima naca ta nangemagücü naca i ngema guüma i puracügü, naütawaütchi naïäcü urüena popera naca i ngema namugüäcü, rü nüü nangetchaügüacü ngema mugü nüü i u'u.

Wü'i tama ideatücumü. Rü yiema nawaegü rü tautama tanaütanü ngema äëgacügü mugümaã cuagü arü puracü.

Art. 207. Rü tauetama yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanü rü paetchaü rü ngeguma tchieï tangupetüegu rü tüü napocügü ngeguma tama ta poüruüäcü yi igu.

§ 1º Rü ngeguma yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanü rü paetchaü ta ngearü poüruügu, rü na nawawe ta wüi äëgacüü mugümaã cuaü na unetangüü na ngemaäcü tüü inapoüüca', rü

ngeguma tama ngemaãcü yi'ïgu rü na nawae tani'ï to i ãëgacü ngema tüma tanawaeï yi'üü.

§ 2° Rü wo' ngeguma na tauguma ngema tümaärü poüruü rü tauacüma ta nayaügatchigü ngema ngunei nagu nanaweatchiëtchaü ngema ngupetüü i ümatüü i ngema poperawa, rü nanawae yima ãëgacü mugümaã cuacü na nüü naunetaü ngewacaü i to ipo'üruü natchicüü i ïcüta, paätchiruü urüena ngegumaruüricatama.

§ 3° Tüna nayaugüta ngema tüma arü po'ra ngeguma marü nangemagu i po'üruü marü nüü naunetagüü urüena marü inangemagu, marü nüü naunetagüü napeewa i ãëgacü i mugü maã i cua'ü tüü ipoücüta.

CAPÍTULO VII – NGEMA MUGÜ NÜ'Ü I U'U I POÜRUÜ wüietchigüca i i'ïwa rü guüëca i i'ïwa

Art. 208. Rü tümamaã nüü niuta' mẽã nayanguëgüta ngema ore nha'ã mugüwa nüü ya u'u tümaca yiema bu'e rü ngewaca i yaetanüë rü paetchaüë, ngeguma nangemagu na tama mẽã naügüü:

I - Ngema ngugü rü nguëëtae tümaca tama i i'ï;

II - ngema nguëëtae i tümaca'tama iï'ü yimea buätagü ü'tanegüe/mëëtchigüe; tchiee/ütanee;

III – tüü nayaugüeta nawa yima nguëpataü ya buätagü wüiemepü tauunecü tüü ngemagüe nhumatchi yiema bu'e taüta tama i ngucutchiarü taunecüëë rü nanawae ngema nguëpataüwa ta ngemagüü;

IV - ngema nguëtae tchütacü i i'ïwa, rü nanawae mẽi natchicawa tüü nanguëë;

V - Rü ime'ëmareï marü i me'mareügüü tümaca i i'ï i meïgüwa rü na tautchaëï na tüü nangemaü tümaärü airüüügü namaã tangu'uruü, rü tüma arü gagüruü, rü tümaärü maü arü dautchicawa yiema bue i ingue nawa i nguëëtae buätagüca i i'ïwa;

VI - Rü ngema natchica nawa ngemaü i puracü guüëca i i'ï rü nguëëtchica / nguëpataü; guëëca' i i'ï nawa tüü inapoü, rü nawa

tümaãcügüü ta'yautanügüü, buãtagü ngewaca i yaetanüêca rü paetchaüêca i'ĩ;

VII – nawa ta ngemaü ngema guüma marü memaregüü rü imemareü guüma i ngema puracü i maügu arü i megumareü;

VIII - Rü yiema ngewaca i yaetanü'üê rü ngetüetanüe rü paetchaüê tauacüma ngue'e nori nagagu ngema gutchaügu rü nanawae tüü nangu'eĩ nawa ngema nguêtaegu tûmaca i i'ĩ rü wüi arü nguneigu tapuracüeica.

IX - Rü guüma i ngema puracüguwa, rü to'omatchigü puracügu i ime'ëmareĩ marü i me'mareüguüwa tûmaca i i'ĩ yiema buãtagü, rü ngetüütagü rü yiema paetchaüguê nangemaãcü meã ta maüüca' tûmanagü rü tûmatanügüütawa. (nuã ngemaü nha'ã mugüwa, mugü n° 12.010, i 2009).

X - Rü ngema ime'ëmareĩ marü i me'mareü ucuëgümaã cua'güü mēigü tûmaca i i'ĩ yiema buãtagü nawa tüü nanguêẽi rü nhumatchi nawa tüü inapoüguüwa. (Nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 12.294, i 2012).

XI - Rü ngema äegacügü i ügü i puracüguwa rü ngema puracü i ime'ëmareĩ marü i me'mareüwa tûmaca i i'ĩ yiema bu'e rü ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaüê tchiei tûmamaã ngupetügüeca' urüena yiema nüü daugüe ngema duü tchiecûmaü. (Nha'ã mugüwa ngemaü, mugü n° 11.259, i 2005).

§ 1º Ngema guüma nuã nü'ü yautchaü i mugü nha'ã artiguwa nü'ü ya u'ü rü tama nü'ü niutchaü na tama tüü inaüutchiü nawa ngema guüma i nacümagü tüü ipo'üü nhumatchi to'güegüca i'üü rü wüietchigüca' erüena guãcama yiema बातगु rü ngewaca i ngetü'ütanüe rü paetchaüê nawaegüe ngema mugüpane guüëtüwa nhemaü rü nhumatchi mugü i cu'ü naüêü nü'ü i u'uãcü. (ngewaca'ü i wü'i tama ideatücumüwa mugü n° 11.259, i 2005).

§ 2º Rü ngeguma ta'rü ta'ugu yiema bue rü ngegumatama tûmaca nadaugü rü ngemguma marü ngema äegacügüütawa tüü narü utchigagu, rü ngema äegacügü guüma i togü i äegacümaã nü'ü ni utchiga ngema ngupetüü, rü ngema türemaã cuagüü i äegacügü, rü äpeatünetchicawa ngemagüü i äegacügümaã ta nüü ni utchigata,

rü Puritchia Rodoviarimaaäta, rü nhumatchi i to duũgümaã ta, rü mēa ta namaã nüũ ni utchiga tümaega, rü tümaãrü taunecü rü to'omatchigü tümatchiga yiema bue rü ta'ue.(Nha'ã mugüwa ngemaũ, mugü n° 11.259, i 2005).

§ 3°. Ngema nü'ũ yautchaũ nüã § 2° wa nha'ã artiguwa rü nanawae na paatama namaã nü'ũ iu'ũ ngema nama cua'güũ i natchiga i marü ingemaũ tümaegagü ya duẽegü rü tauẽe nhumatchi ngema namaã i cua'güũ tümaega yiema bu'egü ngewaca i yaetanüe rü paetchaũe rü tauẽe, nanawae guũguma na ngewacaũũ ngema tümatchiga ya wü'ietchigü. (Nha'ã mugüwa ngemaũ, mugü n° 14.548, i 2023).

Art. 209. Guũma i puracügü ügü'ũ i nha'ã capiturewa ngemagüũ nü'ũ ya u'ũ ngema naũtchaũ nawa ngema natchica ngeta' inangupetüũ urüena ngeta inangupetüchaũwa naũgüãũ i marü i megümare'ũ rü nhema i ññumareni'ĩ i nagu narü ññueĩ. ngema natchiga ya de'agü'ũ rü nhema rü wü'i na'ne i pora'ũ i po'ũrü'ũ ni'ĩ i nhema nape'ewa i gu'tchinügügu rü nhu'matchi nüna tüũ ñnayauũ na'tchawa i ngema po'cugü i ngema ãẽ'gacü i tagü'ũ tama we'gugü'ũ rü poraãcüũ'tchi taetüwa natchopetügü.

Art. 210. Ngema puracügü i nacümagü tümaca' i'ũ guãcama i'ũ nhumatchi nawo'oneũ rü na aicumaũtchima nangemagüũ:

I – Ministeriu Publicügü mugü maã icua'güũ;

II – guũma i municipiügü rü Distritu Federaügü i to'omatchigü natchicagü;

III - rü nhema natücumügü i marü i megümare'ũ i norü napanegüwa ya wü'itchigü ya taunecügu rü ngegumarü'ũ rü nü'ũ na ngema iporacügü i ngeguma wü'i ma'ũca' nadaugügu i nha'ã mugüwa nü'ũ ya u'gu' ngeguma nangemagu na aicumaãcü nangemaũ napaneewa.

§ 1° Na nawaegü na wü'igu nügüma'ã na puracü'eũ rüena nügütücumüwatchigü wü'igu na ngemagü'ũ i nhe'ũrü'ũ i pora i nü'ũ nge'magü'ũwa i mugüma cua'güũ ngema poragü'ũ i natücumügü ya yima tagüne ya ññewa ngemagü'ũ i ñna po'ügü'ũ i to'rü poragü rü ngu'matchi nü'na nadaugü'ũ i nha'ã mugü.

§ 2º Rü nhe'guma inangeã'gu rü'ena nûna ya nha'gu i wü'i puracü wü'i natücumüarü rüe'na wü'i na'tchima'üarü i marü i we'gu'ü marü ime'ü i noritchire'. Ngema mugütücumü mã cua'güü norü po'ra ni'ĩ na togue tüü ya mucutchi'ü i tûmatchicü'ü rü nhu'matchi aicumaüitchita nü'na daue rü nama'ã cua'e.

Art. 211. Ngema natucumüwa nama'a cua'e na aicumaüitchita nama'ã meã namaã tacua'eü ngema nacümagü i mugüwa neüü rü ta nü'ü nangema i ngema napane naaicumatama mugüwa neüü.

Art. 212. Ngema na inapo'üü ngema mugü i tüü naüeü rü tautama ngeürüügümare ni'ĩ nawee naaicuma naca' tayaügüü.

§ 1º nuã ta nawe'e nayanguü i ngema nha'ãwa ümatüü i mugü nangemaäcü ya ngeüca' i ngema nacüma i naweeüäcü ..

§ 2º ngeguma na ye'eraëgümareägu ngema äë'gacü rü ta mugümaã cua'güü rü ta me'üwa nanangeetchigü nawa naugütaegüäcü rü ta nûna meã nadaugü na tama numa naweegüüäcümare ya ngeüca' .

Art. 213. Nacuü yangüëgüäü rü cuü naüëgüäü rü ta ngema äë'gacüme'ewa ta nangema na ngemaäcü meã inanguutchiüca' i ngema nacümagü i mugüwa nü'ü yauüäcü .

§ 1º ngema ta nawe'güü ta ni'ĩ i ngema aicumaüitchitama iĩ na ngemaäcü namewa nangemaüca' i ngema äë'gacü i mugüma'ã cua'güü natchiga i de'aü i ngema äë'gacüpeewa naca' nangemagüü.

§ 2º äë'gacü i mugüma'ã cua'ü rü ta nagu narü İnü i ngema mugüwa ümatüü na ye'erawa nangeüca' urüe'na nü'ü naütanüëgüäü i ngema äë'gacüpeewa nagagüü ngeguma namaã nawü'igugu rü ta ngemaäcü nü'ü nanaütanüëgü .

§ 3º nanaütanüäü i ngema äë'gacüpeewa nagagüü rü ta nhu'ma tatameã nawa nangu i ngema naüü rü ngeguma ta tama meã yangüëägu ta ni'ĩ i ngema.

Art. 214. Ngema nanaütanüäü rü ta naca' naya taegu i gema natchica i buë' rü ngewaca i ngetütanüegü arü mugüma'ã inacua'güüwa i ngema iãne nawa taätchiüwa .

§ 1º ngeguma tama naütanügu i 30 i ngüneüwena na nawa nanguü

rü ta Ministeriu Publicu ta ni'ĩ naca' dauĩ nhama tatama ngema toomagü ngemaũca' nadaugüũruũ .

§2º ngeguma tama meã naãpanegu i ngema rü diëru rü ta wü'i i natchicagu ta ni'ĩ inaügüãũ guũma i ngema nhuãcü na namaã nacua'güũãcü.

Art. 215. Ngema ãẽ'gacü i mugümaã cua'güũ rü ta nama'ã na cua' nangemaãcü tama tchieãcümare inanguutchiũca' .

Art. 216. Nhu'mata ta nawa na nguũ i ngema nagu naunetagüũ na tanaünüũ natapo'cuũ rü ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'güũ rü tayamugü i guũtama i ngemaũgü naca' i ãẽ'gacügü tanangemaãcü pa'atama naügüãũca' rü tama nangerügümareãũ .

Art. 217. Nangana na 60 i nguneũgu yaũũ na nü'ũ yautchigagüũ i ngema na po'cugüũ rü Ministeriu Publicu ta ni'ĩ i naü'ũ rü nama'ã icua'ũ i ngema natchiga.

Art. 218. Rü ngema ãẽ'gacü i mugüma'ã cua'ũ ta ni'ĩ i ngema natücumügüũ nanaü'tanü'ẽ ya yiema ãẽ'gacüpeewa tüũ nagagüẽãũ i ngema norü natanü i ngema tümaarü po'ũruũ §4º- rü Art.2wa rü mugü i nº-5.869wa i 11 arü yanerugu ga taunecü ya 1973gu (rü processo civil) rü nhanagürü:

Wü'itama i deatücumü. ngeguma tchiemareũ i ĩnüãcü naügüãgu rü ngema natucumü inaüũ rü nhu'matchi namaã cua'ũ rü namaã cua'güũ rü napo'cue nanaütanügü i ngema tama meã nüna nadaugüũ.

Art. 219. Ngema nha'ãwa nü'ũ yautchaũũ rü na tautama na naũpa naütanügüãũ i ngema i ätanügüũ rü nü'ũ cunaütanüũ i ngema üna daugüũ rü toomatchigü i ätanügüũ

Art. 220. Nge'erüemare duũe urüe'na ngeürüũmare i puracütanüũ nawe'e na Ministeriu Publicuca' yadauũ nangemaãcü guama duã'tama'ã nü'ũ yauũ na ngeta ta yaũũ naca' taũũ ngeguma tanawe'egu na nhuãcü tümaarü poraca' tayadaugüũca'.

Art. 221. Ngeguma no'rü puracüwa nangema i ngema ãẽ'gacügü i mugüma'ã cua'güũ rü nü'ũ nacua'tchigagügu i taacü i ngupetüũ rü

pa'atama Ministeriu Publicumaã nü'ũ niu nangemaacü pa'atama naüğüãũca'.

Art. 222. Na naüğüãũ na naca' i nacaũ nawee na naca' inacairaũ i napanegü i nawa nü'ũ yautchigaũ ngema nüna naüğüũ rü ta nawee na nü'naãğüãũ i 15 i nguneũwena .

Art. 223. Rü 10 nguneĩ ta ni'ĩ i Ministeriu Publicu naüğüãũ na nanutaqueaũ i natchiga rü tüna nacagüũ na naüpanegüãũca' rü ngema rü nawee na 10 i nguneĩ ũpata yaũ.

§ 1º ngema Ministeriu Publicuma'ã puracüẽ rü marü nü'ũ nagu'gu i guũma i ngema naca' nadaugüũ rü marü na tauguma i taacü i tchieũ rü ta marü ngema nayacua'ẽgü i guũma i natchiga i naca' nadaugüũ.

§ 2º guũma ngema naca' nadaugüũ rü nü'ũ nacua'gütchaũũ r'ta nayamugü meãtama nama'ã nacua'güãcü rü tautama tchieũtchiũ nü'ũ ngupetũũca' i tamac'pü i nguneũgu nawa i Conselho Superior e Ministeriu Publicuwa .

§ 3º nhu'matata inanguutchi na naüpanegüãũ urüe'na marü ngema tatama ya cua'ẽgüãũ i ngema napane i nawa nü'ũ a utchigaũ rü guũtama n'güwa nanuũ i ngema natchigaũ nawa yauũ.

§ 4º Ngema na marü nü'ũ nadaugüũ rü marü ngema yacua'ẽgüãũ rü Conselho Superior rü nhu'matchi Ministeriu Publicu nawe'eũãcü ta ni'ĩ

§ 5º ngema na tama Conselho Superior naũũ nangema yacua'ẽgüãũ rü t ato i natchiga i ngemamaã inapuracüẽ me'ewa tanaüe nawa ta i Ministriu Publicu na naüãũca' i ngema puracü na nüna nadauũ.

Art. 224. Rü tanayanguẽ na nüna nadauũ ngema nawa i'ĩ nhama nha'ã mugü i n.º 7.347, rü 24 ya julhu arü ya 1985 ya taunecü arü nawaeiãcü ta ni'i ya nguẽgüãũ ngema mugü.

NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ I VII – NGEMA TCHIEÏGÜTCHIGAWA RÜ TAMA YA NGUEGÜ'ÜTCHIGAWA NGEMA MUGÜ

CAPÍTULO I – NGEMA TCHIEÏGÜTCHIGA

Seção I – Gu'üguma i De'aũ

Art. 225. Nha'ã capíturu rü natchiga nide'a ngema tchieï ngupetügü'ũ yiema bu'e rü yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũẽma'ã rü ngema tchieï ngo'gü rü tama ngo'gü ngupetü'ütchiga ni de'a rü tama to i mugü'ũ po'cutchiga i deaũta tauwama na me'ẽ.

Art. 226. Ngema tchieï nha'ã Mugü i cu'ũ naũẽũwa nü'ũ ya u rü ngema to i mugü Parti Gerau Codigu Penau nüũ i u'uacü ta ni ya nguẽgüũ, cü ngema poperagü nawa nügü inauãgüũ ya ãgu, rü ngema mugü Codigu Processu Penau nüũ i u'uacü ta ni'ĩ na ügüũ.

Art. 227. Ngema tchieïgü nha'ã Mugü natchiga i deaũ rü tama wüie ya duũẽ arü uaũca na wa urüena tama popera ümatüũca na wa.

Art. 227-A Ngema norü tchie i nha'ã mugüwa ümatü'ü i ãsiju üwa rü art.92 i Decretu nº2.848 i 7 de dezembrugu i1970gu (i código penauwa) rüna ümatü na'ca'i nhema tchieũ ügü'üca' i ngema yatügü i ta'üwa puracüẽca' rü nueãmaũca' rüna ümatü i nhaa mugüwa nº 13.869 rü 2019gu).

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngema na marü taucürüwama nawa cü puracü wüi i natchica urüena ngema nagu cuũ namugüũ i natchica rü tama uaũca nawa ngeguma cuũ inamuütchigütaũgu nawena i ngema ngupetüũ i tchiei cüũ.

Seção II – Ngema tchieũgü guũguma ngupetüũtchigawa

Art. 228. Rü tchieï na'ũ yima ãẽgacü maũpataũma cuacü ngeguma tama yiema aãcügüena/iraãcügüena na ägu yiema tümaãcü arü

bupanetchiga, rü ngema art.10wa nüü ya u'uäcü ta ni'ĩ na pocuü ngeguma tama ya nguëägu ngema mugü nüü i u'u:

Pocu – rü wüiemepü arü wüi i tawemücü urüena ta're taunecü nagu'u ta ni'ĩ na po'cu.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngeguma ngema tchieĩ ngürüatchi cü ngupetüëcüräügu, urüena cu na ngupetüëcüräügu:

Pocu – Rü ta're urüena wüiemepü arü wüi i tawemücü nagu'uta ni'ĩ, urüena nanaütanüta.

Art. 229. Rü ngeguma yima duturu, enfermeru urüena yima äëgacü maïpataümaã cuacü rü yiema ääcügüe tama mëa tüna nadaugu rü tama mëa nüü ya u'gu ti a nhuraü yiema bue iratchaüë, rü norigu tama tümamaã nüü ya ugu ngeirüüta ni'i ta ü'ü ngema nawa nüü tacuaü tümäärü iraäcütchiga ngema art.10wa nüü ya u nha'ä Mugü arü:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngeguma ngema tchieĩ ngürüatchi cü ngupetüëcüräügu, urüena cu na ngupetüëcüräügu:

Pocu – Rü ta're urüena wüiemepü arü wüi i tawemücü nagu'uta ni'ĩ, urüena nanaütanüta.

Art. 230. Rü ngürüatchimare tüü cü pocugu rü tama tchieĩ ta ügüya ni ya ïgu yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü urüena na taugumatchire wüi i popera ümatüü nüü i u'u na tüü cü yau'u:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngematama pocu naca ni'i ngema du'ü ngema wagüü rü tama mugü nawaeiäcü nau'ü.

Art. 231. Rü tama ngegumatama namaã nüü qui u'gu ngema äëgacü mugümaã cuaü rü pocupataümaã cuaü na yiema bue urüena ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü tüü cü pocuü rü tama tümatanüügümaã pa'a nüü cü rü ugu urüena tama namaã nüü cü rü ugu ngema duü äëgacü nüü unetaü:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta'rec taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Art. 232. Rü yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ cugü'ũ tüũ qui i'ẽ rü tama ta nawaẽiacü yani urüena tchiri tümamaã cü üpetügu rü tüna ãne cü ägu:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Art. 234. Rü ngema ãegacü mugümaã cuaũ rü tama pa'a tüũ inamuõtchigu yiema bue rü yiema ngewaca i ngetüũtanüẽ nawena na tüũ a yaugü'ũ tamatchire ngema mugü nawaeiãcü ya ïgu:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Art. 235. Tama ya nguẽägu ngema ngunei tümaca naügüũ yiema bue rü yiema ngewaca i ngetüũtanüẽ, nha'ã Mugüwa ümatüũ, rü tama mēa nüũ ya uãcü, na tacüca yi'ĩ tüna na tchu'u ngema mēa ta maũũ:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Art. 236. Rü tüna na tchu'uũ urüena natchie'eĩ i ngema ãegacügü mugümaã cuaũ arü puracü, ngema Ucu'egürüũ tanüũ urüena ngema Ministeriu Publicuwa puracüei i duũ ngema puracü nha'ã Mugüwa nüũ ya u'u:

Pocu – wüiemepü arü wüi tawemücü urüena ta're taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu.

Art. 237. Rü to' i duũ na tüũ cü mu'ũ yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ, na ngemaãcü cugüũ tüũ qui i'ẽĩ tama tanawaeyani:

Pocu – Rü ta're urüena wüiemepü taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu, urüena na naütanüta.

Art. 238. Rü na tchu'u na tümamaã cü ta'e urüena togü i duũgüna tüũ mumare yiema bu'e:

Pocu – Rü wüi urüena ägümücü taunecü nagu ta ni'ĩ na pocu, urüena na naütanüta.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngematama pocu naca ni'i ngema du'ũ ngema wagüũ tümamaã yiema bu'e rü ngewaca i ngetüũtanüẽ.

Art. 239. Rü na tchu'u na to i natchiânewa tüü cü mu'ü urüena tümamaã cü ta'e yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü rü tama ngema mugü nüü i u'u qui nguëgu rü ngemaãcü tüü cü yautanügu:

Pocu –Rü ägümücü taunecü nagu ta ni'ï na pocu, urüena na naütanüta.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngeguma nangemagu thieï rü tüü cü tchieëtchaügu urüena tümaca cü ngigu:

Pocu –Rü wüiemepü arü wüi urüena wüiemepü arü tamaepü taunecü nagu ta ni'ï na pocu, naetüwa rü na naütanüta ngema na tchiei tümamaã na'ü.

Art. 240. Rü na tchu'u na tchieï tümamaã cü ü'ü, rü tüü cü yautchicünaü, nacümagü tchieigu tüü cü maë rü na tchu'u ni'ï na ngema tümamaã cü ü'ü yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü:

Pocu –Rü ägümücü urüena wüiemepü arü tamaepü taunecü nagu ta ni'ï na pocu, nhumatchi na naütanüta.

§ 1° Rü ngematama i pocu ni'ï naca ngema duügü tüü na tauchaëï, rü tüü iyapueeï, rü tüü ngema üëï, urüena ngemawa nacümagü tchiei na tügüünemaã na tüü na taeëïgü, rü ngema duügü tüü ngema üëï na pocueta nha'ã caput arü artiguwa nüü ya u'uäcü.

§ 2° Rü naünagüta ngema taunecü nagu na pocu rü 1/3 nagu'u ta ni'ï rü ngeguma ngema duü tchieï tümamaã nawagügu yiema bu'e:

I – Rü ngema natchica nawa na puracüüwa ngemaü nawagügu ngema duü rü ngema tchiei tümamaã naügu;

II – Rü ngemaãcü nagu tüü iyapuëgu rü ngemaãcü nügüü tu'ü nayaugu rü nügüthiügu tüü napeëgu; urüena

III – Rü ngeguma wo' tümatanüüthi ya ïgügu ngema tümamaã wagügu, urüena to i duügü tama tümatanüü ya ïgügu, rü tüü nügüü yaugüü ya ïgügu, rü wo tümamaã cuaü ya ïgu, rü tüü i poüü ya ïgu rü na tchu'u na tchieï tümamaã na wagü rü naca napocuta ngema duüü.

Art. 241. Rü na tchu'u ni'ï na yiema bu'e urüena ngewaca i yaetanü'ü ngetüetanüe rü paetchaü arü tümatchicünaã maã cü ta'e,

urüena ngema natchipeta nawa nangoũ ngema tchieĩ tûmamaã naũgũũmaã na cû ta'eĩ rû na tchu'u:

Pocu –Rû ägûmücû urüe'na wû'iemepû arû tamae'pû taunecû nagu ta ni'ĩ napocu rû nhu'matchi na naütanûta.

Art. 241-A. Rû natchu'u na nama'ã cûta'eĩ urüena nama'ã cûnuẽĩ ngema natchicûnaã rû tûmatchipeta nawa nangoũ ngema tchieĩ nacûmagû tûmamaã na wagûgũũ ngema duũgũ, rû taucûrawa namaã cû ta'e rû cû to'omatchigû i airüũgû nawa nüũ i dawenüũwa cûngo'eẽ ngema tûmatchicûnaã yiema bu'e urüena ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rû paetchaũ:

Pocu –Rû tamaepû urüena wûiemepû arû wûi taunecû nagu ta ni'ĩ na pocu ngema duũ, urüena na naütanûta.

§ 1º Rû ngematama i po'cu ta ni'ĩ na'ca i ngema du'ũũ:

I – Nama'ã ngu'ũũ ngema tûmatchicûnaãgû nawa ngoũ ngema tchieĩ tûmamaã na wagûgũũ rû nha'ã caput arû artiguwa nüũ ya u'uãcû;

II – Rû wû'i natchicagu nama'ã ngu'ũũgu ngema tûmatchicûnaãgû nawa ngoũ ngema tchieĩ tûmamaã na wagûgũũ nha'ã caput arû artiguwa nüũ iu'u.

§ 2º Rû ngema nacûmagû nha'ã incisû I, II rû § 1º wa nüũ ya u'u rû na tchie rû naca na pocu ngema duũ tama ya oëagu ngema tûmatchicûnaã nge'ta inangemagûũwa rû nha'ã caput arû artiguwa nüũ yau'gu.

Art. 241-B. Rû na tchu'u ni'ĩ cugũũ cû nangemaẽĩ urüe'na nama'ã cûnguũ i ngema tûmatchina yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanüẽ rû ngetüetanüe tchieĩ tûmamaã naũgüe:

Pocu – Rû wûi taunecû urüena ägûmücû nagutani'ĩ napo'cu urüena nanaütanûta.

§ 1º Rû ngema ngueneĩ nagu napo'cugũũ rû wûi tauneceû na rû iraãtchigüeta urüena 2/3 nagu'utani'ĩ ngeguma na noremaregu ngema airüũ tûmatchigawa nawa nangemaũ yiema bu'e ngema caput arû artiguwa nüũ yau.

§ 2º Rû na tauma i pocutchiga naca ngema duũ ngeguma namaã

nanguũmaregu rü äëgacügü na naãũruũ yi'ĩgu ngema natchiga i ngupetũũ i artigugü.240, 241, 241-A nhumatchi 241-C wa nüũ ya u'u nha'ã Mugü wa, rü ngeguma i ngema duũũ nüũ iu'u:

I –Ngema puracũtanũũ ya ĩgu rü norü puracü inaũyani yaĩgu;

II –Rü ngeguma wüi puracũtanũũ ya ĩgu rü woetama ngemaãrũ yauruũ rü uruũũ ya ĩgu rü na üpetüẽĩruũ ya ĩgu ngema tchiei ngupetũũ nha'ã orewa nüũ yau'u;

III – Rü ngema internetchimaã puracüei i duũũgü ya ĩgu, rü nayauãgu rü nüũ nadaugu ngema ngupetũũ rü naũtawa nangemagu i tümatchicũnaãgü yiema bu'e rü ngewaca i ngetüütanüe rü Ministeriu Publicuma'ã urüe'na ngema äë'gacügü mugüma'ã cuaũmaã yi ĩgu.

§ 3º Ngema duũũgü nha'ã § 2º wa natchiga ya de'aũ rü nanawae tama na nangoeãũ ngema nü'ũ nadau urüena nüũ nacuaũ i ngema ngupetũũ.

Art. 241-C. Rü tüũ nü'ũ cüũë ngemana ta tügüwaegü'ũ yiema bu'e urüena yiema ngewaca i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaũe rü tüũ cü yautchicũnaũ rü tüũ nawa cü ngoeĩ rü tüũ nü'ũ cü ya puẽĩ na ngema ta'ũ urüena to'omatchigü i nacümagü ngegumaraũwa tüũ cü ngo'ẽĩ:

Po'cu – Rü wü'i taunecü urüe'na tamaepü taunecü naguta ni'ĩ napo'cu ngema duũũ ngemaũ wagüũ, nhu'matchi nanawae nanaütanüãũ.

Wü'i tama ideatücumü. Rü ngematama i pocu ni'ĩ tümaca yiema duũë namaã ta'e rü namaã nuẽë rü naca ta'ee rü namaã tügüũ nguũë ngema natchicũnagü tama mõi bu'e nawa ngogü'ũ nha'ã caput arü artiguwa nüũ yaugu.

Art. 241-D. Rü tüũ nü'ũ cüũë rü ngemaca tüũ i cü a puẽĩ rü tüũ cü nangutchaũẽĩ, rü tüũ naca cü tchiẽwei na ta na üũrũũ ngema nacüma i tchiei:

Po'cu – Rü wüi taunecü urüena tamepü taunecü nagu'u tani'ĩ na pocu ngema du'ũũ ngemaũ wagüũ, nhumatchi nanaütanüta.

Wü'itama i de'atücumü. Rü ngematama i po'cu naca ni'ĩ ngema duũũ:

I – Rü natautchaẽi urüena nawa tüũ nagaũ na ngemaãcü tüũ nangemaũca ngema buetchicünaagü tama mẽi rü tchiei nawa ngoũ rü nacümagü tama mẽi na ngemaãcü tüũ na naũẽica ngema tchieĩ;
II – Rü naũgüãũ ngema nacümagü na'ã caput arü artiguwa nü'ũ i u'u na ngemaãcü tüũ na naũẽica ngema nacümagü tama bu'ewa mẽi.

Art. 241-E. Na ngemaãcü ya ngu'uca ngema nha'ã Mugüwa nü'ũ ya u, rü ngema nacüma ngootchiũmaũ urüena ngo'otchiũ i ünecüũ/ baitaragüũ / nügü i mugüũ rü ngema nacüma tama mẽi ni'ĩ buãtagüwa urüena yiema ngewaca i yaetanüewa rü ngewaca i ngetüũtanüewa nawa tüũ cü ngoẽ rü nawa tüũ cü baitaragüẽ na ngemaãcü tchiei tümamaã nawagügüũca.

Art. 242. Ngema na nü'ũ namaã cutaeũ rü nüna cunaãũ woo ngetanüãcüma i bu'ũ rü ngewaca i yaetanüũ i nane ourüe'na ngema ta'acü i wai'ũ rü tama name:

Cupo'cu naca' i ngema tamee'pü (3) urüe'na naime'wa rü wü'i ya taunecü.

Art. 243. Ngema na nü'ũ namaã cutaeũ rü nüna cunaãũ woo ngetanüãcüma i bu'e rü ngewaca i yaetanüũ i nacutchiũ i ngu'ũ urüe'na ngema togüama inawa tüũ cutchieẽũ rü tama name:

Cupo'cu naca' i ngema tare (2) urüe'na ãgümücü (4) ya taunecü.

Art. 244. Ngema na nü'ũ nama'ã cutaeũ rü nüna cunaãũ woo ngetanüãcüma i bu'ũ rü ngewaca i yaetanüũ i ngema nawa i a'ũ nüetcha ngema tama nawa tachieũ rü name ngema tama nawa tatchieũ rü name erü ni'ĩ:

Cupo'cu rü cunaütanü naime'wa arü tare ya tawemacü urüe'na tare ya taunecü

Art. 244-A. Na tüũ nawa cungemaẽũ ya bu'e rü ngewaca i yaetanü rü ngema caput art. 2º wa nü'ũ ya u'ũ na tchiri tüũ cumaẽũ na tügünemaã ta'eũ:

Cupo'cu rü cunaütanü gume'e'pü (10) ya taunecü rü guũma cunayaugü i ngema namaã cunaũũ i ngema tchieũ rü naca' na ye'eraãcü ngüẽ nü'ũ ngemagü i ngema Bu'egü rü ngewaca i

yaetanüe arü mugü nadaugüü ngema natchica i ngeta inangupetüüwa (Estadowa rü Distrito Federalwa) ngema ina ngupetüüwa i ngema tchieü i nacüma ngeguma tümatama tüma arü ngu'tchaümaã naca' tatau'gu

§ 1º Rü ngematama namaã nangupetü i ngema natchicamaã cua'ü urüe'na ngema natchica arü yora ngema ngemaäcü bu'e rü ngewaca i yaetanüemaã inangupetüüwa nhama nha'ã caput rü artigowa nü'ü yauü.

§ 2º Rü nama'ã nangupetü na napo'cuü rü nüna nayauäü i ngema napane i no'rü puracütchica rü tauacütama nawa napuracü arü wena.

Art. 244-B. Ngema na cuna tautchaëü ya yiema bu'e ya 18 ya taunecü tüü ngemae na tüü cumuü na ngema tama meü taüü tchieügumare tarü inüü:

Po'cu i wü'i (1) rü ägümücü (4) ya taunecü ni'ï.

§ 1º Nawa ta nü'ü niutchaü i caput i nha'ã artiguwa yiema te'e naüe i ngema nü'ü yauü i ngema na internetwa tümaã tide'agüü nagu i ngema tama meü rü tchieüwa tüü gagüü

§ 2º Ngema nua nha'ã caput wa nü'ü yau'ü i po'cu rü na ye'era tamae'pücüna ngeguma tchieü i inümaã icunaü'gu i ngema tama meü i art. 1º i Mugü i cu'ü naüëü i 8.072, i 25 arü julhogu i 1990 gu ümatüüwa.

CAPÍTULO II – RÜ TAMA YA NGUEGÜ'ÜTCHIGAWA NGEMA MUGÜ

Art. 245. Name'gu cunaüü i ma'ümaã cua'ü rü ngueëtaeruü urüe'na ngema namaã cua'ü i natchica ngema ngeta tüma arü me/ma'ü na inadaugüüwa rü ngema ngueëtae i nawa naügüü rü ngema buutchiegü nawa ngueü rü äë'gacügü namaã cua'güümaã nü'ü yaugüü ngeguma nangemagu na tama meã tümamaã nacua'güü ya yiema bu'egü rü ngewaca i yaetanüe:

Po'cu na cunaütanü'ü rü tamaë'pü urüe'na vinte i salário mínimo ma ni'ï rü ye'era taree'pücüna ni'ï ngeguma tama cuyanguëgu.

Art. 246. Nūna cunatchu'uũ i ngema nama'ã cua'e i natūcumũ rü nawa puracüẽũ na naũgũãũ no'rü puracü na mug'mã nacua'eũ rü naūmatũ i nha'ãgũ i incisowa II, III, VII, VIII e XI i art. 124 nha'ã Mugũ i cu'ũ naũẽũ:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema nacuna ũtanũũ urüe'na ngema arü taree'pücũna ni'ĩ.

Art. 247. Ngema na nü'ũ quiu'ũ urüe'na na cunangotchigaẽũ nawa i ngeũrũũmare i nawa nü'ũ icua'ũ i ngema napane i ngema ta'acü i ngupetũũ i ngema ãẽ'gacũgũme'ewa niũũ natchiga ya yiema bu'e rü ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ i ngema ta'acü i tchieũ i nangupetũẽũ rü tama name erü aũrima natchu'u:

Po'cu rü cunaũtanũ rü tamee'pü rü 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema nacuna ũtanũũ urüe'na ngema arü taree'pücũna ni'ĩ

§ 1º Ngematama nangupetü nacunayauũ rü cunawe'ũ i tũmatchicũna'a ya yiema ya yiema bu'e rü ngewaca i yaetanũ'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ ya yiema tchieũ ũgũe ngema nua nü'ũ yautchaũũ ni'ĩ na cunaweũ na ngemaãcü duũgũ nü'ũ cua'gũũca'

§ 2º Ngeguma ngema ngupetũgu nawa i ngema radio urüe'na televisão rü naetũwa i ngema nha'ã artigowa nü'ũ yauũ ngema ãẽ'gacü i judiciaria rü tana namu na napo'cuũca' rü tauacũtama wena arü nü'ũ niutchiga i ngeũrũũmare i ngemaũgũ rü nhu'mata ta tare i namatü ngupetü.

Art. 249. Ngeguma aũrima tũũ natchieegagu rü ngematama nangupetü tũmama'ã ya yiema tũmatanũã'gũ urüe'na yiema tũna nadaugũe rü Ongemaãcü ta na naü i ngema ãẽ'gacũgũ i judiciaria rü Ucu'egũrũũ tũmama'ã i cuagũũ/Mugũma'ã:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema na cunaũtanũũ urüe'na ngema arü taree'pücũna ni'ĩ.

Art. 250. Na tũicatama wũi pegũtchicagu tapeũ ngemũcũãcũma rü tũmanatü rü tũmama'ã cua'gũũ i taecũwa rü tama naũpanegũãgu i ngema ãẽ'gacũgũ i judiciaria urüe'na ngemama'ã wũ'iguũ:

Rü naca' tacũpo'cu – rü cũnaũtanũ.

§ 1º Ngeguma ngema ngupetügu rü nanawe'e na naütanüã rü ngema ãê'gacü nama'ã cua'güü i judiciario rü ta nawã'ta 15 i nguneü naguü i ngema natchica.

§ 2º Ngeguma 30 i nguneüpa'arü wena'arü nangupetügu i ngema tchu'u rü ngema natchica rü ta na nawã'tagüütchi rü ta nuna na nayaugü i no'rü napane wüicane.

Art. 251. Na tüü quigaü ya bu'e rü ngewaca i yaetanü'üê rü ngetüetanüê rü paetchaüê i ngeürüümare i nua nü'ü yauüäcü nha'ã art. 83, 84 e 85 i Mugü i cu'ü naüêü:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário naguü ni'ĩ i ngema nacünaütanü'ü urüe'na ngema'arü taree'pücüna ni'ĩ.

Art. 252. Ngema na natchica i nawa tüü cugaü i ngeürüümare ngemaügu nawa nawe'güüwa rü nanawe'e na nü'ü cucua'ü na ta'acüthiga ta yaü rü te'egüca' ta yaü ngema napanewa nü'ü yauüäcü na ta'cü yi'ü i ngema nawe'tchaüü:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário naguü ni'ĩ i ngema nacünaütanü'ü urüe'na ngema'arü taree'pücüna ni'ĩ.

Art. 253. Na naunagüthigaü i ngema nawe'güthigaü rü ngeürüümare tama nü'ü yauäcü na nhure i taunecügüca' ya'ü rü te'ewa na tama nameü:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário nagu'ü ni'ĩ i ngema nacünaütanü'ü urüe'na ngema'arü taree'pücüna ni'ĩ rü no'rüguma ta tani'ĩ na iyatchaätchigüêü na wena'arü toü yautchigagü'ü.

Art. 254. Ngema na radiu urüe'na televisãowa naweãü i ngema nawe'güthigaü ngeguma nü'ü natauguma na ta'acüthiga ya'ü i ngema ngéma nü'ü yautchigaü:

No'rü po'cu rü tamee'pü rü 20 salário naguü ni'ĩ i ngema nacünaütanü'ü urüe'na ngema'arü taree'pücüna ni'ĩ rü ngema ãê'gacü i judiciario rü tanawã'ta i ngema nawa nü'ü yau'ü tare i nguneü naguü.

Art. 255. Naweãü i filme urüe'na ngema no'rü natchiga ngema nawa naweãü rü ta'cü i ngemama'ã wü'iguü norü dawenüwa i

ngema nama'ã i cua'gũũ i tama tũmawa meũ ya yiema bu'e rũ
ngewaca i yaetanũe rũ tauacũtama nawe'ama:

No'rũ po'cu rũ tamee'pũ rũ 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema
nacunaũtanũ'ũ urũe'na ngema'arũ taree'pũcũna ni'ĩ rũ ta na
nawã'ta i ngema ngẽma wetchaũũ i 15 i nguneũ naguũca'.

Art. 256. Nama'ã nata'eũ rũ tũna pa'ãtchi na'ãũ ya yiema bu'e rũ
ngewaca i yaetanũe i ngema fita i nawa nũ'ũ idauũ tama ngema
nũ'ũ yauũãcũma ngema nama'ã i cua'gũũ nũ'ũ iuũãcũ yaĩgu:

No'rũ po'cu rũ tamee'pũ rũ 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema
nacunaũtanũ'ũ urũe'na ngema'arũ taree'pũcũna ni'ĩ rũ
tanawanã'taũ i ngema ngẽma wetchaũũ i 15 i nguneũ naguũca'.

Art. 257. Ngeguma tama yanguẽãgu i ngema mugũwa nũ'ũ
yauũãcũma ngema nha'ã art. 78 rũ 79 i mugũ i cuũ naũẽũwa:

No'rũ po'cu rũ tamee'pũ rũ 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema
nacunaũtanũ'ũ urũe'na ngema'arũ taree'pũcũna ni'ĩ rũ tama nũna
na nayaugũũ na wena'arũ naũãũ.

Art. 258. Name'gu naũãũ i ngema nama'ã cua'ũ urũe'na no'rũũtchi
i'ĩũ i ngema natchica na nũ'ũ nadauũ i ngema nha'ã mugũwa nũ'ũ
yauũ i ngema na bu'e rũ ngewaca i yaetanũe ngema ũcu'ũ ngema
natchicagu na ngema tangemaũ:

No'rũ po'cu rũ tamee'pũ rũ 20 salário naguũ ni'ĩ i ngema
nacunaũtanũ'ũ urũe'na ngema'arũ taree'pũcũna ni'ĩ rũ tama nũna
na nayaugũũ na wena'arũ naũãũ.

Art. 258-A. Name' naũãũ i ngema ãẽ'gacũ i nama'ã cua'ũgũ'ũ na
ta'acũ nama'ã naũeũ i ngema natchica i ngema ngemaũ nhama
nha'ã mugũwa nũ'ũ yauũãcũma art. 50 rũ §11 i art. 101 i Mugũ i
cu'ũ naũẽũwa:

No'rũ po'cu rũ tanaũtanũãũ i RS 1.000,00 (mil reais) rũ R\$
3.000,00 (três mil reais) naguũma ni'ĩ.

Wũ'itama i deatũcumũ. Ngematama nama'ã nangupetũ i ngema
ãẽ'gacũgũ i tama tũũ i wũcutchaũ napanewa ya yiema bu'e rũ
ngewaca i yaetanũe yiema tũũ na yaugũtchaũe i ngema tũmaca' i

cagü'ũ na tüũ na yaugüũca' ya yiema bu'e rü ngewaca i yaetanüe rü tümatanü'ũ tüũ yaugüťchaũe.

Art. 258-B. Rü ngema maũma'ã cua'güũ urüena ngema puracütanü'ũ nama'ã i cua'güũ yima maũpataũ ããcügüe nawa tüũ nayaugüũ tama pa'ama ngema ãẽ'gacü i mugüma'ã i cua'güũtawa tüũ namugügu rü ngeguma nü'ũ nacuagügutchire na yiema ã'ã'cügüe na tanawaegü'ũ na togü i duũgü natamuãcüťchaũ rü tama pa'ama ngema tüũ namugügu:

Rü na pocueta – Rü RÊ 1.000,00 (mil reais) urüena RÊ 3.000,00 (três mil reais) na ütanügüta.

Wü'itama i deatücumü. Rü ngematama i pocutchiga naca ni'ĩ ngema du'ũ i puracütanü'ũ i ngema i ngupetüẽ rü tama pa'a nü'ũ i u'ũ na tangemaũ yiema ã'ã'cüe na tanawaeĩ na togue ya duũẽ na tüũ tamu'ũ ya tüma'ãcü rü nha'ã artiguarü caputchiwa nü'ũ ya u'uãcü.

Art. 258-C. Rü tama naga cüĩnü'gu i ngema tchu'u'u nha'ã inciso II wa rü art. 81 wa nü'ũ ya u'ũ:

Rü naca cü pocuta – Rü RÊ 3.000,00 (três mil reais) urüena RÊ 10.000,00 (dez mil reais) cü ütanüta.

Medida Administratchiwa – Rü ngema natchica nawa nataegüũ rü inayatchaãťchiegüta nhumatata nügü na naütanügü.

NGEMA NAGU YA CUA'GÜ'Ũ I MUGÜ RÜ NHUMATCHI NGEWACAŨ I MUGÜ TAŨTA NUÃ NGEMAGÜ'ŨTCHIGAWA

Art. 259. Natücumü i porama'ã cua'güũ nanawae ni'ũ ngema nguneũ ngu'ẽẽ nowëtaüťchima (90) i ngueũgü ngema naguma naügü'ũ nawena ngema cunawe'ũ na ngema natücumü nü'ũ iuuwa nawaeiacü mugü i cu'ũ naüẽũ, nayauũ nüna ngema puracüťchica mugüťchica i tü'ũ nawa nayaugü'ũ nha'ã artigu 88 wa NAWA NÜ'Ũ YA U'Ũ i V i popera II.

Wü'itama i deatücumü. Nu'ũ nangema ngema estadugü rü municipiugü naügüãũ rü naü'aũ naü'ũ nayauũ ngema puracüťchica

mugü'tchica ime'ëmareĩ marü i me'mareũ na ü'ũca' i gu'ũma ngema mugü i cu'ũ naüẽũ.

Art. 260. Yiema gu'ãma ãmeẽwe'e nanawae ni'ĩ tanaãũ nüna ngema buũgü'arü ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüe rü paetchaũ tagucüã, distritau, estaduau ngumatchi municipaugü, aicuma'ãcüũtchi, ngema'ãcü cumaũtchima cu'ũ i poũũ aicumaũtchi ngema nangemaũ nawa ngema cu'ãũ, nagu aũãcü i ngemaũgü i nacümagü:

I - 1ẽ (wü'itama) nü'na cu'ãũ ngema mugüma'ã cua'güũ ngema naca' inacaũ cuna' mugü nawaeĩãcü ngema ãẽ'gacü nawaeũ; nhumatchi.

II - 6ẽ (wü'imepü arü wü'i) tama ni'ĩ nüna cu'ãũ ngema ãẽgacü gu'cü ya taunecü i ngemaũ nha'ã artigu 22wa mugü i cu'ũ naüẽũ nº 9.532, i 10 i dezembro i 1997.wa nüũ ya u'uãcü.

§ 1º-A. Gu'õtama ngema aicumaũtchi nü'ũta narü ngüẽũ nama'ã i ngema nayauũ i amaregü tagucüagü, estadaugü nhumatchi municipaugü tümaca' yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũẽ, gu'õtama nawa tangemagü ngema napane i puracügü tü'ũ inapo'ũũ, poũ tü'ũ i po'ũũ ya bu'e ngewaca i yaetanü'ũ rü ngetüetanüe rü paetchaũẽ tümatanü'ũma'ã wü'iwa ma'ẽẽ no'ri'itchima i buãẽmaregu rü tau'uma aicuma tacua', nüira ya taunecü: 0 i 1 taunecü õ'tchana/taüüne), 1 i 2 (buũ/bu'e), 2 i 10 taunecü (marü naãẽũ nicuatchigü), 10 i 15 taunecü (na paãã na nge'tüüãẽ).

§ 2º. Ngema ucu'ëgüruũ taugucüãgü, estadaugü nhumatchi municipaugü rü ngema megü'ũ tümaca' yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũẽ nangemata' nacüma nagu' naĩũta, no'rü puracüpane, na ngema'ãcü gu'ãma nawa ngemagü'ũ i ngemaũgü ira'ũ tayauũca' ngema ngüẽẽwa neũũ na tümama'ã icua'ũ yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüe rü paetchaũẽ ngema gu'ũma ime'ëmareĩ marü i me'mareũ aicumaũtchima cu'ũ nü'ũ i poũũ no'riitchima i buãẽmaregu rü tau'uma aicuma tacua'gu, nüira ya taunecü: 0 i 1 taunecü (õtchana), 1 i 2 taunecü (buũ/bu'e), 2 i 10 taunecü (marü naãẽũ ni cuatchigü), 10 i 15 taunecü (na paãẽ rü nge'tüüãẽ) natchica ngeta' aicumama inatauuwama i me'ĩgü, gutchaũ i taũtchiwa.

§ 3º. Rü ngema puracütanüü Departamentu da Receita Federalwa puracüẽi rü Ministeriu da Economiawa ngemagü'ũ rü Fazenda nhumatchi Planejamentuarü i igü'ũ rü nanaümatügüta ngema diêru duũũ âmaregü'ũ nûna ngema diêruma'ã cua'güũ, rü nha'ã artiguwa nü'ũ ya u'uãcü.

§ 4º. Rü Ministeriu Publicu ta ni'ĩ natchiga i deaũ rü naügü'ũ i mugü natchiga i deaũ na nhuãcü ta di'ũ mêa nûna nadaugü'ũ ngema diêru arü âmarechiga, nawa ngema Fundo Municipal dos Direitos da Criança rü nhumatchi Adolescentchigüãrû, rü diêrugü tûmacagü i i'igü'ũ yiema buãtagü nha'ã artiguwa natchiga i deaũ.

§ 5º Ngeguma nü'ũ i daugu i ngema nha'ãwa nü'ũ yau'ũ §4º rü art. 3º i Mugüwa i n° 9.249 i 26 i dezembrogu i 1995 wa nü'ũ niutchaũ i inciso I arü caput wa:

I - rü woetatama naca'rica ni'ĩ rü tautama togüma'ã nügütanüwa na nangemaẽgü na tama nawü'iguĩca' ngema togü i inüma'ã; nhumatchi

II - ngema iraãtchiẽtchiga rü tautama togü i iraãtchigüma'ã nanangauẽgü rü nanawae na nüicatama nayauyegüãũ.

Art. 260-A. Ngeguma no'rü ügügu i 2010 i taunecü arü ngugüruũma'ã yiema ngeerüemare ya duũẽ rü tanaã i ngema inciso II wa nü'ũ yauũ i caput i art. 260 wa nawa i ngema na nhure tüũ tayauũ i wü'i i taunecügu.

§ 1º Ngema taãũ i nha'ã caputwa nü'ũ yau'ũ rü tana nayau na nhureguega yaĩ'ũ ngema nawa tüũ tayauũ i nü'ũ tiu'ũ i ngema ta yauũ i wü'i i taunecügu:

I - (VETADO);

II - (VETADO);

III - 3ẽ (tamae'pü cûna) i ngema taũ'ũ i 2012gu.

§ 2º Ngema nha'ãwa nü'ũ yautchaũ i caput:

I - Rü nawa nanangemaẽ i 6 ẽ i ngema nü'ũ tiuũ na nhure tüũ ta yauũ i wü'iyã taunecügu i nha'ã incisüwa II do caput artigo 260 wa ngo'ũ;

II - Rü tama tûmaca ni'ĩ yiema duũẽ:

- a) rü ta ya iraãtchieĩ ngema ütananüitchiga;
 - b) rü tanawae ngema popera ümatüüwa tanawaeĩ; urüena
 - c) rü na tanaãũ i ngema popera ümatüũ to i nguneĩgumare;
- III - rü ngema diëruwaüitchiricatama na'mẽ ngema ãmare; nhumatchi

IV - rü tama inaüüitchi urüena tama inanairaãtchie ngema togü i mẽĩgü urüena ngema diërutchiga porawa ngemaũ.

§ 3º Rü ngema Receita Federal do Brasil arü Secretaria nü'ũ i u'uacü ta ni'ĩ naütanügüãũ ngema amarechiga rü nanawae naütagüãũ naüpa ngema ngunei nagu naütanügü'ũ ngema nüiraũ ngetanü imposto arü.

§ 4º Rü tama nacünaütanü'ũ ngema ãmare ngema ngunei nagu cuma'ã unetagüũgu nha'ã §3 wa nü'ũ ya u'uacü rü rü tautama iraũ i diëruma'ã cünaütanü nawa ngema popera gucü ya taunecügu âëgacü'ũ ya ütanügü'ũ nawa ngema Declaração de Ajuste Anual.

§ 5º Ngema Declaração de Ajuste Anuaüwa rü na'mẽ yiema duũẽ na itayairaãtchieĩ ngema tüma'ärü impostu ngeguma marü noriãcü ta naügu ngema ãmarechiga, ngema ngunei nagu na unetagü'ũgu yima taunecüwa rü ngema diërugü Conselhü'ũ dos Direituma'ã rü bu'egümaã rü ngewaca i yaetanü'ũẽ rü ngetüetanüẽ rü paetchaũẽmaã i cua'güũ, rü municipais, distrital, estadual rü nhumatchi nacional wa ngemagüũtawawa rü caput wa nü'ũ ya u'uacü, rü nagu tadawenüãcü ngema norü üye inciso II arü art.260 wa nüũ ya u'uacü.

Art. 260-B. Rü nhanagürü i ngema § 1º wa rü art.260wa, rü nhaacü naümatü rü tüũ nü'ũ nacua'ẽẽ:

I - duũũ i ãë'gacüme'ewa ngemagü'ũ rü tamae'pü ya taunecüwa nangu'uũgu rü no'rü naütanü.; nhu'matchi

II - rü nange'mata i duũũgü i ãë'gacüme'ewa ngema'ũ rü wü'itchigü ya tawemücügu na naütanü i no'rü pora ya wü'itchigü ya taunecüwa..

Wü'i tama i de'atücumü. Rü ngema amaregü inaãgü'ũ rü aicumatama ya ngu'ũ rü nangoũgu'ũ i ngeneũgügu.

Art. 260-C. Rü nha'ã Art.260wa rü Mugü rü nü'ũ niu. Na diëru yiũ urüe'na wü'i ngemaũmare i me'ũ tü'ũmare yaĩgũũ.

Wü'i tama i de'atücumü. Rü ngema amaregü i diëru naca' i ĩgü'ũ na nawa'e na meã nama'ã i cua'gü'ũ i wü'itchigü i natücumügüwa i nawa i ngema diërugü i ãẽ'gacü i amaregü'ũwa. Na taguma ya gu'ũca' nahanagürü i nha'ã art.260 wa nü'ũ yau'ũ.

Art. 260-D. I ngema nama'ã cua'gü'ũ i nawa nangugü'ũta na na'wae na nü'ũ naãpaneũ i bancugüwa na ngemaãcü ya bua'tagü rü nge'tü'ügü'e ya wü'itchigü ya ĩanewa rü Estaduwagü rü Distrituwa, rü Municipiugüwa ma'ẽca' ni'ĩ i ngemaũgü. Ta na woetama na apaneũca' rü nagu na wüegagü'ũca' i ngema duũũgü tücumü i tagü'ũ i aicuma naãgü'ũ na nü'ũ nango'ũca' rü nü'ũ i cua'gü'ũcata':

I – no'rü mu arü numeru;

II – tümaegagü. Popera i nama'ã tiwücutchi'ũ i ãẽ'gacügüũtawa (CNPJ) rü nhu'matchi nge'ta yi'ĩũ tama'ũũ;

III – naega i CNPJ no'rü popera rü no'rü (CPF) i ngema duũũ i amareaũ;

IV – no'rü nguneũ i nagu naãũ rü nhu'matchi nhu're yi'ĩũ aicuma tüũ nayau'e ; nhu'matchi

V – taunecü rü tawemücü ya nagu ya yauacü i ngema amaregü.

§ 1º No'rü cua'ruũpane i ngema nha'ã caput arü artiguwa ümatü'ũwa wü'i ya taunecüwatchigü nü'ũ i cua'ũca' na nhure tüũ naãgü'ũ wü'itchigü ya tawemücüwa.

§ 2º Rü ngema me'ũ inaãgü'ũwa na na'wae na nü'ũ i daugü'ũca' i ngema megü'ũ. No'rü poperawa í wüü'tchi na nü'ũ nacua'gü'ũca', naegagü CPF urüe'na no'rü CNPJ urüe'na ĩane i ngema nama'ã i cua'gü'ũ.

Art. 260-E. I no'rü nacüma i ngema me'ũ ägü'ũ:

I – no'rü poperagüwa rü napanegüwa i nü'ũ ngemagü'ũwa i nü'ũ ngemagü'ũwa ni'ĩ i nü'ũ nacua'ũ na marü nawe'guũ rü nhu'matchi marü na ngupetüũ nawe'gu'ũca' i gu'ũwama.;

II - ngema poragü rü duũgüarü meru'ũ ni'ĩgü i ngema duũgü i
ãẽ'gacüme'ẽwa ngemagü'ũca' niĩgü; nhu'matchi

III - aicumaacüütchi nü'ũ i cua'ũ na nhuregu na âtanü'ũ i nhema
no'rü amaregü.

a) erü tûmaca'gü ya yiema dueẽgü ya tama name'eẽ urüe'na na
we'atchieẽ i tûma arü gu'tchaũgü rü tũgü'ũ ta tama tana gu'tchaẽũ
i tûma arü pora i megütchireũ.

b) rü yiema duẽẽ ya tũũ nawe'gue rü nhu'matchi y angueẽ i
ãẽ'gacügüarü mugü rü ta me'ũmaãta tũũ naãtanü.

Art. 260-F Gu'ũmã i popera napanegü nü'ũ yautchaũ nha'ã
mugüwagü art. 260-D i 260-E nanawae nangemaũ i nguneũ
ya ngu'ẽẽ 5(wü'imepü/cinco) taunecü nagu'ũ nangemaãcũ
nangemaũca' naaicumaũtchima nawea'ũca i napeewa i ãẽ'gacügü
puracügüma'ã cua'güũ.

Art. 260-G – Gu'ũma ngema nama'ã puracügüũ rü mugüma'ã
cua'güũ i natchica ngema tûmaca'gütama i'ĩũ ya bu'e ngewaca
i yaetanüe ngetüetanüe rü paetchaũe gu'ũma natchicaanewa,
estadugüwa rü distrituwa nhu'matchi municipiuwa nanawae ni'ĩ:

I – nawae nangemaũ wü'i natchica nama'ã nanguũgüũruũ gu'ũma
ngemaũgü rü naca ingugüũ;

II – nawae me'ã nü'na nadaugüũ gu'ũma ngemaũ na yaugüũ
nhu'matchi nü'na naãgüũ; nhu'matchi

III – Gu'cü ya tau'necü ãẽ'gacü i nama'ã cua'ũgu'ũma'ã ngemaũgü
i puracügüma Brasilwa gu'cü ya tauwemücügü nayaugüũ i ãmaregü
nü'ũ yau'ũ no'rü natchiga yima ãmareü'cü;

a) naega gu'ũma no'rü poperagü, napanegü;

b) natanü ngema ãmare nü'ũ ya'uũ ngema ãmare imegü'ũ nü'na
naãgü'ũ.

Art. 260-H – Ngeguma tama yanguẽgügu ngema mugü nha'ã art.
260-G wa ümatüũ rü Secretaria Federal do Brasil rü Ministeriu
Publicuma'ã ta inanauãũ.

Art. 260-I – Rü ngema Conselhugü dos Direitugü Buãtagüarü
nhumatchi ngewaca i Ngetüetanüẽarü taguaneẽca'ãgü i ĩgü'ẽĩ,

estaduaugü, distrिताugü nhumatchi municipaugü guãmaũta nü'ũ nacuaẽgü:

I – ngema nguneĩgü nagu nangutaque'egü'ũ;

II – Guũma ngema puracügü nüira naũgütchaũ na ngema'acü na yanguẽgũĩca guũma i ngema megü tũmaca i ĩgü'ũ yiema buãtagü rü nhumatchi ngewaca i ngetüetanũẽ.

III – Rü natchiga nideagüta rü na nangotchigaẽgüta ngeĩrũũ ta yi'ĩĩ ngema mugü na ngema'acü nangotchigagũẽãũ ngema guũma puracügü nawaeũ na ngũẽ nayaugü'ũ nawa ngema Fundu dos Direitugüarü yiema Buãtagüarü nhumatchi ngewaca i Ngetüetanũẽarü nhama taguarü naãnewa ngemagüe, estaduawa, distritauwa urüena municipaugüwa;

IV – ngema gu'ũma cu'ütchaũ imegü'ũ wü'itchigü nanawae nü'ũ nangemaũ norü nguneĩgü arü puracü ngema'acü nü'ũ nange'maũca' nhuãcüta naũã puracügü, wü'itchigü;

V – rü Sistema de Informação buãtagüca i i'ĩwa ta nayawücutchigü guũma i ngema natchiga i deaũ i ngema ngũẽgü nayaugü'ũ.

VI –rü mẽã nanangugüta ngema norü puracü ngema duũgu projetuma'ã puracüẽ rü ngema Fundu dos Direitu yiema Buãtagüarü nhumatchi ngewaca i Ngetüetanũẽ arü ngũẽ yaugü'ũ i estaduwa, distrituwa rü nhumatchi municipiuwa

Art. 260-J – Rü Ministeriu Publicu nanaũ'ta ngema mugü wüinetchigü Comarcawa na nhuãcü ta yi'ĩĩ na mẽã nüna nadaugü'ũ ngema diẽru nayaugü'ũ nhema art.260 wa natchiga ya deaũ nha'ã Mugüwa.

Wü'itama i deatücumü. Rü Ministeriu Publicuma'ã ta ni'ĩ inauãũgü'ũ ngeguma tama ya nguẽgügu ngema nha'ã art.260-G nhumatchi 260-I wa natchiga ya deagü'ũ rü nge'erüemare duẽ nameni'ĩ itanauãũ.

Art. 260-K – Rü ngema Secretaria de Direitugü Humanu rü Presidencia da República'arü (SDH/PR) rü Secretaria da Receita Federal Brasiuarü wa nanamugüta, 31 ya outubrugũgu, wüitchigü ya taunecüarü, guũma i ngema natchiga i deaũ i ngema Fundu dos Direitugü yiema buãtagüarü nhumatchi Ngetüetanũẽarü taguaarü

naânewa ngemagüe, rü distrituwa, rü estaduauwa nhumatchi municipiuwa, rü ngema nanamugüta norü CNPJ nhumatchi norü contagü nawa tüü nayaugü'ü yiema diêru.

Art. 260-L – Rü Secretaria da Receita Federal do Brasil ta ni'ï mēã natchiga i deaü rü nü'ü i u'ü na nhuäcü ta yi i'ï ngema art. 260 rü 260-K wa natchiga ya deaü.

Art. 261 – Nge'ta inatau'uüwa ngema ucuëgüruü tûmaMA'ã cua'e yiema bu'e ngewaca i yaetanü'üë rü ngetüetanüë rü paetchaüë rü nge'guma nata'ugu ngema napane'ëgü rü ngema wücutchigü rü nhumatchi natchiga ya to'õtchiraüëü nge'ta nagu iyauü'wa ngema artigu 90, wü'itama ideatücumüwa i 91 wa nha'ã mugü i cu'ü naüëü nape'ewa i äë'gacü nama'ã icua'güü i gu'üma i mugü nge'ta inangemaüwa ngema natchica i mugü.

Wü'itama i deatücumü. Rü União arü puracü ni'ï na guüma i estadugüna rü nhumatchi municipiugüna diêru rü ngüëgü naã'ü nha'ã Mugüwa ümatütchigaü, nhemaca na meni'ï nai'tchigüëaü ngema ucuëgüruütucumü buãtagüarü mugü poraëgü'ü nhumatchi ngewaca ngetüüëgüearü ta wüitchigü iãnewa.

Art. 262 – Nge'guma taütama nangemagu i ucu'egüruü tûmama'ã i cuagüü mugüna daugü'ü gu'üma i mugü rü puracügü nü'ü ngemaürüta' äë'gacü mugüma'ã cua'ümeëwata nangema.

Art. 263 – Mugü i cu'ü naüëü n° 2.848, 7 de dezembro de 1940 (Código Penal – gu'üma i mugü pane) namata' ni'ïäcü'ü ngema ngewaca'üta i nuã ümatüü:

1) Art. 121

§ 4° Ngema cu'üü tama tü'ü qui maëgatchiree, tamatchire nagu curü inüacü cuü'ü, ngema tchieü cu'üta' nanaünagü curü pocu' nagagu ngema tama cuyangueüëü nacüma ngema nama'ã cua'ü, tama tûna cunaägu ni tü'ü curüngüëü yiema duüüë tama i ô'ôëë tchieü, tama naca' cudaugu na ya gu'uürarüü ngema nacüma tchieü, ngeguma ya nhagu natchawa i po'cu inaüyane inayangueü. Ngeguma inaüayana ngema tchieü, ngegumarü naünagüta' norü po'cu ngema naca' namaweeü tchieü naü'üü tûmamaã yiema duëë bu'e nangemaë wü'imepü arü ägümücü ya taunecü.

2) Art. 129

§ 7º Ngema norü tchieũ na'ũũ rüna ünagüta po'cu ngeguma ngeĩrũ'ũmare naũgu nha'ã mugüwa artigu 121, § 4º.

§ 8º Naũaũ naca' ngema tchieũ na ü'ũ tũmama wũ'ee ya duẽẽ naca' na po'cuũ nha'ã mugü § 5º 121 nü'ũ u'uacũ.

3) Art. 136.....

§ 3º Naũnagũ po'cu arũ nguneĩgũ ngema tchieũ naũũ arũ tũmamaã yiema du'ẽẽ bu'e tũ'ũ nangemaẽ wũ'mepũ arũ ãgũmücũ ya taunecũ.

4) Art. 213

Wũ'itama i deatũcumũ. Yiema tũmama cu'tchiegae tchi'ri tũ'ũ cu'ngaũgae ngeguma tarũ bumaẽgu wũ'imepũ arũ ãgũmücũ arũ tauwemũ tũ'ũ ngemaẽ:

Tũmaãrũ po'cu – tapo'cuũta ãgũmücũ rũ wũ'imepũ ya tauwemücũ tani'ĩ ngema tarũ wãtaũ'ũ.

5) Art. 214.....

Wũ'itama i deatũcumũ. Nama cu'tchiegagu wũ'i bumaẽũ wũ'imepũ taunecũ nü'ũ ngemaũ:

Tũma arũ po'cu – naca' tapo'cuũta tamaẽpũ rũ wũ'imepũ arũ ãgũmücũ taunecũ tani'ĩ ngema tapo'cuũ.

Art. 264 – Nha'ã artigu 102 mugü i cu'ũ naũẽũ nº 6.015, de 31 de dezembro de 1973, nü'ũta nangema i to'mare i mugüta':

“Art. 102

6º) nangemaũga inaũũtchiũ nayauãũ gu'ũma i poragũ.”

Art. 265 – Gu'ũma ngema natchigagu ideagũũ natũcumũ i poramaã cua'gũũ, ngumatchi ngema napataũ i puracũgũ nangemata' porá i duũũgũwa neũũ aicumaũtchima cu'ũ i poũũ nawa ngema tchieũgũ ngũẽẽma'ã cua'gũũe yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ ngetũetanũe rũ paetchaũ.

Art. 265-A. Ngema porá i duũũgũwa neũũ nüna idaucaũ namaã nawo'oneũ gu'ũma tũmaãrũ i'ĩũ yiema bu'e ngewaca i yaetanũ'ũ

ngetüetanüê rü paetchaũ nawa ngema nü'ũ i u'ũ duêëgüma i natchiga.

Wü'itama i deatücumü. Ngema nango'êũ gu'ũma natchiga nü'ũ i utchaũ norü ügüwa (caput) aicumaũtchima i deagü, cua'âtchi aicumaũtchi tûmaca' yiema bu'e ngewaca i yaetanü'ũ ngetüetanüê rü paetchaũ, yimatürü bua'âtagü wü'imepü arü wü'i rü imaê arü taunecüagüe.

Art. 266 – Nha'ã mugü i cu'ũ naüêũ nü'ũ nangema noventa ya nguneĩgü wena marü naüãũ nguêãũ gu'ũma i mugü.

Wü'i tama i deatücumü. Gu'ũ i norü nguneĩgü nawa nangemaũ to'rü um i ngueũ ni'ĩ ngu'utchiica i puracügü nango'ũca i gu'ũma mugü ni'ũ i u'uacü mugü i cu'ũ naüêũ.

Art. 267 – Nayaugüãũta gu'ũma ngema mugü i cu'ũ naüêũ n° 4.513, i 1964, ngumatchi 6.697, 10 de outubro de 1979 (mugütücumü bu'maegüũ arü – Código de Menores), to'omatchigü to'ocü nagu ideaũ.

Brasília, 13 de julho de 1990; 169º da Independência e 102º da República.

FERNANDO COLLOR

Bernardo Cabral

Carlos Chiarelli

Antônio Magri

Margarida Procópio

Este texto não substitui o publicado no DOU 16.7.1990 e retificado em 27.9.1990 ã

CECA

ESTATUTO DA CRIANÇA E DO ADOLESCENTE

Laboratório de Línguas e Literaturas Indígenas
Aryon Dall'Igna Rodrigues – IL / UnB

UnB

MINISTÉRIO DOS
DIREITOS HUMANOS
E DA CIDADANIA

UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

ISBN 659826867-2

9 786598 268671